

1990eko ekainak 3 — 1.294. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

Juan Ramon Guevara:
«Estatutoaren betetzea
ez da negoziatzen,
esijitu egiten da»

Mariano Izeta:
«Ez dugu euskara
adornotarako
utzi behar»

**IZAR OFIZIALEN GAINETIK
NAZIOEN EUROPA**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

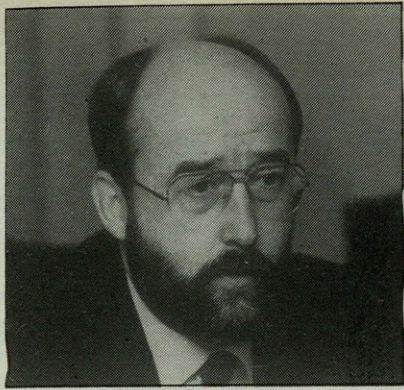
EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Tel.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Tel.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

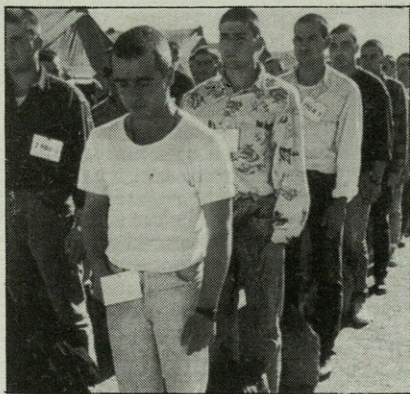
Vivodist

JUAN RAMON GUEVARA: Eusko Jauriaritzako Justizia, Garapen Autonomiko eta Lehendakariaren Kontseilaria, Espainia eta Euskal Komunitate Autonomoaren arteko erlazioetan gizon klabea da.

CONSEO: Europako, batez ere bere ekialdeko egoera asaldatu samarrak erakarri zuen, hein batean, parte hartzaileen arreta Maiatzaren 25etik 27ra bitartean Barcelonan Europako Estatu-gabeko Nazioen Batzarraren bigarren asanbladan.

SOLDADUZKA: Kontzientzi Eragozpena zabalkunde demasa ari da lortzen Euskal Herrian azken hiletan. Pasa den Abenduan Madrilgo gobernuak emandako indultoaz 3.000 euskal eragozle soldadutza edo ordeko zerbitzua egitetik libre geratu ziren.

21 Ordeko Prestakuntza egiten dozena bat besterik ez dira ari.

4
1.298. zenbakia

POLITIKA

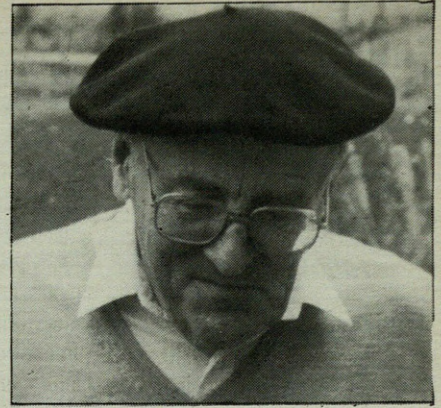
- 5.** Laburrak.
- 6.** Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.
- 8.** Juan Ramon Guevara: «Estatu-toaren betetzea, ez da negoziatzen, esijitu egiten da». B.ARTOLA.
- 12.** Amejoramendua: Nafarroaren uztarri zamatsua. B.ARTOLA eta X.LEKUONA.
- 16.** NAZIOARTEKOA: Tiananmen urtebeteko isiltasuna. LUIS FERNANDEZ.
- 18.** Ekialdeko haize burrunbak mendebalarekin jo zuen Barcelonan. PABLO SASTRE.

ERREPORTAIK

- 21.** Bost euskal kintotarik bat eragozle izango da aurtan. LUIS FERNANDEZ.
- 24.** Aseguru etxeek gazteari ateak itxi. J.J. PETRIKORENA.
- 27.** Mariano Izeta: «Ez dugu euskara hor zoko batean adornotarako utzi behar». A.GOSTIN eta J.J. PETRIKORENA.
- 39.** Nerbioiko itsasadarrari aurpegia garbitzen. JON OLAIZOLA.
- 42.** Bihotzeko gaitza kirolarien etsai. I. GOIKOETXEA.

KULTURA

- 45.** Kulturataria.
- 46.** «Euskal Haziak» eta «Ikas-bi» elebitasunaren bi izenak iparraldean. IXABEL ETXEBERRIA.
- 49.** «Marx Brothers Abokatuak» umorezko antzezlan musikala. LOREA AGIRRE.
- 51.** Areto txikietako kontzertuen lilura. XABIN MAKAZAGA.
- 54.** Aste giroa.
- 64.** Kultur kronika.
- 66.** AZKENA.

MARIANO IZETA: Euskal kulturaren morroin den baztandak honek harrotasunez esan digu, berak duen zaletasun hori hedatua balitz ez litzatekeela erraz galduko. Baztango hitz bereziak bildu eta hiztegi bat egitea da bere kezka nagusia.

EUSKARA:

Iparraldean euskararen irakaskuntza zabaltzen ari da. Azken urteotan zenbait egitura berri atera dira euskararen hedatzearen ildotik joateko asmoz. Saiatzen gara hemen irakaskuntza elebidunak hartu dituen adar nagusiak aipatzen.

ANTZERKIA: «Marx Brothers Abokatuak» muntaiarako Maskaradako lagunek Groucho, Harpo eta Chico, Marx anaien umore, eskech eta txistek hartu dituzte oinarritzat. Lan gogorra hizkuntza, umore eta dramaturgia aldetik.

Euskarazko egunkariaren zabaltasunaz

Hasi da Egunkaria Sortzen-en kanpaina. Informazioa zabaltzea eta dirua biltzea ditu helburutzat, hala jakinerazi zaigu komunikabideetatik nahiz etxean jasotako gutunen bidez. Neuk ere, egin zaidan gonbiteari erantzunez, neure laguntzatxoa eskaini nahi nuke, eta gogoeta batzu plazaratuz eskaini ere. Izango ahal du segidarik zeresan eta zer-argitu gehiago dutenen alde-tik.

Euskarazko egunkaria behar dugula eta euskartaz bizi nahi dugun euskaldunok eta ez bestek behar dugula zioen joan den ostegunean Joxe Azurmendik Eguna-n. Egunkari bat eta zabala behar dugula. Ez dut uste hori onartuko ez duen euskaltzalerik izango denik. Bai, ordea, oraingoz gehien ezagutzen den proiektuaz zabalza franko egiten duenik. Nahiz eta euskaltzale, eskolatu samar eta sozial eta politikoki interesatuen sailean sartu (halaxe laburtzen zuen Joxek irakurle standarraren perfila). Egunaren ale berebean azaldutako Xipri Arbelbideren artikulua lekuko. Eta zabalza eta susmoak guztiz zilegi direla

esatetik hasi beharko genuke, eta horiek azaltzea, kalterako ez baina onerako dela, hortik argibidea etorriko den neurrian behinik behin.

Izan ere, ez al da bista-bistakoa, Xiprik zioen bezala, hemen apenas asmatu dugula ekinbide bateraturik burutzen? Zabaltsun eta irekitasun promesak bai, baina zer garantia eskaintzen zaigu orain proiektu honi laguntzeko? Nola gauzatuko litzateke zabaltasun eta irekitasun hori Xiprik adibidetzat ematen dituen Hypercor edo terrorismoaren kontrako ituna bezalakoen aurrean? Edo egun hauetan egunkarietan dabilen Ertzantzari egindako mehatxu/abisuen (zer hitz erabiliko luke egunkariak?) aurrean?

Zabaltasuna nahitaezkoa dela egunkaririk izango bada? Nere aburuz, sortu bitartean da derri-gorrezkoa. Sortu ondoren, jabetu «geu» egunkariak, eta datorrela Jaurilaritza subentzioa kentzera, ea ausartzen den «euskarren kontra».

Beharbada garantia bide bat Egunkaria Sortzen elkarte animoa osatzen duten 74 lagunen arteko pluraltasuna litzateke, halakorik legokeen neurrian. Ez dakit prentsan den izenak azaldu diren. Ez dut uste jendeak, oro har, zerrenda osoa ezagutzen duenik. Batzu, egunotan komunikabideetan gehien azaltzen direnak beharbada,

ezagunak dira beren plegu eus-kaltzale eta zabalagatik. Baina bada mundua barrikada batek erdibitua ikusteko deliberamendu gotorra egin duenik, eta hala-koek zenbateraino ote leudeke prest aniztasunari leku egiteko, besteak aintzakotzat eta errespetuz hartzeko? ez ote dute egunkariarena ere estrategia horren mende jarriko?

«Falta direnak etortzea zeukaten» erantzungo dit norbaitek; baina hori ez da zabaltasuna benetan nahi lukeenaren erantzuna. Horrelakoak saiatu egin beharko luke jende gehiago eta desberdina erakartzen, konfluentzia bideak irekitzen.

Beste garantia bide bat, egunkariaren zuzendaritza, sailburutzak, erredakzioaren osaketak eman liezaguke. Nork, nola aukeratuak izango dira? Egunkari bokazioa aspaldidanik aitortu zuen ARGIA aldizkaria zenbateraino sartuko da hor? Horrek ere emango digu pluraltasunaren ideia zehatzagoa.

Bestalde, egunkari kalitatezko eta konpetitiboa egin nahi dela esaten zaigu. Baina kazetariei eskainiko zaizkien soldatek ere neurri horretan ere izan beharko lukete konpetitibo, minimo batzutatik jaitsi gabe. Bestela, gaurregun beste komunikabide batzutan ari diren profesional onei bidea ixten zaie. Ateak ixteko modu bat da hori ere, denei deitu zaielako argudio ustela

erabiliz.

Esanak esan, eta zailtasunak zailtasun, intenbideak asmatzen saiatu beharra dago. Oraingo hau sekulako aukera bait da euskaldungoa eguneroko lafean gorpuzteari ekiteko; orain arte gizartean ez dagoen funtzionamendu eredu baterakorra saiatzeko. Klabeetako bat, pertsona egokiak aurkitzean datza: izake-raz eta pleguz (Joxe Azurmendik berak irakatsitako hitza, «talante» nola esan galdezka joan nintzaion batean) irekitasunez jokatu dutenak, eta behar denean (sarritan) amore ematen jakingo dutenak, nork bere arazoibideari eutsiz beti ere.

Beharbada egunkariak ez du linea editorial definitu bakar bat izan beharko, beharbada euskaldungoaren gaurko zatiketaren islada izan beharko du, denek onartutako jokorako arau batzuren barruan.

Dena den, bistakoa da daudenek ez dutela ez dauden ikuspunturik defendatuko, eta beraz, hasieratik bertatik garantizatu beharko da aniztasuna. Beneta denona izan dadin nahi bada.

IÑAKI IÑURRIETA

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabinio Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarri, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakai-koa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elo-segi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitana, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagierre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermi-nie Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sa-baris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Al-bisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardua teknikoak: Simeon Barroso, J.Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Tenderia kalea 33 - 3. ezk. 48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4166936, 4166500.

Telefaxes: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria	465 libera.
Estatu Espainola	7.000 pezeta.
Beste atzerriak	9.300 pezeta.
Airez	14.000 pezeta.

Hitzez hitz

«Heriotze honek (GRAPO-ko gose greban zegoen J.M. Sevillano-rena) argi eta garbi adieratzen du arrazoina izatea ez dela aski, hau gure borraroei, gobernatzen digutenei ezartzeko indarra ere beharrezkoa da».

Víctor Diéguez
(El Mundo, 90-V-27)

«Ertzantzaren agintzen duena ni neu naizela argi daukat».

Baltasar Marín
(Diario Vasco, 90-V-27)

«Artapalo-ren atzetik mundu guztia dabil».

Bartet komandantea
(Heda, 90-V-26)

«Bostehun gazte identifikatzea Seguritate Indarren eguneroko eginkizun arrunta da».

César Milano
Arabako
gobernadore zibila
(Egin, 90-V-22)

«Gernikako Estatutua ez da jadanik testu segurua».

Xabier Arzalluz
(El Correo, 90-V-27)

Gordetzekoak

ERTZANTZA «LAGUNTZA» JOKUA IKASTETXEETAN BANATZEN ARI

ERTZANTZAREN irudiaren inguruan egunotan dagoen kalapitaren erdian, Tolosaldean bederen irudia hobeagotu nahi duen kanpaina bati ekin dio Ertzantzak. Ertzain bikotea dabil alde honetan ikastetxez ikastetxe «Laguntza» izeneko jokua banatzen, «haurrek Ertzantzari beldurra gal diezaioten» adierazi ziotenez irakasle bati. Jokua osagaiak Komunitate autonomoaren mapan dauden ahalik Ertzantzaren komisaldegiko gehienak eskuratzea da, zerbitzuak eta abar eginez. Jokua zuzendaria «Superintendentea» deituriko jokalaria da, bera izanik epaile nagusia. Jokua erekin batera ikastetxe eta ikastolekako arduradunei zuzenduriko Iñaki Arteta Tolosako komisaldegiko arduradunaren eskutitza banatzen da.

KLANDESTINITATEAREN AUZIA ETA ZUAZAKO ESKARMENTUA

JARRAI-K maiatzaren 19-20an Zuazan izandako kongresuaren ondoren Guardia Zibilak egindako batzarkide guztien fitxaketa masiboa eta gero, KASeko erakundeek eskarmentu ederra hartu dute. Hainbestetan leporatzen zaien ezkutukeriatik irteitzeko asmoa bide zeukaten; baina oraindik horretarako aukerarik eskaintzen ez zaielakoan, ASKko (Abertzale Sozialisten Komiteak, herri mugimendurako KASeko erakundea) ehundaka militante klan-destinate osoan burutu dute joan den asteburuan hiru egunetako batzarre nagusia; orain 12 urte sortu zenetik erakunde honek egiten duen VI. Kongresua hain zuzen.

Ezpalak

PCE-EPK ALDERDIA NEGOZIAKETAREN ALDE

● Euskadiko Partidu Komunista-k (EPK) Eibarren ospatu duen Batzarrean Euskadi Ta Askatasuna erakundearekin negoziaketa egitekoaren alde agertu da. Alderdi honetako militantziaren gehiegi onartu zuen txosten hau, negoziaketa honekin batera alderdien arteko negoziaketa ere proposatzen delarik.

POLIZIA ESPAINOLAK JELOSKOR

● ASOCIACION Nacional de Policía Uniformada-k (ANPU) Komunitate autonomoko instituzioek Ertzantzari eskaintzen dioten begirunerik ez dietela beraiei eskaintzen salatu berri dute. Polizia espainol hauen ustez, beraien artean hainbeste hildako dagoenean eta «Ertzantzak jaso dituen mehatxuen» artean polizia nazional espainolak zeharo bazterturik sentitzen dira.

EE-KO ZINEGOTZI BI DIMITITU DUTE

● SANTURTZIKO Euskadiko Ezkerrako zinegotzi diren Jose Mari Arteagabeitiak eta Maite Urtiagak EE alderdia utzi dute, biok adierazi dutenez beren jarrera politikoa PSOEtik EEtik baino hurbilagoa bait dago. PSOE eta EEren arteko hika-mika hau lbarrezkerraldean gori-gorian ipini da, bi alderdiok zonalde honetan kuadro beharra bait dute.

Sevillano ez du goseak hil

EGOSKORTZAT jo dituzte gose greban diren «Grupos Revolucionarios Armados Primero de Octubre (GRAPO) erakundeko militanteak. «Kaskagorkeria», «suizidioa» «baliorik gabeko heriotzea»... izan dira José Manuel Sevillano Martín «Sevi»ri 177 egun gose greban izan ondoren, ortiralean, bere gorputza lehertu zaionean Madrileko politikariari entzun zaiena. Goseak hil al du Sevillano? Egun sortu den egoera aztertzeke orduan ez dezala inork ahaztu GRAPOko presoek aurreko borroka latz batez «Instituciones Penitenciarias»ekin lortutakoa akordioa; presoek Madrilgo gobernuaren onespenerekin eskuratutako akordioa —zeinak gaur egun gose greban diren presoek eskatzen dutena aipatzen zuen, hau da, erakunde honetako presoak edonongo espetxe bakar batean batzea eta lan egin eta estudiatu ahal izateko bizibaldintza duin batzu edukitzea eskatzen zuen—, ez da bete. GRAPOkoek kalkulu okerrak egin zituzten, oso okerrak, Múgica Herzog eta PSOE-ren hitza sinetsi bait zuten.

Eta presoek zuten armari eutsi zioten politikari, alderdi eta komunikabideen isiltasunaren erdian. Elikagairik irenstea nahi ez zutenean ohera lotu dituzte (horrela daude bi gose gerbalari gaur egun), euren eskakizunak baino sortu diren istiluak izan dira albistegai... eta egoera aldatzen ez bada datozen asteotan hilgo dena ez da GRAPOko «etsipenak jotako» preso pareta soi-

lik izango, erakunde honetako ia preso erdiak bait dirau gose greban.

HOZTASUNA erakutsi du Herzog Justizia ministrari espainolak. Hoztasuna eta lotsagabeke-ria. Hil zorian zegoen Sevillanok azken hatsa hartzen zuen bezperan «GRAPOkoena sinesgarritasunik gabeko eta artifizialtasunez egina zegoen gose greba zela» zioen ministrari horrek. «Horietako bat hiltzen denean mintzatuko naiz» adierazi zuen. Zer esango du orain? Ez duela atzera egingo? Zentzurik gabeko greba dela? Manipulaturik dauden presoak direla? Eroak akaso? Berak Estatu espainoleko espetxeetan ezarri dituen neurriak arruntak direla? Behar bada.

Baina dagoeneko dozena erdi bat preso politiko irentsi dituzte espetxe espainolek. Eta gose greban dirauten presoak arrazoin bategatik edo bestegatik hiltzen ez badira, berrehun eguneko gose grebaren ostean bizitzarik gabe iraungo duten pertsonak izango dira.

Azken finean, Sevillanok —argazkian erdiko bizarduna— eta bere erakundekideek kronika laguntzen duen garai bateko presoen argazki hau bezalako beste bat 1990. urtean atera ezin dutelako galdu dute dagoeneko euren bizitza gaztea.

S

EVILLANO hil zen ostiral berean bildu ziren Urralburu eta Murua Herri Batasunako kideekin. Irurtzun-Andoain autobidea buruhauste frango eragiten ari da euskal gizartearen egitura guztietan, nafarrak erritmo ahulez aurre-

ra doazen lanak egiten ari dira, Gipuzkoako zatian dagoeneko hasiak izan behar zuten, autobide honen aurkako Koordinakundeak agindutako «Lurraldea alternatiba» burutua du, Herri Batasunak Gipuzkoan erreferendum-aren aldeko jarrera erakutsi du, biztanlegoa hasiera batean neurtzen ez zuen arazo baten gordintasunaren jabe da, baina irtenbidea ez da erraz usaintzen.

Projektua bultzatzen duten Instituzioek lejitimitatea badute, Leitzaran gorde nahi duen eta horren alde sortu den mugimen-
duak badu lejitimitatea, nola irten sorginsare honetatik?

Euskaldunon artean elkar ulertzeko eta Nafarroak, Gipuzkoak eta Euskal Herri osoak beharrezko duen azpiegitura sare osatzeko gai garela eta nahi dugula begibistakoa da, edota bestela, Iruñea Donostiarekin lotzeko autobide proiektu honetaz gain norbaiten baitan beste helburu batzu daudela pentsatu beharko da.

G

ERNIKAKO Estatutua izan da aste honetako beste albiste nagusienetakoa. Azken asteotan Juan Ramón Guevara da Gasteizko gobernua zuzentzen dutenen artean mugikortasun handiena adierazten ari dena, Komunitate auto-

nomo Gernikako estatutuaren garapenak ezin bait du jeltza-leek nahi duten bezainbat aurreratu. Epaitegi Konstituzionalak Madrili ematen dio behin eta birritan arrazoin, EAJk epaitegi horretan errekurso gehiago ez aurkezteko asmoa adierazi duela. Antza denez, ez du epaitegi horretan sinismen handirik. Are gehiago, Guevarak berak sarritan eta igandean Xabier Arzalluzek esan bezala «Estatutua ez da jadanik seguru». Estatutua onartu baino lehen negoziatu zena ez datorrela bat gaur egun gertatzen ari denarekin salatu du Arzalluzek, honen eritziz «gehiengoa lor dezakeen edozein alderdik lege organiko bat egin eta Estatutua goitik behera alda bait dezake». Aldatu edota murriztu. Estatuaren bihotza tximistak jota dagoen beldur da EAJ alderdia, ala hori adierazi nahi du, ohizkoa den lege hauteskunde bezperan bikoteen arteko desberdintasunak areagotu egin ohi direla gogoratu behar bait da.

EAJk PSOErekin duen liskar honen beste irakurketa ere airean dabil, Epaitegi Konstituzional hau ez erabiltzeak eta jeltza-leen adierazpenek PSE/PSOErekin hurrengo gobernua ez osatzeko abisua edo presio egin nahi izatea islada dezakete, PSOEK, aitzitik, bere gustoko ez den hitzarmena jazoz gero zer jarrera eta zer ondorio ikus litekeen aldeztu aurretik erakutsi nahi bait du.

N. ARRASTOA

Hitzez hitz

DONOSTIATIK Iruñerako autobidearen nondik-norakoa Araxeko bidea bezain biragunetsua da, eta, azken aurreko bueltan, Herri Batasunak Gipuzkoan auzia erreferendum-a dela medio argitu dadin eskatu du, erakundeak eskuetan dituzten alderdien erantzuna azkar bezain sinplea izan delarik. Gurea bezain «erakundetua» dagoen gizarteari burla egitea omen da oraingo honetan erreferendum-a proposatzea. Egia da auzi honetan jarraitu ahal izan ditugun prozesuek ez dutela ordena handirik eraman. Faktore askotxo nahastu da eztabaidak bere onean, batzuzentzat txarrean, jarrai dezan. Ez dirudi beraz posible eritzi trukaketa girorik aproposenean aurrera eramatea. Baina gogoan edukitzeko modukoa da azkeneko hauteskundeetan alderdiek autobideari buruzko jarrera beren programetan jaso zuten momentuan, gizarteak gaiari buruz zeukan sentsibilitatea oraingoa baino ahulagoa zena. Eta ez bakarrik azken hilabete hauetan ETA tartekatutako, orduz geroztik proiektu eta proposamenei buruzko informazio gehiago izan dugulako baizik. Alderdiek programa orokorrak daramatzate hauteskunde kanpainetara, eta erreserban eduki beharko lukete beti gai osagarriren batek bere bide propioa har dezakeenaren sentsibilitatea, autobidearen ingurukoek hartu dutenaren modukoa. Beraz, zergatik itxi, besterik gabe, hiritarrei hitz zuzena ematearen aukera? Prezedente arriskutsuak finka daitezke, baina erakundeetan dauden alderdien ardura da gai bakoitzaren garrantzia ongi neurtzea. Galdaketa zabal hau baldintza egokietan gauzatu beharko litzateke, noski, eztabaida soziala arrotzen duen mehatxu onartezinik gabe, hiritarrak ez bait du aita-pontekorik behar bere burua eta bere hitzak antolatze-ko. Baina, era berean, tamalgarria eta, batez ere, aspergarria gertatuko litzateke gizartegintza, mutur batetik bestera, «paktotz» blaitzea. Akordioak lelo eta leloak neurosi bilakatzen direnean, guztion osasun mentala eta askatasuna gehiegi kutsa daitezke.

EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAK, berriz, Erretore errepi-
kapena onartu du. Erakundetze maila honetan herrenka ibili da bil Euskal Herria... Azken lau urte hauetako Unibertsitateak herriska askotan egin du estropozo, behar baino oin gutxiagoren gainean abiatu izan balitz bezala. Hurrengootan bere buruaz beste honenbeste egitekotan, emenda ditzagun orain artean piztutako argiak eta har dezagun kandela eskutan oraindik ere ezagutzen ez dugun Euskal Unibertsitate Publiko horren bila. Bestela, arduradunak ez ezik errudunak aurkitu beharko ditugu Unibertsitatea ordaintzen dugunok, eta ez Unibertsitatean bakarrik.

ESKERRIK beroenak, azkenik, Euskadiko Ezkerrari euskarazko egunkariari buruz emandako aholku baliotsuak direla eta. Aste luzetan honi buruz zertxobait pentsatu dugunok guztiz beharrezkoa genuen EE-k piztutako kandila. Batez ere, inork galdetu gabe erantzun duelako, jokaldia gehiegi aurreraturik beraxe eraman duelarik euskarazko egunkariaren auzia errentagarritasun politikoaren esparrura. Badakigu, ordea, jokaldi honetan, azkenean, nori aterako dioten txartel gorria...

NEREA AZURMENDI
(Kazetaria)

82an onarturiko testuak zidorrera bultzatu du Nafarroa

Amejoramendua: Nafarroaren uztarri zamatsua

Erreportai honen ondorengo orrialdeetan doan elkar hizketan Juan Ramón Guevarak garbi adierazten duen bezala, Komunitate autonomoak Madrildik jasotzen duen tratamendua eskasa ez dator bat Nafarroako komunitate foralak jasotzen duenarekin. Hala ere, Nafarroa errenka dabil, ahalmen politiko ezean Madrila begira egon behar bait du.

Nafarroako Parlamentuaren botere politiko ahalmena zalantzarria da.

1982an Nafarroako Foru Amejoramendua onartu zenetik, hau da, Gernikako Estatutua, Catalunyakoa eta Galizakoaren ondoren onartua, eta LOAPA eta militar espainolen «tejerazoaren» aurretik gertatu zela kontutan izanik, Nafarroa botere politiko eskasarekin bizi da. 83an jarri zuten indarrean Amejoramendua eta orduz geroztik konpetentzien transferentziaren prozesuak aurrera egin du, dezentralizazio prozesu honek, orain arte bederen, ahalmen politiko tipia eskaini duela.

Sozialisten arteko Nafarroako hitzarmena

Gaur egun Balioari Erantsitako Zergarekin (BEZ) gaurkotua dagoen arren, Nafarroak Madrilekin sinaturik duen komenio ekonomikoa 1969koa da, zaharkitua dagoen komenio honen ondorioz PSN/PSOEko sozialistak 83an Nafarroako gobernua buru egiten direnetik legealdietan diru galerak izan baino irabaziak erdietsi dituztela, hau da, diru honen truke Nafarroa Madrilen gona azpitan egon behar izan duela.

Zentzu honetan PSN/PSOEko Nafarroako gobernua hartu bezain laster Hegoaldeko beste Komunitatearekin bereizteko zantzuak behar zituen eta Estatu espainoleko PSOErekin negoziatu ostean Nafarroa lasai uzteko hitzarmena lortzen du, hau da, Herrialde honetan nafarrek ordaintzen duten zergekin biltzen den txanpon kopurua handituz doanez eta era berean, beste eus-kaldunongandik bereizteko premia duenez —azken finean PSN/PSOEkoek Nafarroa bere kasa aurrera egiteko autonomia dela frogatzera derrigortua bait dago—, azpiegi-

Gabriel Urralburu Madrila joan behar izan du UPNk eragiten dizkion presioei irtenbide bat aurkitu asmoz.

Eskean aritu beharra

Historia alde batera utzi beharko litzateke gauzak gehiegi ez nahaste arren, baina Nafarroaren nortasuna bere historiarekin loturik gabe uztea egiari gezurra esatea litzateke.

Hala ere, gaur egun Hegoaldeak —eta Iparraldeko errealitatea desberdina izan arren, berdintsu— Madrilekiko —edota Parisekiko— hartu behar duen jarrera penagarria da, eta Hegoaldean bereziki Nafarroarena, honek, arestian aipatzen nuen bezala, ez hain aspaldiko garai batean zuen berezko nortasun bat edukitze-tik morroin izatera pasa den lurraldea bait da. Morroin edo eskale.

Negoziaketa latzak izan omen ziren Gernikako Estatutua negoziatzerakoan; oso latzak izango ziren baina norbaitek kalkulu okerrak egin zituen. Agian. Nafarroaren botere politiko ahalmena ikustez penatzen ez bada asmatu egin bait zuen. Baina gaur egun Nafarroa galdua dago, Euskal Herriko beste zatiei begiratu baino Madrili begiratzen dio, handik

bait datorkio eguneroko ogia, Madrilek samurki hari motzez lotua bait dauka. Eta Madrilek ez du askatzen.

Gainerako euskaldunongandik ihes egin zezan Amejoramentu bat eman zioten Nafarroari, «faborezko tratua» ere eman zioten, «Nafarroa nahikoa bait da euskaldunen laguntzarik gabe etorkizuna joratzeko». Beita: dirua. Azpiegitura handiak prestatzeko dirua. Eta egun biltzen den diru kopurua jasotako konpetentziek irensten dutenean nola konpondu desoreka?

Diru eskean aritu beharra penagarria da baina norberarena zena eta dena eskean aritzea... Madrilek eta Parisek konpetentziak eman egiten dituzte, Estatutuak, Departamenduak, Amejoramentuak... Eta aldrebes egingo bagenu? Botere politiko osoa izanik, komeni ez, nahi ez edo negoziatu nahi ditugun konpetentziak Madril edota Pariseri eskainiko bagenie?

X.L.

turazko lan erraldoietan murgiltzen da, Madrilek ez diola beste edozein autonomiari bezala murrizketa berezirik ezartzen. Are gehiago, Madrilek beste edozein autonomiari konpetentzia bat ematera-koan, honekin batera konpetentzia honi zegokion diru laguntza ematen zuen, Nafarroako kasuan hau gertatu ez delarik, Madrilek Nafarroak nahikoa laguntza zuela ulertzen bait zuen.

Hau honela, garai bateko azpiegitura egitasmo horien gauzatzea gaur egun egokitzen da eta herritarren borondatearekin talka egiterakoan Nafarroa proiektu instituzionalen eta herritarren arteko istilu gune bihurtu da.

LOAPA eta «tejerazoaren» ondorengo Foru autonomia

Hiru autonomia zeuden onarturik 81ean «tejerazoa» gauzatu zenetik, Araba, Gipuzkoa eta Araba lotzen dituen, Catalunya-koa eta Galizakoa hirugarrena. Gernikako Estatututik ate utzi zuten Nafarroak eta Estatu espainoleko gainerako autonomiek LOAPA legearen eta aipatu tejerazoaren ondorioen atzaparkadak pairatu zituzten eta ohi dituzte.

Autonomia hauek LOAPA dute aitaponteko, hau beste hiru autonomia aintzindarien botere politiko gaitasuna berriro ez errepikatze sortua izanik, ondoren onartu ziren autonomiak Madrili eragozpenak sortzeko ahalmenik gabe suertatu dira. Nafarroak sortu dituen arazo gehienak araudia irakurtzeko orduan izan dira, arazo konpetentzialak ia izan ez direla. Amejoramentua onartu zenean garbi agertzen ziren zeintzu ziren Estatu eta autonomia-aren konpetentziak eta, gutxi balitz, Epaitegi Konstituzional espainolaren epaien eta noizbehinka onartzen diren lege organiko-koen bitartez Estatuak egiten duen testuen irakurketa da nagusitzen dena.

“**U**PNren asmoa, konpetentzia handiak ematerakoan egin beharko den egokipena bere bizkar gainera erori ordezt PSOerenaren gainera eror dadila da”

Gabriel Urralbururen laguntza eskergak

Komunitate autonomoko kontseilariak eta Jose Antonio Ardanza lehendakariak berak hainbestetan, eta azken sasoiari ugarirago, salatu duten Epaitegi Konstituzional espainolaren Gernikako Estatutuarekiko irakurketa estuak bestela jokatu du Nafarroan, Herrialde honek oztopo edo eragozpen eskasak jarri bait dizkio Madrili. Hala ere, oztopo bakarra jarri zionean, hau da, Foru komunitatearen gaitasun kompetentziala ukitu duen errepedeetako garraio-bideen baimenak nork banatu behar zituen erabakitzeko orduan Epaitegi horrek Estatuari eman zion arrazoin, Amejoramentuan agertzen ziren gai honekiko konpetentziak modu txarrean gelditzen zirelarik.

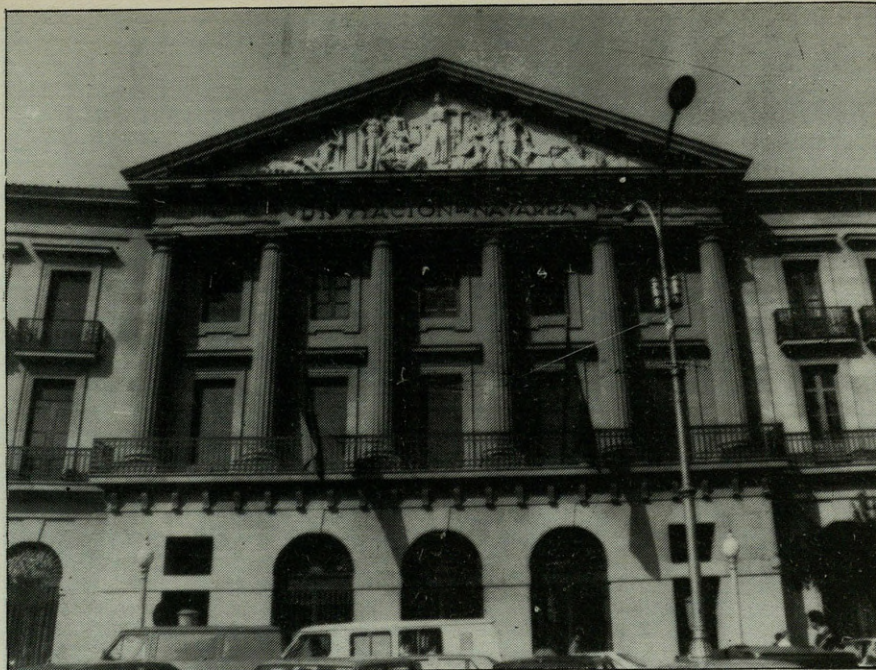
Nafarroak Madrilekin sinatua duen konmenio ekonomikoari esker Herrialde honek ez du, zeharkako nahiz zerga zuzenak kontutan izanik, hamar mila milioi pezeta baino gehiago Estatuari urtero ordaintzen. Komunitate autonomoak, aitzitik, ez du kupo gisa laurogei mila milioi pezeta baino gutxiago ordaintzen, egungo koiuntura politikoan «faborezko tratua» uler daitekeen jarrera honek zio politikoak besterik ez dituelarik.

Gabriel Urralburu, Nafarroako gobernuaren lehendakariak, badaki zer diren Madrileko bidaiak, azken hilabeteen Madrileko lau ministrarekin bildu bait da, konpetentzien egokipena eta egokipen hau eragingo duen desoreka eta UPNko eskuindarrak nola lotu galdetuz.

«Salerosketa» politikoa

Hirigintza, Giza Zerbitzuak, Etxebizitza, Polizia... konpetentzia administratiboak dira Amejoramentuarekin eskuratu direnak, dezentralizazio administratibo bati dagozkionak alegia, konpetentzi «txikiak» azken finean, eta hauek ere ez dira osotasunean erdietsi. Zehaztu ere egin beharko litzateke: polizia kontutan Amejoramentuak agintzen duena eskuratu da, trafikoa hainbat lan, Foru administrazioarekin zerikusi duten etxe eta pertsona berezien zainketan, eta joku eta ikuskizun alorrean. Ez zen bere garaian Foru Poliziaren hedapen eta garapen osoa eskatu nahi izan, berriro ere, ondoko Komunitate autonomoarekin partekotasunik ez izateagatik.

«Navarrismoaren» irakurketen artean bat egin du alderdi sozialista nafarrak; hasieratik Nafarroaren nortasuna adierazi as-

Gobernuarekin batera Diputazioak egin dituen gestio lanak konpetentzia garestiak ez hartzea eragin du.

moz transferentzia guztiak hartu beharrean, nortasun nafar berezia agertzeaz gain arazo ekonomiko larriei aurre egiteko gaitasun eza begibistakoa izango litzatekeen jarrera har zezakeen ala nortasun hori gestio lan batean oinarritu, Komunitate autonomoaren hurbilpenik gabe Nafarroaren etorkizuna barmaturik dagoela erakutsiz. Bigarrena aukeratu zuten sozialistek, gainerako alderdi ez abertzaleek egoera politikoa ikusirik ez dutelarik akulu zorrotzik sartu.

Hala ere, PSN/PSOEk urtero-urtero negoziatu behar izan ditu Unión del Pueblo Navarro-rekin (UPN) urteko aurrekontuak, alderdi honen baimen politikorik gabe gobernaezina bihurtzen bait da Nafarroa, ardatz ekonomikoak politikoen gainetik beti jarri direlarik.

UPNren presioak

Urte eta erdian «Transferentzietarako Batzordea» ez zen behin ere bildu, PSOE gobernuak jasotzen ari zen diru guztia inbertsio soiletan ezartzen zuelarik. Azkenean, 1989ko abenduaren 15ean, gainerako alderdi guztiek eta hurrengo legealdian Nafarroako agintea eskuratzeko ahaleginean dabilen UPN alderdi eskuindarrak bereziki bultzaturik «Transferentzietarako Batzordea» bildu zen eta UPNk batez ere, sozialistei egutegiak, epeak eta baldintzak jarri zizkion.

“Foru komunitateak Madrili oztopo bakarra jarri zionean Epaitegi Konstituzionalak Estatuari eman zion arrazoin”

UPNren asmoa, PPrekin akordio baten bitartez gobernu lortuz gero, Hezkuntza, Insalud eta Inersio-aren konpetentziak konponduak ikustea da, konpetentzia horiek ematerakoan egin beharko den egokipena bere bizkar gainera erori ordez PSOErenaren gainera erori dadin. Milioi askotako egokipena gainera, ez bait da ahaltsu behar urte bukaerarako iragarrita dagoen Madriletik Iruñera datorren Hezkuntza saileko funtzionarien arteko soldatak oso desberdinak direla, nafarrek besteek baino soldata handiagoak bait dituzte eta ondorioz egin beharko litzatekeen egokipenean —egin beharko litzateke, zeren gaur egun arazo hau dela medio greban bait dira funtzionariak—, administralgo nafarrak hiru mila milioi pezeta gehiago ordaindu behar izango ditu.

XABIER LEKUONA
B. ARTOLA

Juan Ramon Guevara, Lehendakaritzaren Kontseilari

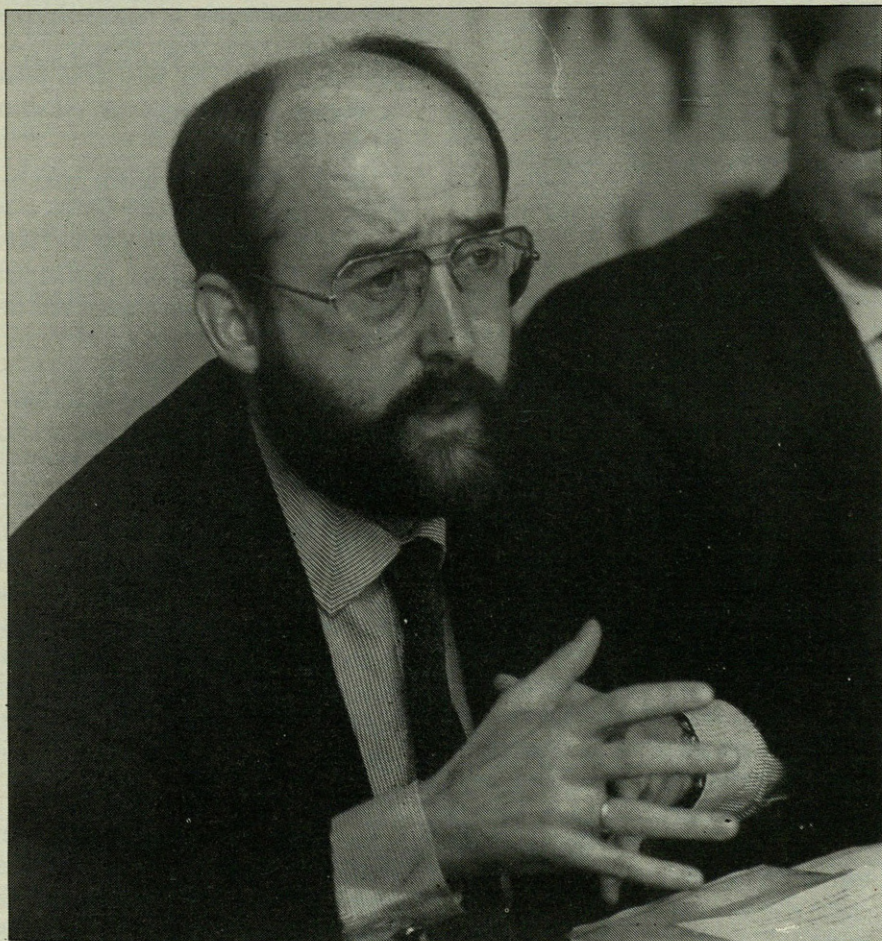
«Estatutoaren betetzea, ez da negoziatzen, esijitu egiten da»

Juan Ramon Guevara, Eusko Jaurlaritzako Justizia, Garapen Autonomiko eta Lehendakaritzaren Kontseilaria dugu. Gasteiztar hau, Espainia eta Euskal Komunitate Autonomoaren arteko erlazioetan gizon klabea da. Gaztea izanik, Gobernua eta PNVren baitan etorkizun handiko gizona

ARGIA.— Zein dira Euskal Komunitate Autonomikoan jasotzeko falta di-

ren transferentziak?

Juan Ramon Guevara.— Ezin zaio ino-

Juan Ramon Guevara.

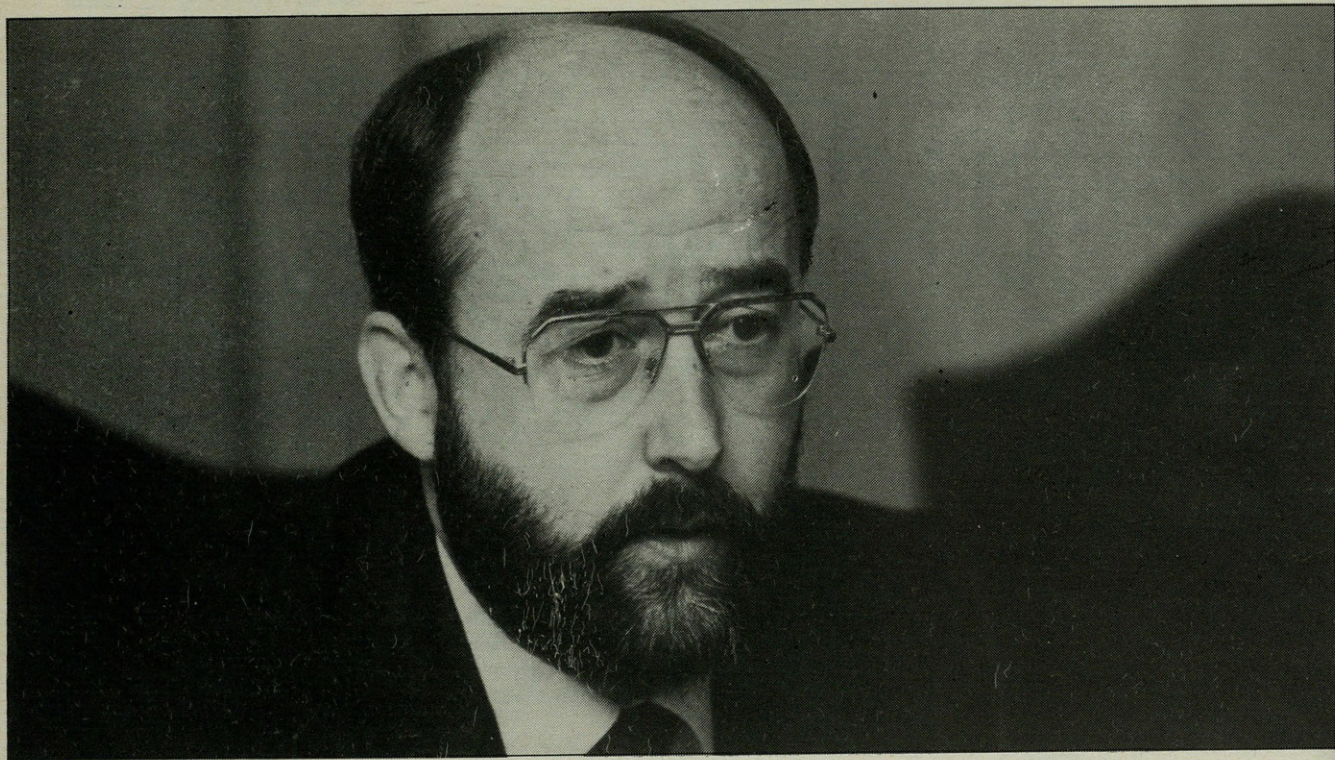
laz ere erantzun itxi bat eman galdera honi. Zentzu honetan aldagai asko hartu behar dira kontutan (administrazio funtzioen aldaketak, lege aldaketak, Auzitegi Kostituzionalaren erabakiak...). Dena den eta Estatutoak eta Konstituzioak irekitzen dituzten estatutoaren garapena helburu duen trasferentzi plangintza oso baten definizioa egin nahi izan gabe, lortu diren trasferentzien edo delegatuak izan diren funtzio eta zerbitzuen gutxigorabeherako zerrenda egin daiteke. Gainera kontuan hartu behar da, zenbait zerbitzu ez dela aipatzen, arlo ezberdinen baitan jasoak bait daude.

Jasota ditugun trasferentziak hauek dira: Lan Publiko eta Garraioak batetik. Herri-gintza eta Ingurugiroa. Osasuna. Kultura. Justizia. Industria. Hezkuntza. Lana eta Seguritate Soziala. Azkenik, Laborantza.

A.— Zenbait trasferentzi epe motzean jasoko zirela pentsatzen zen. Ez da hala izan. Zergatik, zein arazo izan dira?

J.R.G.— Uste dut halakorik ezin daitekeela oraindik esan, egungo legealdia amaitu gabe dagoelako eta zenbait gai oraindik eztabaidatzen ari direlako. Are gehiago, ekaina amaierarako Trasferentzien Batzorde Mixtoa bildu ahal izango dugula eta bertan, orain Madrilgo Administrazioarekin hitz egiten ari garen trasferentzi gai batzuk konpontzea espero dugu.

Dena dela, galdera honetan, orain gutxi gertatu diren zenbait kontutaz erreferentzi bat soma daitekeela ikusten dut. Konkreteki, Justizi Administrazioaren zerbitzupuan dagoen jendearen trasferentzia, berez zaila bada ere, Botere Judizialaren Lege Organi-

Guevararen ustez, Auzitegi Kostituzionalak zilegitasuna galdu du.

koaz Auzitegi Kostituzionalak hartu berri duen erabakiak dakarren zailtasuna gainezartzen zaio. Dударik gabe erabakia trasferentzi hau geureganatzeko oztopo oso serioa da eta hitza Madrilgo Administrazioaren aldean uzten du. Administrazio Zentralak borondate politikoa erakutsi beharko du, erabiltzen duen modua edozein izanik ere, gai honetaz Estatutoaren prebisioak bete eta errespetatu ditzan.

A.— Justizi arloko langileen trasferentzia lortzeko indar handia egin duzu, eskuratu arte orain arte jaso diren beste guztiak bertan behera uzteko kapaz zaretela esatera iritsiz. Zergatik ez da beste gai batzutan hainbeste indar egiten, adibidez ELAk gartzela gaiari buruz egiten duen eskaeran?

J.R.G.— Noski, Justizi Administrazitza-ren zerbitzuan dagoen langilegoaren trasferentziak sozialki garrantzi handia du. Gainera Koalizio Akordioaren baitan onartua dago eta nire betebeharra da, gure gobernu programa den itunean harturiko konpromezuak bete daitezen esijitzea.

Espetxexei dagokienez, Eusko Gobernuak zein politika jarraitu behar den garbi eduki du. Eta berau konpetentzi autonomikoaren erabateko errespetoa da eta zentzu honetan eskatu da 1436/84ko gartzela

“**A**bertzale bezala, Eusko Gobernuko garapen autonomikoaren arduradun bezala, esan diezazuket nahiago dugula oraingoz zenbait trasferentzia jaso gabe itxaron, Estatutoak dioena baino egoera baxuago batean jaso beharrean”

koordinazio arloko behin-behineko arauen Errege Dekretuaren eraldaketa edota bertan behera uzteko eskaera. Azkenean Auzitegi kostituzionalak Estatuaren alde erabaki du. Egun Eusko Jaurlaritza, Estatutoak agertzen duen konpetentzi maila garrantzia dadin hartu beharreko irteerak zein diren aztertzen ari da. Ez Estatutoarekiko errespetoagatik soilik, oinarritzko arrazoi batengatik ere bai: ezin dira konpetentziak onartu, arduraz eta eraginkortasunez, arazoak konpontzeko eta gaitasunez erabili ahal izateko gutxiengo baldintzekin batera ez bada.

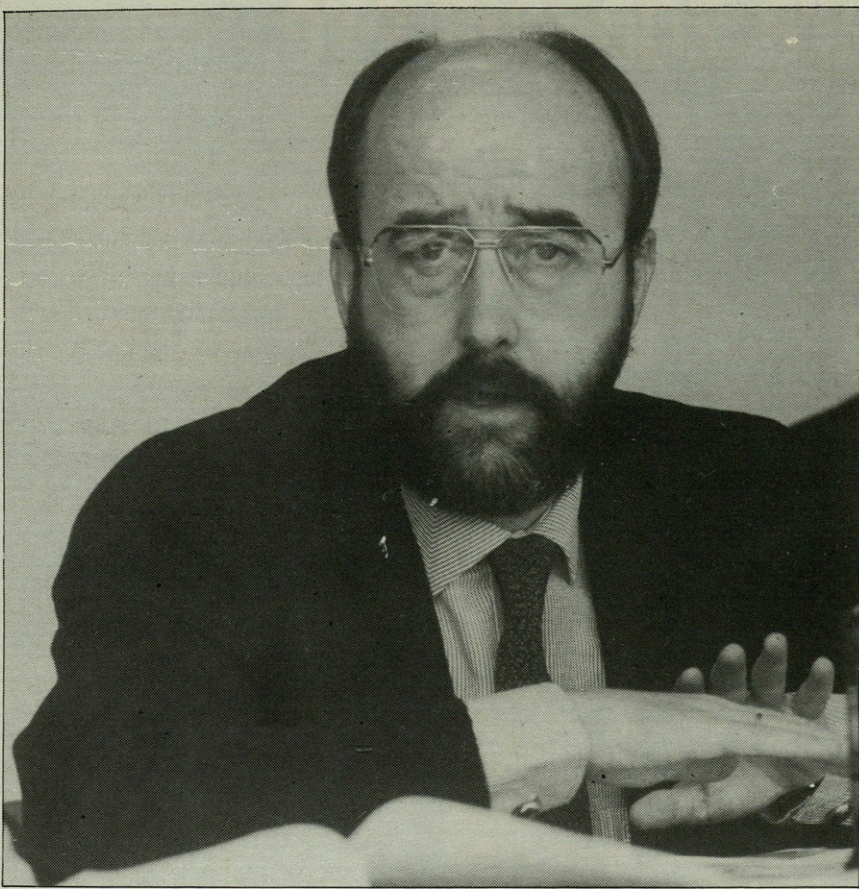
A.— Politikan dena negoziatu daiteke-

la esan ohi da. Estatutoarekin hamar urte daramatzagula ikusiz, gelditasun antzeko inpresioa dago. Itxaropena aldatu ote? Agian PNV onartzeko prest ez dagoen kontrapartidatik eskatzen ote ditu Madrilek?

J.R.G.— Trasferentzi prozesoa azken hamar urte hauetan 'hartu eta tira' egoeran eman da, batzutan aurrera joaz eta bestetan geldialdiz. Ez da erraza, inori ez bait zaio boterea uztea gustoko izaten, kasu honetan Madrili. Hori dela eta egoera politikoko egokia izan behar da, 1982an gertatu bezala edota 1985etik 1987 arte eman zena, zeinetan trasferentzi maila handia lortu bait genuen.

Azkenik, garbi daukat Estatutoaren betetzea ez dela negoziatzen, esijitu baizik, aurretik hartutako akordioak ez bait dira berriz negoziatzen, bete egiten dira. Eta abertzale bezala eta Eusko Gobernuko garapen autonomikoaren arduradun bezala, esan diezazuket nahiago dugula oraingoz zenbait trasferentzia jaso gabe itxaron, Estatutoak dioena baino baxuagoko egoeran jaso beharrean.

A.— Espainiako Gobernu Zentrala, Konstituzioaren inoiz baino irakurketa estuagoa egiten ari da. Hala bada, zerk eragin dezake Madrilgo Gobernuaren jarrera aldatzea, borondate politikoa

«Madrilekin dagoen erlazioa sokatira bat da».

gain?

J.R.G.— Lehen etengabeko sokatira bezala definitu dut guk Madrilekin dugun erlazioa. Noski, borondate politikoaren bidez, beraien aldetik Estatutoaren erabateko betetze leiala, arrazionala eta gu eskatzen ari garena da. Baina ez dirudi beti borondate politiko hori dagoenik. Zentzu honetan zeuk aipatzen duzun jarrera estuaren aurrean, gure jarrerak tinkotasuna eta Estatutoaren defentsa izan behar du eta Euskadin autogobernuaren defentsaren aldeko kontsentsu bat bideratzea lortzen du-

gun neurrian, zailagoa izango zaio Gobernu Zentralari dagokiguna ez ematea.

A.— PNVk Auzitegi Kostituzionaletik errekursoak kentzea erabaki du, berarengan zuen konfidantza galdu ote du agian? Gasteiz baldintza okerragoetan aurkitzen ote da?

J.R.G.— Auzitegi Kostituzionalaren azken erabakiek eta doktrinek, botere autonomiko eta zentralaren arteko kompetentzien eztabaidetan duen arbitro paperean zilegitasuna galtzen ari dela adierazten dute garbi. Estatutoaren edukinak jeitsi, murrizten ditu. Prozesu autonomikoaren bermagarri inpartzial modura Goi Auzitegiak guretzat duen konfidantza ia hutsean geratu da. Auzitegi Kostituzionaletik, pareko kompetentzien gehiegizko erabilera bultzatu da, kompetentzi autonomikoaren galeran «gauzen izaera eta garrantzia arbuia da. Azken finean Botere Judizialaren Lege Organikoaren kasuan bezala, Estatutoarekin erabat aurrez-aurre dauden operazioak bultzatu dira, Estatutoa lege organikoaren azpian utzi dute.

Guzti honi, konposaketa berak aurrejarritzen duen moduan, auzitegi honek duen

“**N**afarroak konbenio on bat lortu badu, hobe gure nafar anaientzat. Dena dela ere, azken urteotan Euskadik kupo mailan lortu duen akordioa, demostratzen ari den bezala, oso ona da euskal ondasunarentzat”

erabateko izaera politikoa gehitzen bazaio, zaila da konfidantza ezean ez erortzen. Baina honek Kostituzioaren jurisdikzioaren erreformara eraman behar gaitu: bi aldeenganako errespetoa azalduko duen erreforma, egungo pribilegio egoera apurtuz. ‘Autoritas’, eta ez ‘potestas’ izan dadila azken finean halabeharrez oso konplexu den sistemaren muina.

A.— PSNko nafar Gobernuak zenbait trasferentzia (osasuna, hezkuntza...) indar handiz eskatzen ez baditu, egungo egoera ekonomikoki oso onuragarria zaiolako dela uste al duzu?

J.R.G.— Galdera hau agian nafar Gobernu buruzagiei pasa beharko litzaieke. Ez dut uste hori erantzuteko pertsona egokiena naizenik. Esan nahi dizut hala ere, nire ustez gobernu eta instituzio batzuk zerbaiti erantzuten dieten neurrian bereganatzen dute zilegitasuna. zerbitzuak prestatu biztanleei eta gizarteko ongizaterako laguntzen duten heinean, ekonomikoki kompetentziak jasotzea erosoagoa den ala ez kontuan hartu gabe.

A.— Nafar Gobernuak Madrilekoarekin sinatu dituen akordio ekonomikoak ez al dira, Euskal Komunitate Autonomoarekin gertatzen denaren alderantziz, faborezko tratuzkoak?

J.R.G.— Niri konkretuki ez zait besteek lortzen dutenaren zain geratzea gustatzen, gero Madrilen aurrean presio moduan erabiltzeko. Nafarroak konbenio on bat lortu badu, hobe gure nafar anaientzat. Dena dela ere, esan behar dut azken urteotan Euskadik kupo mailan lortu duen akordioa, demostratzen ari den bezala, oso ona dela euskal ondasunarentzat.

B. ARTOLA

“**G**arbi daukat Estatutoaren betetzea ez dela negoziatzen, esijitu baizik, aurretik hartutako akordioak ez bait dira berriz negoziatzen, bete egiten dira”

Edonora zoazela ere,

eraman ezazu ongien
datorkizun dirua.

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

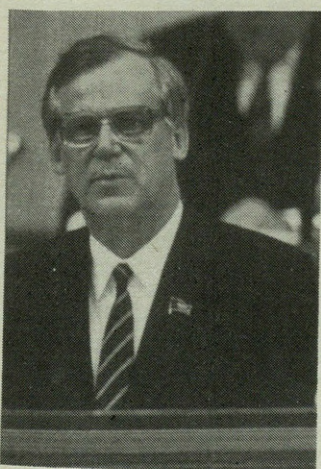
Ele-mele

«[Ekologistek] Oihanean bizi den jendea salbatzeko baino ahalegin gehiago egin dute txori eta tximeleten alde. Baina hori okerreko bidea da. Geu gara oihana benetan babes dezakegun bakarrak. Basoa salbatzeko, bertako indigenak salbatu behar dira».

Evaristo Nugkuag
(Colombiako Amazoniako lider indiarra)

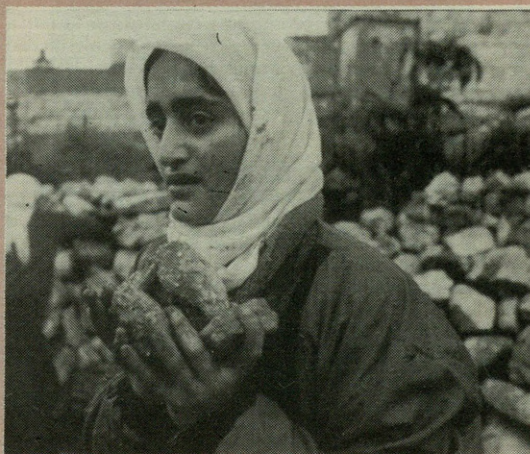
«Politburuaren premiazko bilera. Nicolae gonbittuka aritu da gau osoan. Dimititu egingo duela esan du. Espasmoak dauzka. Nire oharren arabera, denek txalotuko dute eta bere tokian segi dezan animatuko dute».

Elena Ceaucescu (?)
(Frantziar argitaraturiko ustezko egutegi sekretua)

«Petrolioia eta gasa ez zaie bidaltzen, ez da besterik. Beti esan zuten gu gabe bizi zitezkeela. Orain, senti dezatela apur bat».

N. Rizjov, SESBeko gobernuburua

PALESTINA: BUKA DADIN SARRASKIA!

LEHENGO astean israeldarrek hogeitik goiti palestindar hil, eta beste ehundaka zauritu eta gero, Yaser Arafat, PAL, Palestindar Askatasunaren aldeko Erakundeko buruak Nazio Batuek lurralde okupatuetara bake indarrak bidali ditzaten eskatu zuen Geneven. Europako Elkarrekin Palestinako azken sarraskiak kondenatu ditu, ordea NBEaren Segurtasun Kontseilua kontra posizioa zedin Estatu Batuen botoa beharko litzateke, gaurkoz iparramerikarren Israelarekiko loturak galeraziko duena.

AURKI HASIKO DIRA SESB-EN PREZIOEN ERREFORMAK

EKONOMIAREN erreforma programa gogor bat aurkeztu zuen Rijkov, soviatar gobernuburuak, joan den maiatzaren 24ean. Rijkoven ustez, prezioen sistema eraldatu behar da zeharo, eta seguru aski uztailaren 1a izango da produktu batzuk, hala nola ogia, %200ean, prezioz igoko diren data. Urte pare bateko beherakada iragarri du gobernuburuak, agian 1993an zerbait hobetzen hasi litekeelarik, adierazi du.

ESTATU BAT GUTXIAGO PENINTSULA ARABIAURREAN

YEMEN iparralde eta hegoaldeko buruzagiek, Ali Abdalla Salej eta Jaida Abu Baker-ek, Yemengo errepublika batua aldarrikatu zuten pasa den astean. Hola gaineitzen da gerra hotzak mundura erakarri zatiketa absurdoetako bat. Aden hiriburu, bandera txuri-gorri-beltza, hamabi milioi lagun biziko da Estatu berrian.

Lerroan

ZATITU BAINA EZ HIL

“ Inperioaren gainegitura zatituko duten eztanda biolentoak gertatuko dira seguruenik. Errusian integratu ziren inperioaren atal horiek, orain Mendebalde eta Islamaren orbitetara abiatzen direnak, utzi egingo gaituzte beharbada. Baina nazioaren gainerakoak ez du kolpe hilkorrik hartuko horregatik.

Igor Malashenko, Alderdi Komunista Sovietarrekoa
(Time, 90-V-21)

BIOLENTZIA GUATEMALAN

“ [Guatemalako] ultra-eskumako taldeek eragindako biolentzia ez legala eta armadaren biolentzia legala guztiz osagarriak dira [...]. Biolentzia honi aurre egiteko, gerrila gizar-te indiarren aldean jarri da, batez ere gerra arrazialaren nozioaren bitartez.

Patrice Pierre
(Le Monde Diplomatique, 90-V)

PINOCHET-EN EREDUA

“ Allendek atzerriko elkarte asko nazionalizatu nahi izan zuelarik [...] porrot egin zuen [...] Hartan sortu zen Pinochet-en figura. Bere arrakasta aipagarria da; bere hazkunde tasak SESBekoak lau halako dira. Zergatik ez etorri arazi, soviatar buruzagiei aholku ematera? [...] Eta protestatzen dutenentzako ere baduke errezetarik.

Yuri Korolev
(Moskuko berriak, 90-III)

Txinako aldaketa ekonomikoak aurrera doazenez, Mendebaldea lasai

Tiananmen

urtebeteko isiltasuna

Tiananmen, iazko udaberrian komunikabideei esker milaka aldiz entzundako hitza historiara ere pasa zen seguruenik Ekainaren 4an, txinar armada popularrak indarrez hartu zuenean Pekingo plaza hau. Urtebete pasa da orduanik eta ezer berri gehiago jakin da Txinako gertakarietaz. Deng Xiaoping-ek bultzatutako «irekiera» ekonomikoak aurrera segitzen du eta, merkatuaren legeak agindutakoaren arabera, Mendebaldeari ez zaio komeni Pekingo trapu zikinak gehiegi aideratzerik.

Mendebaldeko komunikabideek izugarrizko ohiartzuna eskaini zioten iazko udaberriko Txinako gertakariei. 89ko «World

Press Photo» sari ospetsua ere tanke lerro baten aurrean tinko geratu zen manifestari ezezagunaren irudiari eman zioten. Bote-

reko barne borroketan estereotipoak azkar sortu zituzten komunikabideek: Zhao Ziyang, ordurarte jerarkia komunistan bigarren, erreformista eta demokrata; Deng Xiaoping, ordurarte erreformistatzat genuena, diktatore gaiztoa.

Orain, 90eko ekainean, Zhao Ziyang-ek itzalean segitzen du eta Deng Xiaoping da egoeraren buru, nahiz eta hilik zegoelako zurrumurruak nohizbehinka zabaldu diren. Liderrak, dena den, larogetitamar urte ditu eta argi dago ez duena luze iraungo. Lidergoa nori pasako ote dion da koxka, Tiananmenengoa izan zenetik munduko nazio jendetsuena parentesi batean bezala

Tiananmengo gertakariak irudi jarria sortu zuten Mendebaldeko komunikabideetan.

Deng Xiaoping eta Wuer Kaixi, ia 70 urteko aldea dio lehenak ikasleari.

bait dago, hurrengo urratsak zein norabidean eman ez dakien erraldoiaren gisa. Momentuz Yang Shangkun, estatuko burua, jotzen dute ondorengo ia segurutzat, armadarekin loturiko gizona, oso ortodoxoa antza. Deng zaharraren heriotza erreforma haizeak berpizteko unea ere izan daiteke. Tiananmengo protestak, hain zuten, Hu Yaobang erreformista zaharra hil zenean hasi ziren.

Amnistia

Gerontokrazia zuzendari eta ikasle mugimenduko lider gazteen arteko tartean ez dirudi beste pertsonairik dagoenik gaurko Txinan. Tiananmengo mugimenduen errepresioaren ondoren atxilotutakoaren artean, Wang Dan ikasle lider ezagunena zegoen. Beste batzuk ezkutuan dira Txinan eta Hong Kong-etik pasata Mendebaldean ihesi duenik ere bada.

Atxilotetak 10.000 eta 30.000 artean jartzen dituzte atzerriko txinar mugimenduek. Gobernuak 1.215 besterik ez zituela espetxeratu aldarrikatu zuen bere garaian eta maiatz honetan haietarik 211 libre utzi ditu, «klementzia» neurrien ondorioz. As-

katu dituzten ezagunenak Dai Qing kazetaria eta Yang Baikui intelektuala dira.

Honekin batera, nolabaiteko irekieraren keinuak ageri dira Pekinen. «Herriaren Gazeta» delakoak, Li Ruihuan partiduko propaganda arduradunaren gutuna ekarri du hil honetan, «dogmatismo eta extremismoak» errefusatu eta «hamar urtetako erreformekin agertutako errealitate berriak» kontutan hartu behar direla esanez. Hala ere, beste neurri batzuk agintariak kaleko hotsari dioten beldurra adierazten dute: Apirilean, txinarren hildakoen oroi-menezko jaietan Tiananmen itxi egin zuten.

Ekonomia da kakoa

Mendebaldeari dagokionez, tutik ez dute esan Txinaz potentziek. Atzerriar zabal-tzen hasi den 1.100 milioitako merkatuak ikasleen protestek baino pisu handiago du. Multinazionalen inbertsioek ez dute etenik izan eta Txinak Eremu Ekonomiko Berezi (EEB) berriak ireki ditu bere lurraldean. EEB hauetan kokatzen diren enpresak abantaila fiskal nabarmenak dauzkate, soldata merkeen konplemento politarekin. EEB-etako langileek hilean 24.000 peseta inguruko hileko soldatak dauzkate, Txina denerako garaia, baina multinazioletarako botatakoak, Hong Kong-ekoekin ere lehiatu ezinekoak, kolonia honetan 45.000-55.000 tartekoak bait dira.

Aldaketa ekonomikoaren beste ondorio bat desoreka handien agerpena izan da. Negozio pribatu berriei esker eta batez ere azpijoku ilegalaren bidez sortutako aberastek eredu berria suposatzen dute gizartean.

Lau ikasle, erreboltari pertsekutatuenak

● **Zhai Weimin.** Klandestino dago Txinako bazterren batean. «Txinaren Salbakuntza Demokratikoaren Aldeko Batzorde» baten buru bezala azaldu izan da nazioarteko prentsan. Bera bezalako ikasle gutxi omen ditu 70 bat kideko talde honek, gehientsuenak intelektualak eta «koadroak» direla diote, baina ez dute oraingoz bestelako ekintzarik burutu.

● **Wang Dan.** Pertsekutatuen zerrendan lehena zegoen iazko udaberriko liderrik ezagunena den gazte hau. Tiananmen ondorengo lehen asteetan hil ote zuten susmatu zen baina espetxeratu dagoela baieztatu da. Maiatzeko amnistian ez dute askatu.

● **Chai Ling.** Ikasle buruen artean emakume bakarra. Tiananmengo egunetan, ikasle mugimenduen gidaritzan «kritikoa», Wang, Zhai eta besteentzat «irrazional» eta «odolberoegia» zen. Urtebete honetan ez da bere berri jakin, baina ez dirudi poliziaren esku erori denik.

● **Wuer Kaixi.** Hong Kong-etik ihes egin ondoren, «Actuel» aldizkari frantzesar duela sponsor, askatasunaren faxaren inizatiba eta «Demokraziaren Jainkosa» untzia bultzatu ditu, Pariseko bizitza sozial distirantaren nondik norakoak ikasi dituen artean. Txina Demokratikorako Federakundea sortu du Frantzian.

Panorama honetan, Taiwan bera ere inoiz baino adiskidero ageri da Pekinetik. Wuer Kaixi gazte disidenteak Frantziatik Txinarutz zuzendu duen «Demokraziaren Jainkosa» untziari harrera hotza eman dio irla honetako agintariak. Untzi honek (Tiananmenen eraikitako estatua oroitzeko jarri zioten izena) kontinenterutz askatasun mezuak bidali nahi zituen urteurren hau dela eta baina ez du jaso Taiwanengandik horretarako baimenik.

LUIS FERNANDEZ

“**Yang Shangkun, armadari loturiko agintari ortodoxoa, jotzen dute Deng zaharraren ondorengo ia segurutzat**”

CONSEO, Estatu gabeko nazioen bigarren batzarrea burutu da

Ekialdeko haize burrunbak mendebalarekin jo zuen Barcelonan

Irlanda. Etxe zokoetan gertatzen dena ez ikusi nahi, mendebaldeko Estatuak.

Maiatzaren 25etik 27ra bitarte egin zen Barcelonan CONSEO, Europako Estatu gabeko Nazioen Batzarrearen bigarren Asanblada. Europako, batez ere bere ekialdeko egoera asaldatu samarrak erakarri zuen, hein batean, parte hartzaileen arreta.

Orain dela bost urteko lehenbiziko Asanbladan ez bezala, Ekialdeko zenbait ordezkari mintzatu da oraingo batzarrean. Antolatzaileek hango hiru egoerarik puntakoenetako ordezkari bana eraman dute, Baltiko aldetik estoniar bat, Kaukasotik armeniar bat —Herpsime Gabrielian, historiagile ezaguna— eta Jugoslaviako Federakuntzatik esloveniar oposizioaren buruzagietarik bat.

Gaineratikoa, eta mendebaldeko partaideen eztabaidarako, lau lan batzorde antolatutakoak ziren: Europar merkatuaren berregituraketaz eta berorren ondorioez arduratutakoa (horretaz Euskadi eta Galiza ziren lana bideratzekoak); autodeterminazioa eta herrien eskubide kolektiboak buruz arituzena (Catalunya eta Corsica-ren eskutik, azken horretatik Leo Batesti berrataratu zelarik); europar kulturen homo-

geneizatze arazoak erabili zituenak; eta Iparra eta Hegoaren arteko harremanak jorratu zituenak —«Barbados» taldeko jendeak eta Rosa Zurita maputxeak zuzendurikakoa.

«Aldarrikapen Unibertsala»

Aureli Argemí, CONSEOren Idazkaritza teknikokoa eta CIEMEN, erakunde antolatzailekoak, ikuspegi historikotik kokatzen laguntzen gaitu: «Gurea —adierazi digu—, Europako estatu modernoak eraikitzen, hau da, lehengo eta oraingo mendeko batasun estataletatik baztertuta gertatu diren herrien eskubideak ezagutu daitezkeen egin izan diren ahaleginetarik bat gehiago da».

Esanahi berezia du, Argemíren ustez, oraingo Batzarreak. «Dudarik gabek —diosku— bestéEuropatik haize berriak iritsi dira dagoeneko atlantiko eta mediterraneotar Europa». Ekialdeko Nazio batzuek joan den urtean egindako aldarrikapenen ondoren Gasteizko eta Catalunyako Parlamentuek onartutako autodeterminazioaren aldeko erabakiak aipatzen ditu, horren etsenplutzat, Argemí. Halaz ere, maiatzeko ihardunaldien helburu nagusia «Herrien Eskubide Kolektiboaren Aldarrikapen Unibertsala» onartzea zuten.

«Geografikoki zehaztutako lurralde batean edo bestelako esparruetan, berezko kultura eta tradizio historikoak erreferentzi komun bat duen edozein gizaki taldek Herria osatzen du», dio

ARGIAk eskuratu duen Aldarrikapen horren projektuaren lehenbiziko artikulua, eta ondoren: «Edozein Herrik nazioa osatzeko eskubidea du [...]» (3.art.) «Edozein Herrik du bere burua autodeterminatzeko eskubidea [...]» (6.art.)

Autodeterminaziorako bideez ere badio zerbait aldarrikapenak: «Edozein Herrik, bere subirautzaren nolanahiko murrizketa jasaten duen [...]» bere independentzia eta eskubideak praktikan jartzeko aukera berreskuratzeke, edonolako bideak —are matxinaketa ere, beharrezko balitz— erabiltzeko eskubidea du» (22.art., erabaki iragankorra).

Euskadiren aldetik

Euskaditik, Herri Batasuneko ordezkariak gain —beroiek daramatelarik euskal delegazioaren pisua—, Euskaria, Herrien Eskubideen Aldeko Liga, EKB eta Amairuko Quetzal Agirikoak izan ziren Barcelonan. EA, PNV eta EE ere gonbidaturik zeuden, ordea ez ziren ofizialki bederen hartaratu.

HBko Yolanda Jubetorekin mintzatu gara berak aurkeztu behar zuen ponentziari buruz. Munduko eta Europako ekonomien azterketa egin eta gero, Estaturik gabeko nazioak zertan geldituko diren aipatzen dute koalizio-

Muga berri bila

Zentzugabeko mugak, European barrena. Badator, dudarik gabe, berregokiera. Eta, bai, beldurgarri daiteke; baina ez, inondik ere, Barcelonan bildu diren nazioenak bezalako nazionalismoen aldetik: European, Estatuak eta Nazioak hobeki kointziditu daitezen gura dugu guk, besterik ez.

Saltsa batean ekialdea, hemen, berriz, gu ere, ez gara pozik. «Frantzia» eta hauek, «borondatezko nazioak» ote dira, pretenditzen den bezala? Noraino jasango lukete, hauxe bait da galdera, militarki interbenitu gabe, batek edo bestek independentzia aukeratuko bagenu?

Nazio —indarka— bilakatu nahi (izan) duten Estatuaren aurrean, Estatu bilakatu nahi duten nazioak bait dira. Ez, apika, gura genukeena, ez, noski, Estatu diot, behin-betiko soluzioa, baina, «izarretako Europak» (eta, berdin, «izar gorri»ekikoak) uzten ote digu beste hautabiderik?

Barru dinamika sendoa mamitu dadin, kanpotiko ongarria behar du. Momentu egoki samarrean dira, alde horretatik, ekialdeko Estatu gabeak. Gorbatoxovek eta hemengo hauek, ordea, aliantza egin dute, europar «ordena» ez dadin hautsi, ez dadin kontinentea «desoreka». Orden, oreka zuzenago baten bila gabiltza, soil-soilik, besteok.

PABLO SASTRE

koek: «*Dependentzia areagotuko da, Estatu handiek, ekonomia beren esku dutelarik, gero eta txantaje handiagoa egingo digute*». Eta Lituaniak egin duena Euskadik-edo egingo balu, kapitalistek segituan aterako luketela dirua, esaten digu Jubetok: ez bait dute, ezarritako Estatuak, gatazka euren etxeraino azal dadin nahi.

Yolanda Jubetok bere azterketaren bigarren partea Euskadin zentratzen du. «*Industrian txarrenak pasatakoak bait gara, orain nekazaritza —berezi— eta zerbitzuen txanda dator, ez bait dago batere garbi teknologiaren hirugarren iraultza deritzon horretan zein paper joka dezakegun*». Borroka gogorra dakusa Jubetok, zeren eta Estatu zentralak ere kexu bait dira, kompetentziak galtzen dituztelako —«*baina Estatuak beren heldulekuak dituzte —gogoratzen du—, nazio txikiek ez bezala*».

Europa osora zabaldu

Ekialdeko prozesuari buruz galde egin diogu Catalunyako La Crida-ko berbadun den Jordi Sanchez, Batzarrearen antolatze lanetan ibilitakoa bera ere: «*Ez da erraza Ekialdeko prozesuari buruz eritzi bat ematen, besteak beste bukatu ez delako*». Ekialdeko «askatasun haizeak» mendealdera irits daitezen, hein handi batean, gure

Elkarteko hamabiak. Ez lukete nahi, izar berririk piz ledin European.

Josu Tellabide, «Etnia eta herriak» maparen egilea:

«Mendebaldean askoz gaizkiago gaude»

Josu Tellabide delineantea da ARGIAren ale honekin gure irakurleei opatzen diegun maparen egilea. Tellabidek dioen bezala, euskaldunak ez gara Europako gutxiengo bakarra, mapan ikusten den bezala Europako etnia eta herrien aberastasunak estatuen muga hertsiaik gainditzen ditu eki eta mendebaldean.

ARGIA.— Nola bururatu zitzaizun mapa hau egitea?

Josu Tellabide.— Aspaldiko ideia nuen nik hau. Kenduta Sovietar Batasuna eta herri eskandinaboak Europako beste herri guztietan izan naiz eta danetan jaso izan ditut datuak. Azken garai hauetan hainbeste aldaketa gertatzen ari dira eta modan jarri dira herri minoritarioak, eta konturatu gara gu bakarrik ez garela sufrimenduan bizi eta gaizki gaudenak. Honela pentsatu nuen hau egitea, euskaldunen informazioarako.

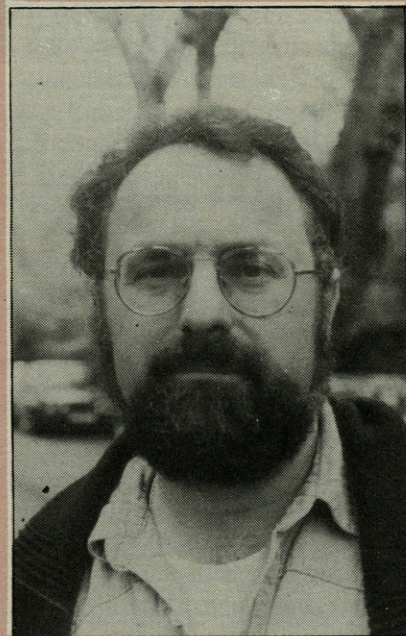
A.— Zein erizpide erabili duzu?

J.T.— Erizpide bat baino gehiago dago, berez gu ez gara inor esateko herri bat nola edo non kokatzen den edo Galiza zer den. Pixkat errespetatu egin dut lehen Catalunyako CIEMENek egin zuena, eta modu batean osatu egin dut. Eta hartu ditudan datuetatik ikusten dut herrial-

de sozialistetan errespetatu egin dituztela herri hauek, hizkuntzak eta herriak bereizi eta errespetatu egin dira, naziotasuna errespetatu da. Mendebaldean berriz batzutan ezin duzu hizkuntza erizpide bezala hartu; Irlandaren kasuan adibidez, hizkuntzaren aldetik hartu behar al duzu Irlanda? Ez, baina Irlanda esistitzen dela garbi dago, Gales Herria edo Eskozia esistitzen diren bezala. Badago nortasun galesa edo eskoziarra. Aldiz, ezin da gauza bera esan okzitanoek, baina han badago behintzat hizkuntza bat, gure mapan markatzen dugun eran.

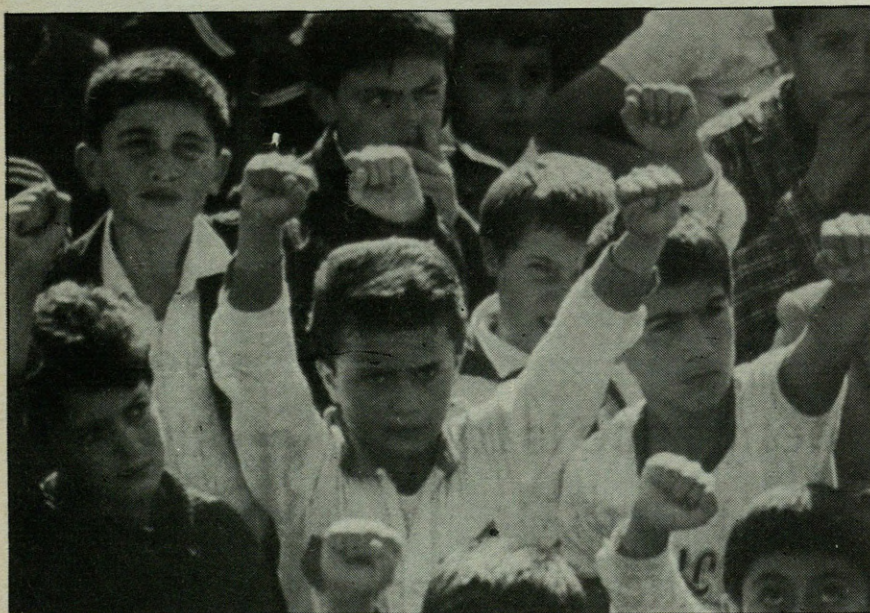
A.— Herri eta etnien Europa nola ikusten duzu mende bukaera honetan?

J.T.— Beno, orain zuzpertsu egin da asko gure arazo hau. Pentsatzen dut mundu sozialistan, esan dudan errespetoa dela medio, herri horiek bizi egiten direla,

mendebaldean esango nuke askoz gaizkiago gaudela, guztiz zapalduta egon gara eta gaude, halere ematen duenez zerbait ari gara zuzpertzten.

LUIS FERNANDEZ

Armenia. Ekialdetik dator haize berria.

baitan dagoela, diosku Sanchezek. «Hango aldaketen ezaugarriarik nabarmengarriena, nire ustez, «eskubide indibidualak» eta «kolektiboak» batera gerta daitezkeela konprobatzea da».

Ekialdea dela eta, Estatuak ematera oraindino ausartzen ez diren pausoa eman nahi dute Estatu gabeko nazioek. Hala behintzat, CONSEO-ren azken O-a («occidente»ri dagokiona) kentzeko proposamena egitekoak ziren Batzarrean, Europa osoko egitura-ren alde. «Ez dago dudarik —darrai Jordi Sanchezek— oso errealitate ezberdinak direla baina, horrek ez du salbagaitzeko oztopoa izan behar». Batasunaren gaiaz Batzarre berezi bat egiteko posibilitatea aipatzen digu, azkenik, La Crida-ko lagunak.

PABLO SASTRE

Hamabi gazte euskaldun baino ez dira ari Ordezko Prestakuntza egiten

BOST EUSKAL KINTOTARIK BAT ERAGOZLE IZANGO DA AURTEN

Kontzientzia Eragozpena zabalkunde demasa ari da lortzen Euskal Herrian azken hiletan. Pasa den abenduan Madrilgo Gobernuak emandako indultoaz 3.000 euskal eragozle-soldadutza edo ordezk zerbitzua egitetik libre geratu ziren. Baina honezkero badira beste 3.000 egoera horretan. Ordezko Prestakuntza Soziala egiten, dozena bat besterik ez.

Moises eragozlea (atean) OPSko «lantoki» duen Bilbo Zaharreko egoitzan.

Duela urtebete pasaxe hasi zen Ordezko Prestakuntza Soziala (OPS) martxan Estatu Espainolean. Hamazortzi hileko «zerbitzu» zibil hau Eragozpenaren Legeak ezarri zuen, soldadutza egiterik nahi ez zutenentzat. Iraupen askoz luzeagoak adierazten du zigor erara planteatu zutela OPSa.

Hala ere, jokaldiak ez du espero zen

emaitza lortu. Urte térdi luze horrek gazteak eragoztetik uxatzea zuen helburu, baina eragozle kopuruak etengabeko gorakada ematen segitu du. 1988an, eragozpen kolektiboa (soldadutza ez joateko arrazoi berezirik ematen ez dutenena) egiten zutenei berau ez onartzen hasi zen Kontzientzia Eragozpenaren Kontseilua eta intsumisioaren bidea ireki zen orduan.

Intsumisioaren aukera «gogorrak» jen-

dea atzera botako ote zuen pentsatu zitekeen, baina ez da horrela izan. 1989an, soldadutza joateko deialdia jaso zuten euskal kintoen %1,06ak intsumisotzat jo du bere burua. Eragozpen kolektiboaren eskakizunak (aurrez onartuko ez dituztena jakinean bidalitakoak) jeitsi egin ziren Estatu mailan 88tik 89ra (1.452tik 604ra), baina iaz sekulako igoera izan zuten berriro: 2.056 eskaera berri.

Azken jokaldia pasa den abenduan izan zen, pilatu zitzairen eragozle mordotik asko indultatu egin zituzten. Batetik, zeukan eragozle kopuru izugarriarekin ezin zuen ezer egin Eragozpenaren Kontseiluak. Bestalde, eragozle zaharrenak (agian kontzientziatuenak) jokoz kanpo uztea izan zitekeen beste helburu bat. Bi asmoek kale egin dute: ia indultatu beste eragozle dauke honezkero txandaren zain, eta gazteek zaharrek adina (gehiago ez bada) porrokatzen dute OPSa.

OPSrako postu gutxi

Gerra honetako beste saiakera bat azkenik OPSa martxan jartzea izan zen. 89ko martxoan deitu zituzten lehen eragozleak, hainbat erakunderekin negoziatu ondoren gazteak nonbaiten sartzeko. Erakunde horien kontra egindako presioak oso postu gutxi eskeintzeko aukera eman dio administrazioari. Euskal Herrian, bakarrik Gurutze Gorria, ONCE erakundea eta Nafarroako DYA prestatu dira, eta jaso dituzte horregatik erantzunak. Pasa den astean, gazte talde bat epaitu zuten Iruñean DYArean anbulantzietan OPS eta soldadutzaen aurkako pintadak egiteagatik.

Datorren urterako gutxiago izango dira, ONCE trenetik jeitsi bait da Euskal Herriari dagokionez. Estatu mailan, Renfe entpresak eskaini zituen postuak baina atzera egin behar izan du, logikoa denez Renfe bertako sindikatuak horren kontra atera dira eta. Eragozle gehien hartzeko prestatu direnak Gurutze Gorria, ONCE, Inverso eta «Protección Civil» dira. Dohaingo langile hauek lortzeko beste eskakizun bitxi bat Valenciako UGT sindikatuak egin duena da, «lanpostu sorketan laguntzeko ekimen»erako».

Urtez urte, administrazioa 2.000 bat OPS postu lortzeko kapaz dela ematen du, baina urtean 12.000-15.000 eragozle sortzen badira (joera hori dute estadistikek), indulto berriak eman beharko dituzte bata bestearen ondoren. Gainera, urteroko 2.000 postu horietarik benetan betetzeko deialdia oso eragozle gutxiri luzatu zaio (ezagutzen ez den hautaketa sistemaren baten bidez), 500 bati estatu osoan, eta hauetarik askok intsumisotzat jo du bere burua une horretan.

OPSa egiteko deialdia jaso duten euskal gazteetarik %79a bihurtu da honezkero intsumiso. Batez ere Euskal Herritik kanpo egiteko deialdia jaso dutenak hartu dute aukera hau. Oraingoz, intsumiso militarrek (soldadutzari uko egin diotenak) jasan duten errepresioa ez diete aplikatu OPSaren intsumisoei, baina administrazioak eman ditu urrats batzu norabide horretan.

Intsumiso horietako batzuk jaso dituzte jada auzitegiaren abisuak. Asturiaseko gaz-

Urtebeteko denbora galtzea da soldadutza gehienentzat.

te baten epaiketarako prozedurak oso azkar ematen ari dira, eta mutil honena izan daiteke OPSaren lehen intsumisoaren epaiketa. Gartzela zibilaren mehatxua (espetxe militarrek baino gordinagoa) du mutil honek gainean, eta bere zigorra «eredugarria» izatea liteke administrazioaren nahia.

Ordenantza berria

Une honetan, OPSa zuzentzen duen ordenantza ez dago indarrean AOC eragozle elkarteak (oso indar gutxi du talde honek Euskal Herrian) jarritako errekursoagatik. Auzitegi Konstituzionalak onartu egin zuen errekurtoa «forma» akatsengatik, hain zuzen zerikusia duten talde guztiek aurrez ez zutelako ikusi ordenantzaren projektua. Tarte honetan, OPSa hasi zuten eragozleak berau egiten segitu dute, egoera estraino batetan, berez legekoa ez den ordenantza bat betetzen. Hala ere, epe honetan ez da eragozle berririk hasi OPSa egiten.

Oraindik ez da argitara eman, baina Gubernuak erredaktatua du ordenantza berria, eta zirriborroa eragozpenarekin erlazioaturiko zenbait elkarteren esku dago honezkero. Funtsean, aurrekoaren berdin berdina da, akaso gogorragoa, OPS postuak eskaintzen dituzten elkarteak eragozleak bere betekizuna oso osoan egitearen arduradun izendatzen bait du. Adibidez, Gurutze Gorriak ez balu salatuko bere eragozleatariko bat ez dela agertzen, administrazioak Gurutze Gorria bera ere zigor zezakeen.

Era honetan, OPSaren beste «arriku» bat ekidin nahi dute: absentismoa. Hau da, disziplina militarren esku ez daudenez, eragozleek lasai lasai beren «lan» edo bete-beharretik piperra egitea. Gai hau ez du momentuz kontrolatu administrazioak, eta ustekoa da estatu mailan OPSa egiten ari diren 450 inguru gazteetarik askok beren postutik «eskakeatu» edo paso egiten dutela ahal duten guztietan.

URTEZ URTE KINTO GUZTIETARIK ERAGOTZI DUTENAK

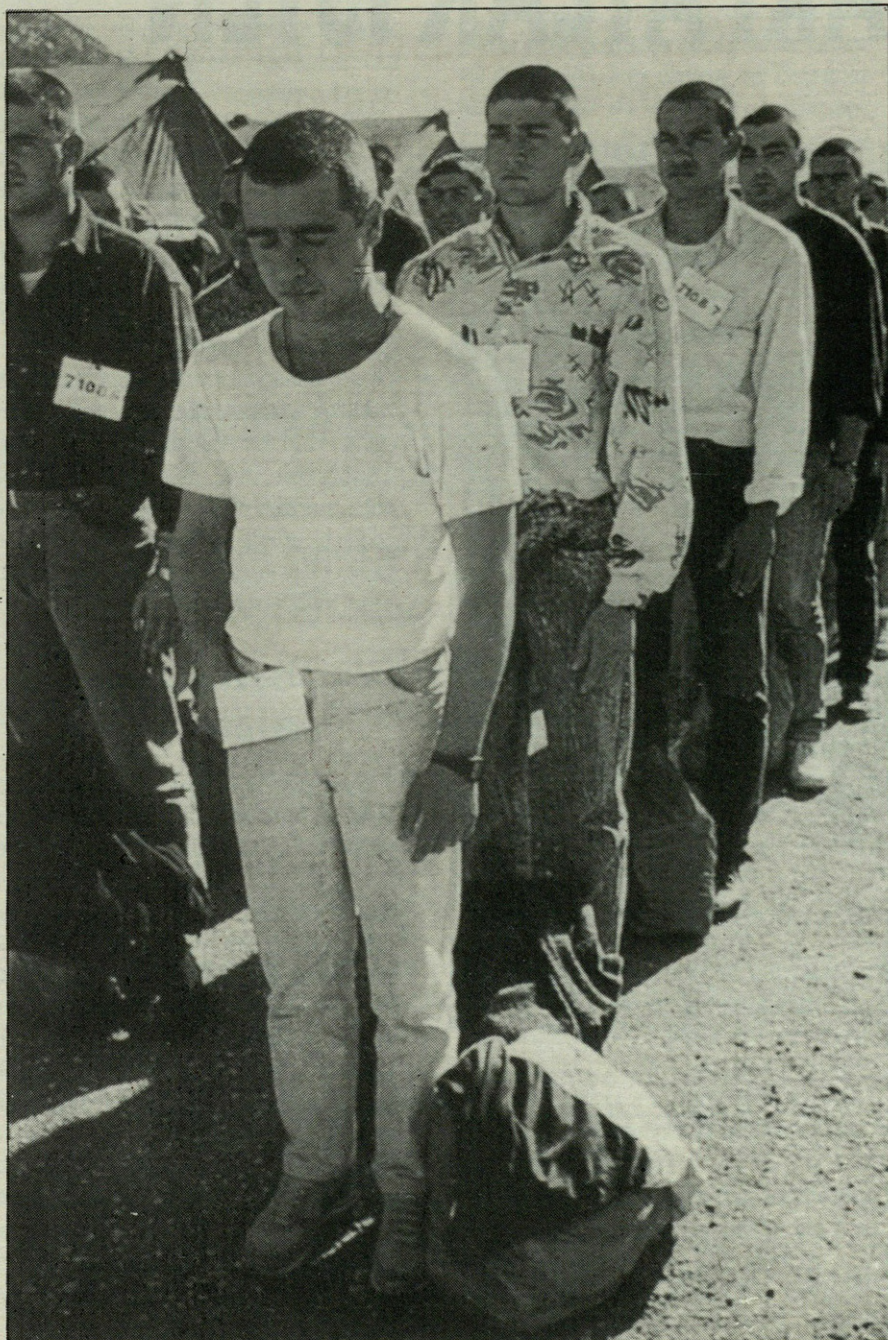
	HEGO EUSKAL HERRIAN (%)	ESTATU ESPAINOLEAN (%)
82-85	1,84	1,15
86	5,78	2,51
87	8,29	3,34
88	9,32	3,93
89	12,06	5,50
90 (1)	17-20	—

EUSKAL ERAGOZLEAK (90-II-30eko datuak)

	89ko abenduan indultatuak	OPS egin zain	OPS egiteko deituak		
			egiten	intsumisoak	guztira
Araba	314	261	0	3	3
Bizkaia	1.305	1.085	9	5	14
Gipuzkoa	837	697	1	13	14
Nafarroa	623	519	2	24	26
Hego E.H.	3.079	2.601	12	45	57

(1) aurreikuspena.

Euskal Herrian	4.000	eragozle inguru daude
Hauetarik	2.602	eragozle onartuak dira
Beste	1.500	inguru daude erantzun zain
Guzti hauentzat	116	OPS postu prestatu dituzte
Haiek betetzeko	46	eragozle deitu dituzte
Eta bakarrik	12	joan zaizkie

Gero eta euskaldun gazte gutxiago doa soldadutzara.

Hamabietariko bat

Euskal Herrian OPSa egiten ari diren hamabi eragozleetako birekin elkartzeko geratu zen ARGIA, baina azkenik batek «libre» hartu zuen goiza. Bestearekin, Moisesekin, hitzegin genuen bere postuan, Bilbo-ko Gurutze Gorriak Bilbo Zaharra (inguru nahiko marginatua) auzoan duen egoitzan, non Moises auzoko gazte batzukin ari den elkarlanean jolas, tailar eta ekintzak antolatzen.

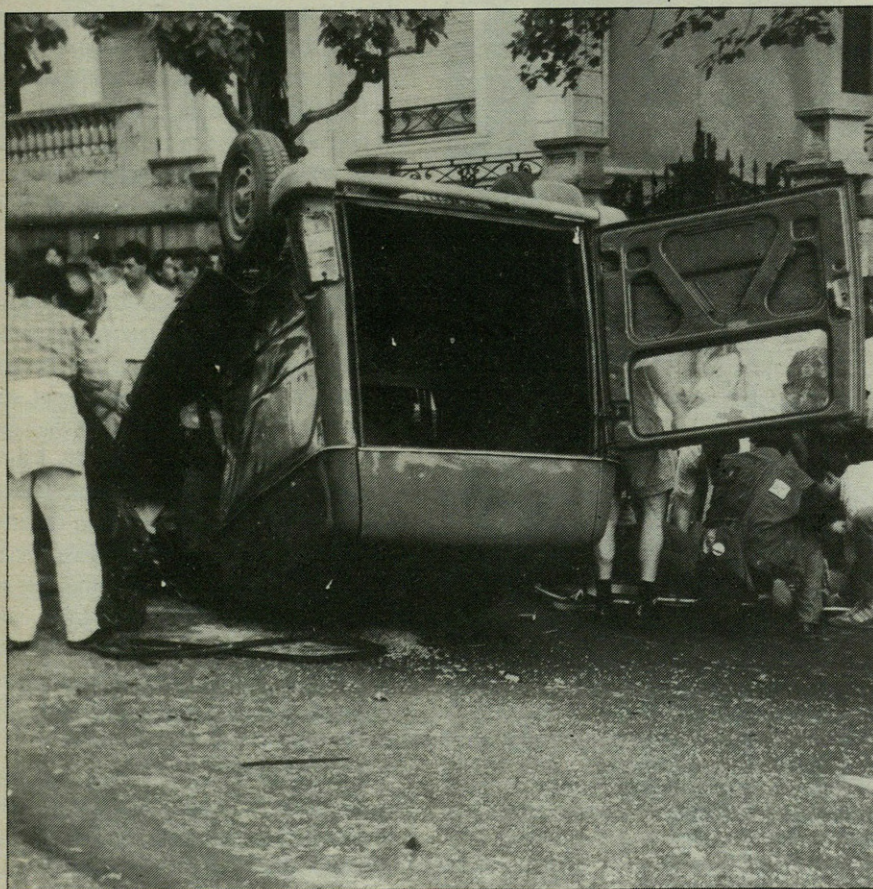
«Ez diot probetxu handiegirik ikusten egiten dudanari, Gurutze Gorria arazo batzu partxeatzen saiatzen da hemen baina ez doa berauen muinera», esaten digu Moisesek. Hala ere, ez dago horren disgustora. Lehendik ere bost urtez Gurutz Gorriarekin boluntario ibili zen eta erakundeari nahiko lotua sentitzen da. Bera bezala, Gurutze Gorrian dauden beste eragozle batzu aurretik ere boluntario izanagatik aukeratu dituztela ematen du, nahiz eta hautaketa hori nola egiten den ez duen administrazioak argitzen eta inplikatuak ere —Moises berak kasu honetan— ez dakite zergatik aukeratu dituzten.

OPSa hasi zuenean, Moises-ek ez zuen lanik, baina ordukako lanpostu baten atzetik dabil. «Lana topatzen badut, egun erdia bakarrik etorriko naiz hona, eta bestela ikastaro batzu ere hasteko gogoia dut, eta orduan ere ordu gutxiago sartuko ditut hemen». Gurutze Gorriarekin duen lotura kontutan izanik ez du ematen horretarako arazorik izango duenik. Bizkaiko Gurutze Gorriko eragozle koordinatzaileak, Ricardo Boto-k, kasu horretan malgutasunez jokatuko luketela dio. «Alternatiba bat topatu beharko dugu lanean dagoen jendearentzat, beti ere egunero zazpi ordu OPS bete ahal badute, guk konpromezua hartu dugu...»

Bilbo Zaharreko egoitza honetan bi eragozle daude. Bizkaiko Gurutz Gorriko beste batzu eskolarik eskola dabilta «bakearen hezkuntza», «ipar-hego erlazioak» edo «premiatzko laguntzak» bezalako gaien inguruko hizketaldiak ematen. Guztientzat liburuxka bat prestatu zuen Gurutz Gorriak egunez egun, astez aste, «laneko» sarrera eta irteerak apunta zitzaten eragozleek. Moises-ek eta bere kideak liburu horretan sinatzeari uko egin diote. Ricardo Boto koordinatzailearentzat, liburuxkak gauza «sinbolikoa» dira.

Duela urtebetetik hona indarrean dago erabakia

ASEGURU ETXEEK GAZTEARI ATEAK ISTEN

Aseguru etxeek ez dute hogeitabost urtetik beherako gazterik nahi. Istripu gehien dituztenak direlako, eta ondorioz, aseguru etxeentzat «garestien» suertatzen direnak. Ate joka ibiltzea «zigortu» dute gaztea. Asegurua egitea onartzen zaionean, gutxienez, bikoitza ordaindu behar duelarik. Legeak ez dio deusik honetaz. Diskriminazio latz hau halere, denon ahotan da.

Duela urtebetetik hona hogeitabost urtetatik beherako gazteari ez diote asegururik egiten Estatu Espainoleko larehun konpainietatik gehienak, ia denak. «Gazteentzat egiten al duzue asegururik?» galdera luzatu diogu konpainia zenbaiti. «Gaztea baldin bazara, ez duzu etorri beharrik. Nik aurreratu diezazuket ez dizugula egingo» izan da erantzuna. Onartzen dutenek bestalde, 30%, 40% eta 60% errekar-guak ezartzen dituzte, hogeitabost urte ez edota bi urtetik beherako karneta izateagatik. Ez bata ez bestea betetzen ez direnean 100% errekar-gua!

Gaztea ez da «errentagarria»

Gaztea ez da bezero «errentagarria», estadistika orok adierazten duen bezala istripu gehien dituztenak bait dira. Joan den urte amaieran hain zuzen, Trafiko Zuzendaritza Orokorrak (DGT) plazaratu datuetan, istripuak dituztenen artean hirutik bat hemezortzi eta hogeitalau urte bitartekoa da. Errealitate honen aurrean, aseguru etxeek uko egiten diote aseguratzeari, hirugarren pertsonarekiko eta beharrezko asegurari dagokienean. Zera argudiatuz: «Minimoki betetzen dituztela kotxeak bezala egoileak pairatu ditzaketen kalteak, zeinak gutxiegi diren hildako eta elbarritasun kasuak ordaintzeko». Egun, hamasei milioi —orohar— ordaintzen da hildakorik gertatzen denean. Eta bi milioi térdiraino kotxearen kalteak.

Dirua galtzen dutela diote konpainiek

gaztea ez aseguratzen erabakia indartzen du orduan. Joan den urtean, kotxearen merkatuan 159.000 milioitako galera «teknikoak» izan zituztela adierazi digute. Polizen eta ordaindutako indemnitazioen arteko tartea adieraziko luke xifra horrek. Xifra aski eztabaidagarria bestalde, Isidro Larrañaga, aseguru agenteak adierazi digun lez: «Aldez aurretik egiten bait da ordainketa, eta hor interesekin jokatzeko dute, ze indemnitazioak hilabete batzutar, edota hildako kasuetan urtebete eta bi urtetako epean ordaintzen dira. Finean, eta datu oso zehatzik ez badut ere, ez galdu ez irabazi geratzen direla ziurta dezaket, eskuratzeko duten diruaren 80%arekin istripuak ordaintzen dituzten neurrian. Gainera, oraindik ez dut kotxeen merkaturatu utzi duen aseguru etxerik ezagutzen. Are gehiago, kotxeetara soilik zuzentzen den etxerik ere bada».

Zazpitaik bat karnetik gabe

Isidro Larrañagaren eritziz, eta plazara-

Funtsean, diskriminazio baten aurrean gaude, 20%ak dituzten istripuak beste 80%ak ordaintzen dituelako

tu diren arrazoiak arrazoi, gaztearekiko diskriminazioa baino ez du suposatzen hartu den neurri honek: «Errekarguekin ere gauza bera gertatzen da. Urtebete istripurik gabe iraun duen gazteak zer dela-ta ordaindu behar du errekaragoa? Funtsean, diskriminazio baten aurrean gaude, 20%ak dituzten istripuak beste 80%ak ordaintzen dituelako».

Are gehiago: «1996rako epea dute aseguru etxeek beharrezko aseguru Europa-ko mailara egokitzeke. Ehun mila pezetatan normalizatzeko erabakia hartua dago

«Gaztea bazara ez zaitugu aseguratuko»

— Ez dugu horrelako informazioa telefonoz ematen, hona etorri beharko duzu.

— Gazteentzat egiten al duzue aseguruak?

— Gaztea baldin bazara, ez duzu etorri beharrik. Nik aurreratu diezazuket ez dizugula egingo.

Hau da Donostiako Plus Ultra etxetik aseguru egin nahi eta jasotako erantzuna.

Hogeitazazpi urte ez eta gidatzeko baimena duela bi urtetik hona lortu baldin baduzu, hori gerta dakizuke kotxe berria aseguru nahi izanez gero. Donostiako zortzi talderekin egin dugu guk proba: Aurora Polar, La Estrella, Plus Ultra, Mutua Nacional del Automovil, Fiat, Lagunaro, La Union y el Fenix Español eta Mapfre.

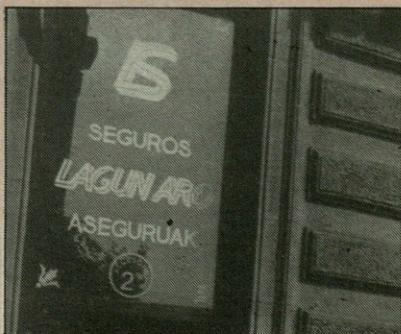
La Union y el Fenix Español eta Mutua Nacional del Automovil delakoetan ez ezik, ezetz borobila jaso dugu gainontzeko guztietan. Horietan, hogeitabost urte eta gidatzeko karneta bi urtez edukitzea beharrezkoa dela azaldu digute.

Bikoitza ordaindu behar

Baietza ematen duten aseguru etxeetan, bikoitza ordaindu beharra daukagu batzuk, gazte izateagatik soilik. Pertsona normal batek (gazteak ez omen gara horrelakoak) 48.164 mila pezeta ordaintzen duen aseguru, 92.492 pezeta ordaindu behar ditu hogeitazazpi urte betetzeke eta gidatzeko baimena duela bi urtetik hona lortu duen gazteak.

Gidatzeko baimena bi urte baino gehiagoz eduki baina hogeitazazpi urte ez dituenak, 74.663 ordaindu beharko du aseguru berarengatik. Alderantziz, hau da, hogeitazazpi urte baino gehiago, baina gidatzeko baimenak bi urte ez, 66.982 ordaindu beharko du.

Dakusagunez, %100a baino gehiago gaineratzen zaio gidatzaile gazte eta berriari, 40%a berri eta 70%a gazte izateagatik. Datu hauek hirugarren mailako aseguruari dagokienez. Arrisku osoko

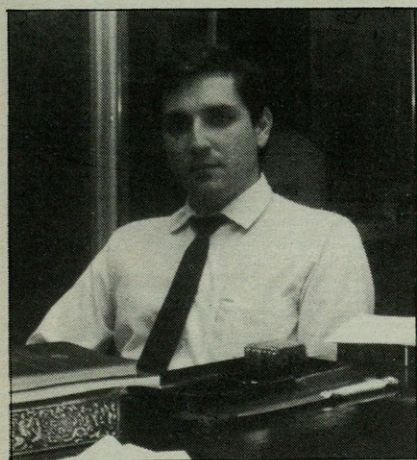

aseguru egin nahi izanez gero, 300.000 mila pezetatik gora ateratzen zaie aipaturiko gidatzaileei.

M.GOIKOETXEA

jadanik, eta egungo egoerari bagagozkio, berrehun mila pezetatan jarriko litzaioke hogeitabost urtetik beherako edonorri aseguru, betire onartzen zaion kasuan». Guztiz aipagarria den datu bat guzti honekin lotuz: joan den urtean, gazteetarik %15a karnetik gabe zebilen. Zazpitatik bat beraz. Zeren adierazgarri gerta daiteke xifra hau? Hainbat oztoporen aurrean uko egi- ten al zaio aseguratzeari?

Orohar, ez dela diru arazoa, egun bederen, planteatu digu Isidro Larrañagak: «gazteak gero eta gutxiago erosten du bi- garren eskuko kotxea. Datuek dioten ara- bera, berriak erosten ari dira. Beraz asegu- ru bat ordaintzeko dirua badago». Baina horra hor paradoxa, kotxe berriak erosten dira erosi, gero eta «potenteagoak», gero eta motor haundiagokoak, GTI, GTX, tur- boak... baina aseguru etxeek ez dituzte bere gain hartzen, hain zuzen ere istripu gehien izaten dituzten kotxeak direlako.

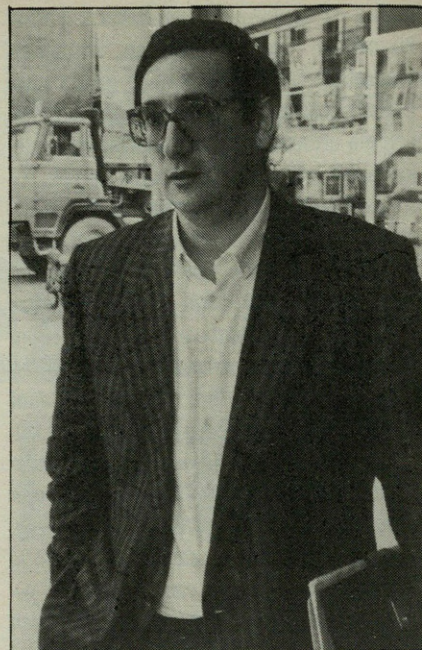
Enrique Pina, abokatu.

Normalean, adibide bat ipintzekotan, bataz besteko, Renault 5 turbo bakoitzeko istripu bat gertatzen omen da.

Bezeroak beti aurki dezake aseguru dezakeen etxe bat, eta gustora ez badago polizak garestiak direlako beste merkeago batera aldatzeko aukera dauka

Legeak eskuk libre uzten

Enrique Pina abokatuak halaxe aztertu digu egoera: «Aseguru etxeak heuren poli- zak ezartzeko orduan indarrean dauden estadistikak izaten dituzte kontutan. Esta- distiken arabera gazteak direnez istripu ge- hien dituztenak libro dira polizak igotzeko bezala ukatzeko. Legeak ez die inongo mugarik jartzen. Konpainia bakoitzak har- tzen ditu neurriak». Beraz, diskriminazio- rik ez dela argudiatzen du, etxe bakoitzak nahi duena egin dezakeela, «trabak jartzea guztiz logikoa da, enpresak ez du dirua

Isidro Larrañaga, aseguruetako agentea.

galduko! Gaztea gertatzen dela kalte- tua?...». Zeregin bat dagoela dio halere be- tetzen ez dena, beharrezko aseguru legez bederen, ezin bait zaio inorri ukatu.

Arazoa, maila batean bederen, bilatzea- rena dela diosku. «Bezeroak beti aurki de- zake aseguru dezakeen etxe bat, eta gus- tora ez badago polizak garestiak direlako beste merkeago batera aldatzeko aukera dauka». Pentsatzen du gainera, neurri ho- nek eragin zuzena izango duela istripuen kopuruan, hots, gutxiagotuko direla «ze bestela ez du inongo zentzurik halako era- baki bat hartzeak». Zail ikusten du aseguru etxeek egun daramaten politika honekin moztea, zail ikusten duen bezala epe labu- rrera inongo irteerarik topatzea. «Gatazka honetan hiru parte ditugu: konpainia, Esta- tua, aseguratzera behartzen zaituena, eta bezeroa. Estatuak behartzen zaitu, eta konpainiek askatasun osoa dute baldin- tzak ezartzeko. Irtenbideak? Estatuak su- bentzionatu ditzake gazteen aseguruak; edota, imagin txarraren aurrean konpai- niek beste erabakirik hartu, ez dakit».

Isidro Larrañagak atzera begira jarrita aurkitu du irtenbiderik: «Duela hamar urte, karneta atera berriek 80-a atzean zutela ezin zuten asteburuetan ibili. Akaso horre- la lortuko da, maila handi batean, astebu- ruko istripuekin bukatzea —gehientsue- nak—, eta horrela aseguru etxeak birplan- teatzea euren jarrera».

BIKTIMAK IZAN DIREN ISTRIPUETAN INPLIKATUTAKO GIDARIAK

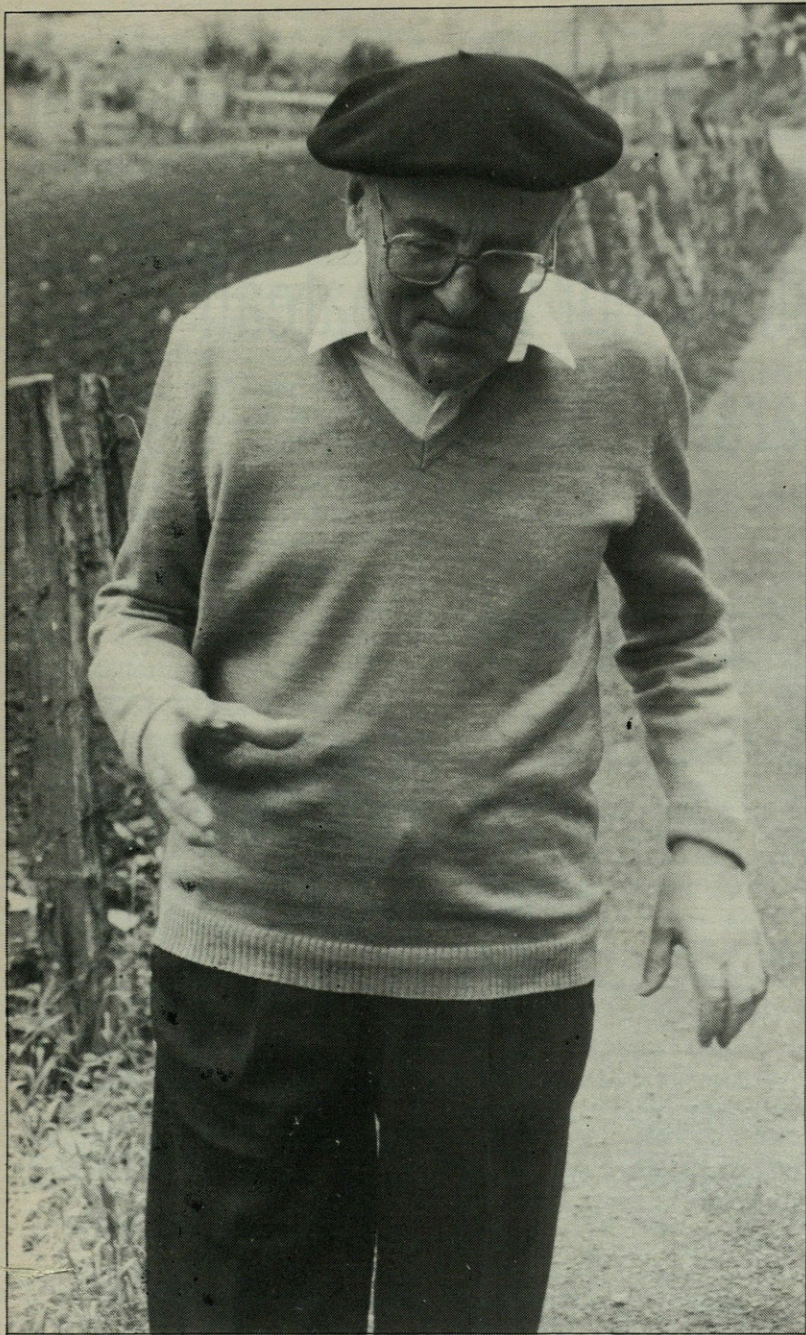
ADINA	ZENTSUA	%	INPLIKATUAK	%
18 urtetik behera	27.309	0,2	8.556	4,82
18tik 24ra	2.215.181	16,62	48.692	27,45
25etik 44ra	7.160.062	53,71	75.706	42,66
45etik 64ra	3.412.009	25,6	30.126	16,98
65etik 74ra	456.770	3,43	3.386	1,9
75etik gora	58.471	0,44	665	0,37
Zehaztu gabek	—	—	10.337	5,82
OROTARA	13.329.802	—	177.468	—

MARIANO IZETA

«Ez dugu euskara hor zoko batean adornotarako utzi behar»

Hirugeitamabost urteren buruan gaztetako grinaz dantzatzen du oraindik Mutil dantza Mariano Izetak. Baztango hitz beriziak bilduta hiztegi txukun bat egitea da bere kezka nagusiena. Bi nobela idatziak ditu. Euskaltzaindiako urgazle, Navarra Hoy eta Diario de Navarrako euskarazko eraskinetan parte hartzen du. Euskal kulturaren morroin honek harrotaşunez esan digu, berak duen zaletasun hori hedatua balitz ez litzakeela euskara erraz galduko.

«Ahal dut mintzatu baztandaritzak sartuz? Ze gainera baztandarraren mintzaera ulertzen da aisa. Euskalki guztiak ondo ulertzen dira ongi ahozkatzen bada!».

Elizondon sortua, zortzi haurrideren artean Maria-no zen zaharrena. «Etxean beti euskaraz mintzatu gara, nere aita zenarekin ez nuen hitz bat ere mintzatu erdaraz nere bizi guztian. Ikertzen eta? Hori bertze gauza bat da. Urte aunitzen buruan hasi nintzen, banuen adin handia holan hasi nintzelarik. Horrek badu bere arrazoina, zeren gerra aitzinean, ni 1915ean sortua naiz, bazen euskal giro bat: sortu ziren euskarazko liburuak, beguenen Donostian Argia, euskaldun guztiak hura erosten genuen. Baina gerra

«**F**inean, euskal kultura behar da indartu, baina euskal kultura indartzen bada ere behar duzu euskalkia lagundu galdu ez dadin»

etorri zelarik dena ondatu zuten, desegin zen dena. Honela joan ziren hainbeste eta hainbeste urte. Gero libertate piska bat eman zuten, hasi zen Zeruko Argia, eta orduan hasi nintzen idazten, 1957an, 40 urte eta gehiago nuelarik. Ikerketan berriz, duela hamar urte Baztango hitzak biltzeari ekin nion, hitz bereziak, eta halaxe, bi mila hitz baditut bilduak». Euskaltzaindiak 1985ean bere hiztegi ttipia argitaratu zuen. «Orain hitz gehiago biltzen ari naiz, eta lehengoak eta oraingoak denak bat egin behar ditut, baina ez dakit noiz hartuko dudan horretarako beta».

Nola osatu duzu hiztegi hori. Ze sistema erabili duzu?

Piskaka piskaka. Nere lantegian, eta solasean, ez dut ibili behar batetik bestera, baserriz baserri hitzak biltzen. Gero hortaz landa ari naiz ere erranairuak edo esaera zaharrak biltzen. Baztangoak bakarrik, e! Hamabost herri hoketakoak, bertzerik ez. Eta nola? Ari naiz solasean batekin eta entzuten diot: «Ari du elurra», «ño! bai, elurra zuria delaik beltza da», hor duzue erranairua. Nik biltzen ditut erranairu horiek Baztango solasean, nahiz eta hitza moztuta dagoen ere hori errespetatu behar da, jendeak erraten duen bezala.

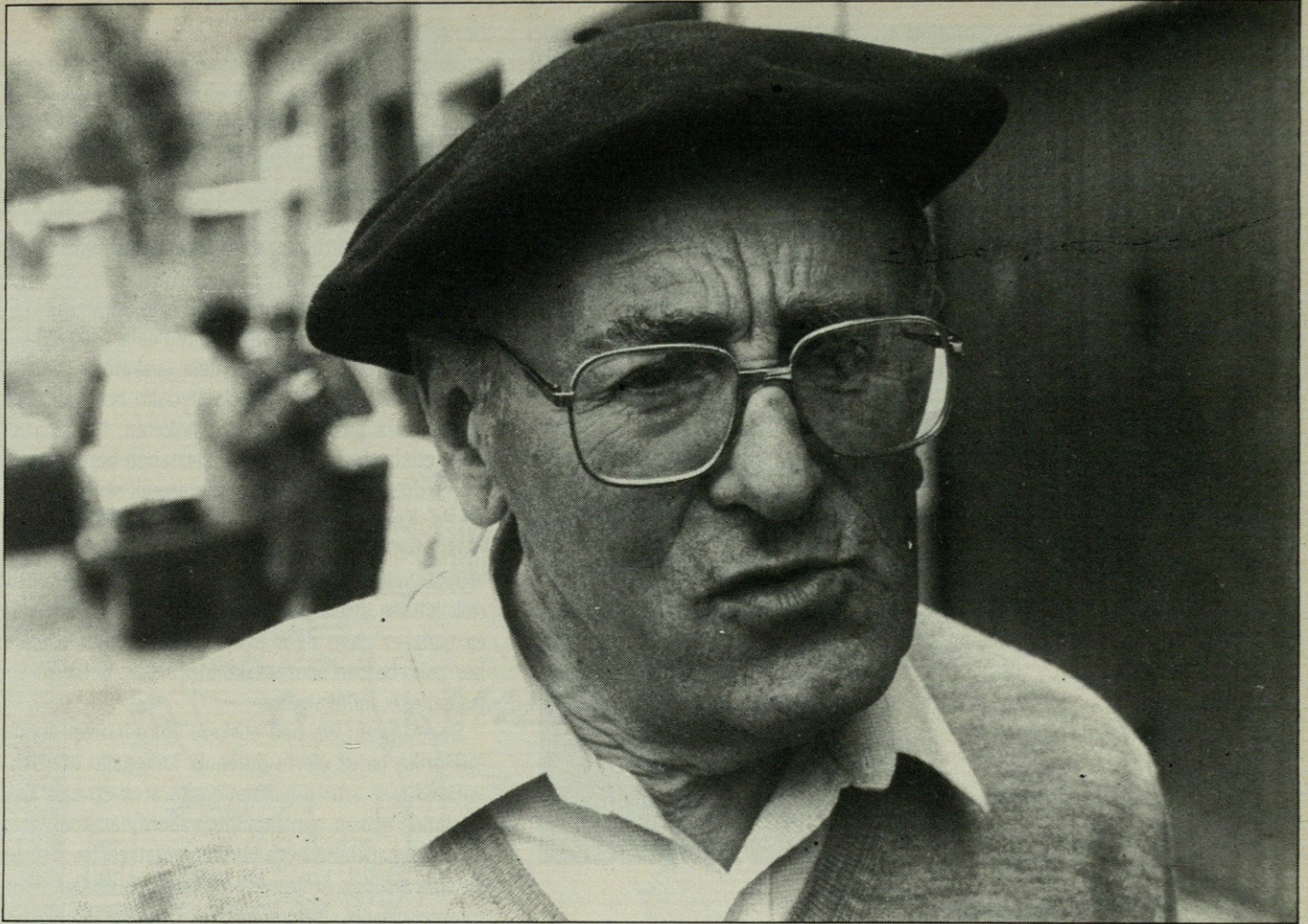
Eta esaera zahar hauek galtzen ari al dira?

Leku guztietan bezala irauten du. Nik ez dut erranen galtzen ari dela. Nik ikusi dut beti berdintsu. Bero, gure gazte denboran gehiago bazirela bai. Baziren hainbeste baserritar erdaraz ez zekienik, orain ordean elebidunak dira denak. Lehen erdaraz ez zekiten guztiak ziren analfabetoak. Orain, bertze gauza bat da, orain ikastoletan eta badakite idazten, euskal kultura bat badago:

«Nere ikerketak ez dira gauza handiak. Nere ahalmenaren neurrian egiten dut nik ahal dudana, baina nik uste dut nik egiten dudana beste norbaitek ere egin dezakeela. Eta ez du inork egiten!» azaldu digu kexati. Bi nobela idatzia ditu Marianok. Lehena «Dirua galgarri» 1962an egina, poliziakoa, eta Auspoa argitaletxeak argitara eman zuena. 20 urteren buruan beste bat argitaratu zuen, «Negarrez sortu nintzan», Donostiako Aurrezki Kutxa Probintzialak plazaratua.

Nola sortu zitzaizun literaturarekiko zaletasuna?

Nere baitatik. Nik ez dut izan maisurik eta deusik ere. Irakurritz... Gogoratzen naiz gerra aurretik nola irakurri nuen Txomin Agirrerren «Garoa», oso gustatu zitzaidan. Libertate piska bat agertu zelarik, 1960an edo, Jon Etxaidek egin zituen nobela batzuk: «Alostorrea», «Joanak joan»... Axularren «Gero», horiek denak irakurtzen nituen. Zer egiten dudana? Nik herri literatura egiten dut.

Betire euskakaren morrointzan, hainbat esparru edo sailetan egin duzu lan. «Batzango Mutil Dantza»ren inguruan ere aritu zara.

«Mutil Dantza» dugu batzango dantzarik handiena, batzandarren dantza da, eta izenak adierazten duen bezala mutilen dantza da, dantza horretan ezin daitezke neskak sartu. Baztan guztian dantzatzeko da. Badirudi Baigorri aldean, Luzaiden, eta Zuberoan, badirela dantza batzuk erritmoa eta musikaren zera horretan badutenak gurearen irudi piska bat baina ez dira berdinak, dantzatzeko gisa ere bestelakoa da.

Gure txistulari zaharrek, lehenagotarikoek hartuak dira dantza hauek. Maurizio Elizalde aita, Antonio, izan zen Jose Teletxearekin batera Baztan guztiko mutil dantzak bildu zituztenak.

Duela 60 urte edo herri gehienetan bazen txistularia, igandero egiten zen saioa. Jotzen zuten «Mutil Dantza», bizpahiru dantza ezberdinak, ze badira hamabost «Mutik Dantza».

Folklorearen gordetzen al da?

Ez da aldatu ezer. Gainera orain irudi du berpizte bat badela. Bada ja gazte talde bat Baztango Dantzarri Taldea izenekoak. Hori bai, orain gutxi dantzatzeko da. Halere galdu ez da egin. Nik kasu, 60 urte daratat «Mutil Dantza» dantzatzeko, eta oraindik ere dantzatzeko dut, eta Santiotan dantzatzeko dut aurten ere.

Dantza sozial bat denez, hor sartu daitezke denak, haur txikiak eta denak, lerroan jarrita. Ehun ere bildu izan gara lerroan jarrita. Ni aitzinean, Elizondon aitzinean dantzatzeko dut beti, zaharrena bait naiz.

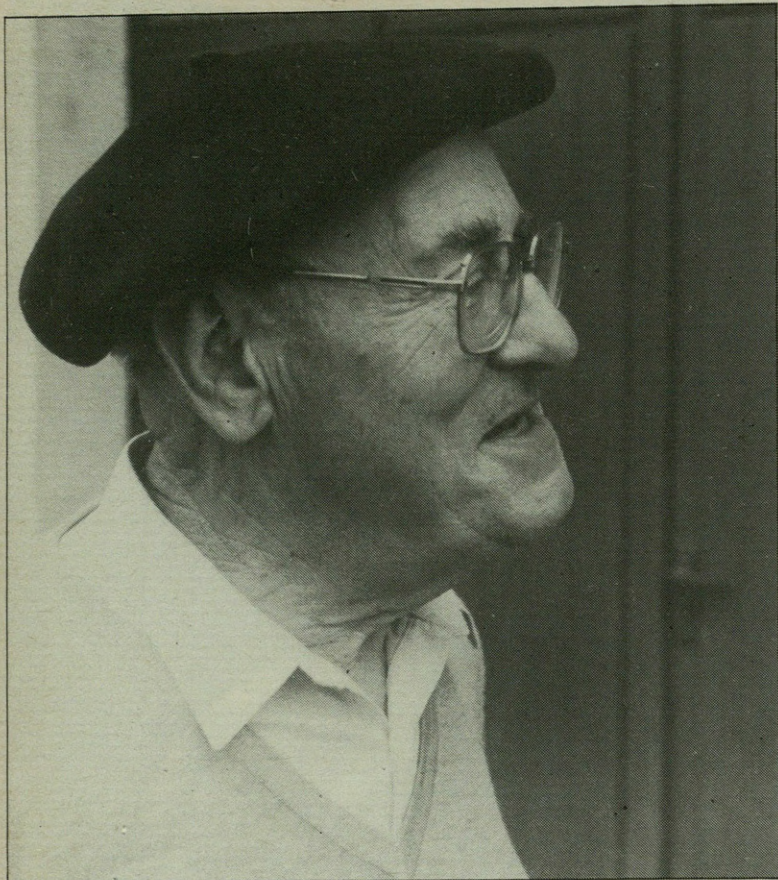
Garai bateko usadio zaharren berri ere izan duzu. Kontaiguzu zerbait.

Elizondokoak eta Elveteakoak beti elkarri burlaka aritzen ziren. Adibidez: «Elvete, kukute, mando zahar bat hil dute, katigu zahar bat ezin izenez, zerrien azpian jan dute». Gero, elvetiarrek elizondotarrei: «Elizondo mango, hartu gutxi jango, errexa eta papurre Elizondo hanka makurre». Orain ez. Inork ez dakizki kantu horiek. Asko galdu egin dira.

Nola berreskuratu daitezke honelako usadioak, eta kontuak?

Ikastolak egin dezake lan handia honetan. Haurrak oso txikiak direlarik denak batzandarreraz mintzatzen dira, maisuak ere denak Baztangoak dira, eta irakatsiz gero ez dira galduko. Ikastolak gainera orain ez daude hain gaizki, nik ikusi bait ditut oraingoak baino garai zailagoak, sortu zelarik, eta orduan bai oztopo handiak zituen, baina iduri du garaitu dugula eta gainditzen ari garela oztopoak. Halere iduri du ere ikastolak beti daudela airean, ez dela gauza

«Elkartasunik ez
badago eta bakoitzak
bere alde botatzen
badu beti, eta ez
badio barkatzen
besteari, bakoitzak
berea eta fuera!
honela ez dago
deusik egiterik»

bat hain segurua. Badoaz aitzinerat halere...

Baztandarren euskalkiak ederki irauten duela antza, ez da?

Baztango euskalkia bestalde, ez da galtzen ari. Baztandarra baztango euskalkiaz mintzatzen da. 80%a badela euskalduna Baztanen. Elizondo da denetik erdaldunena, beti izan da erdaldunena, nik ez dakit zergatik. Jende euskaldunak halere, erdarara jotzen du askotan, errazagoa delako eta aski zaletasunik ez dagoelako. Behar bezalako euskaltzaletasuna izan bagenu ez ginen erdaraz mintzatuko euskaldunen artean. Ni, nere etxean beti euskaraz mintzaten naiz, nere alabarekin ez naiz behin ere erdaraz mintzatu, eta andrearekin ere ez, beti euskaraz. Nere dendan ere, edozein ideologitako jendea, euskalduna baldin bada nerekin euskaraz. Euskara denona da, eta erabili behar da, ez bada erabiltzen hizkuntza hiltzen da, eta erabiltzen bada indartu egiten da. Behar dugu horretan jarraiki.

Finean, euskal kultura behar da indartu, baina euskal kultura indartzen bada ere behar duzu euskalkia lagundu galdu ez daitzin. Ez da alde handirik bestalde, euskara batutik baztandarrera, gutxi da, hitz bat edo berte. Batua orain egiten ari gara leku guztietan. Batua ez da «hau», eta linea honetik ez da ateratzen, eta hortik kanpo fuera, hedatu behar da dena eta bildu. Lan handia dago egiteko nahiz eta beti iduri du lan guztia egina dagoela.

«Nere
ahalmenaren
neurrian egiten dut
nik ahal dudana,
baina nik uste dut nik
egiten dudana beste
norbaitek ere egin
dezakeela. Eta ez du
inork egiten!»

Zer falta da egiteko?

Zer falta den? Lehendabiziko gauza zer falta den, elkartasun bat. Elkartasunik ez badago eta bakoitzak bere alde botatzen badu beti, eta ez badio barkatzen besteari, bakoitzak berea eta fuera! honela ez dago deusik egiterik.

Nola ikusten duzu zuk euskararen egoera eta etorkizuna?

Nik ez dakit zer erran, ze 100 urte baino gehiago daramate erraiten euskara galduko dela, eta galduko dela, 50 urteren buruan ez dela euskararik izanen, baina irauten du. Egia da Nafarroako herri aunitzetan euskara galdua dela urte hoketan, Ultzama aldean eta beste herri txikitan. Baztanen berdintsu segitzen du. Jendeak ez badu zaletasunik seguru galduko da. Konparazione, etxe batean gurasoak euskaldunak baina ez badute euskara maite eta haurrekin erdaraz mintzatzen badira euskara ja galdu dute. Horiek hiltzen direla ja ez da euskaldunik. Zaletasunik ez bada ez dago deus egitekorik. Ez dugu euskara hor zoko batean adornotako utzi behar, behar da solas egiteko, mintzatzeko.

Badira orain eta beti euskara zoko batean, itxura folkloriko batez ulertu dutenak. Lehenago ere bai... euskaldunen artean baziren euskararen etsaiak. Euskaldunen artean pentsamolde ezberdinetakoak gara eta euskarari buruz ere berdin gertatzen da. Badituzu euskaldunen artean ere euskararen etsaiak, ikastolaren etsaiak, hemen eta leku guztietan. Idazten dutenen artean ere badira talde batzuk euskara maite ez dutenak, eta ortografia hau ere maite ez dutenak, lehengo ortografia zaharrekin segitzen dutenak. Hara! Horiek euskaldunak dira eta idazten dute ongi, eta halere ez daude ados besteekin, ez bait da elkarre bat, elkartasun bat euskaldunen artean. Halere aurrera badoa. Nik uste dut ez dela erraz galduko, ze orain kulturaren bidez idatzirik dago

Erabiltzen al da euskara kalean?

Lehen baino gehiago erabiltzen da Elizondoko karraketan, baina erdara beti nagusi. Ez Nafarroan bakarrik, Gipuzkoan ere berdin da. Jendearen baitan dago azken batean. Denak izango balira ni bezala denak euskaraz mintzatuko lirateke. Hor duzue adibide bat. Ibili eta ibili Euskal Herri osoan euskaldunak dira baserritarrak, bertzerik ez. Baztanen ere bai. Nekazari guztiak euskaraz mintzatzen dira.

Ez dugu espantu sobera egin behar, iruditzen zaigu zernahi garela baina zenbat euskaldun gara Euskal Herrian? Ez duzu konparazioarik ere erdaldunekin. Liburu euskaldunak ez dira saltzen adibidez, jenderik ez delako. Non dituzu irakurleak? Gainera badakizu zer gertatzen den? Euskaldun anitz badira baina ez dira kapable liburu bat irakurtzeko.

A.GOSTIN
J.J.PETRIKORENA

TXT

Komikia
196

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

ATERKIAK NAFARROAKO HERRIA		AULKIA NAZIO ZELTA		IBARRA JAINKO EGYPTIARRA		UME ALDIAK IHARDUN		JAUSKETA URANTOA		IZENPETU DAUDE	
DETEKTA- GAILUA ... KAKA								ZANGO ATAL AUSTRALIA			
				OILOAREN ARRA ONARTU							
JAURTI- KETA MEND. BAZEN						MONETA ZAHAR NOR PLURALA					
					ERRAZ GALDE- TZAILE					BOKALA TREBE	
ATZIZKI MOTA JOAN ZAITZKE			ERRONKARI- RIKO IBAI PAGATZEKO DAGO					ETA GAUERO OHI DUGU			HITZ
						MUSIKA TRESNA NAFARROAKO AUTOETAN					
BOKALA MUSIKA TRESNAK		PUTZU BOKALA					ZERO POTASIOA		49 IODOA		
								BILO			

LETRA BATUKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian ipin ezazu bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipini. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

N I R E A
+ D A
K A T U
Z U R I A

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	U			K					

EZETZ ASMA

1.- NOR DEN HIL BERRI DEN EUSKALTZAINA?

- a) Koldo Mitxelena
- b) Manex Goienetxe
- c) Aitzol
- d) Jean Iriart Urruty

2.- ZEIN MUSIKA TALDEK KALERATU DUEN «ERRROMERIAN» DISKA?

- a) Eganek
- b) Akelarrek
- c) Niko Etxartek
- d) Tahures Zurdosek

3.- NON DAGOEN HILOBIRATUA KARL MARX?

- a) Parisen
- b) Moskun
- c) Londonen
- d) New Yorken

4.- ZEIN DEN JORDANIAKO HIRIBURUA?

- a) Damasko
- b) Amman
- c) Bamako
- d) Abu Dhabi

IRRI FARREZ

ASKATASUNA

Familia osoa New Yorkera joan da oporrak lehengusu batzuren etxean pasatzera. Goiz batean ama-semeak paseo bat ematera irten dira. V. etorbidetik doazela semeak estatua bat ikusi du:

— Eta hori nor zen ama?

— Gizon hori hemengo independentziaren aldeko gerlan hil zen general adoretsu bat zen.

Handik ordu erdira edo, beste plaza-
txo batetik pasa eta han ere beste
estatua:

— Eta hori nor da, ama?

— Hori lehen gerrate mundialean hil zen soldadu ausart bat da seme-txo.

Entzundakoak eta ikusitakoak
bost bat minutuz hausnartu ondo-
ren:

— Ama, estatua duten guztiak hilda al daude?

— Bai seme... oroigarriak, omen-
duak hil ondoren jartzen dira beti.

— Orduan Askatasuna ere hilda al
dago hemen?

GONBITEA

Aspaldian elkar ikusi gabeko bi lagunek Bilboko Zazpi Kaletan egiten dute topo:

— Aspaldiko! Gutxienez badituk
bost urte azken aldiz ikusi ginenetik.

— Bai gizona! Denbora azkar asko pasatzen duk.

— Hi, ba ez diagu aukera hau gal-
tzera utzi behar. Hator bihar etxera
afaltzera.

— Eta non bizi haiz?

— Etxebarrieta kalean, bostgarren zenbakian. Hi igo hadi 4. pisura eta han M letra duen atea jo ukondoarekin. Zabaltzen denean hankarekin bultzatu eta sar barrura.

— Baina zer ari haiz esaten, ukon-
doa eta hanka eta...

— Kontxo! Bost urte elkar ikusi gabe pasa ondoren, ez haiz ba esku hutsik azalduko, ez?

A ZE FLASH A!

SOLUZIONI

EZETZ ASMA: 1-D; 2-A; 3-C; 4-B

LETRA KENKETA:

$A = 9 \dots\dots\dots A + A + U = A$ edo $9 + 9 + 1 = 19$. Ez dago beste aukerarik.

$I = 6 \dots\dots\dots I + K + \text{Eramana} = \text{U edo } 6 + 4 + 1 = 11$

N = 2 eta Z = 3.....N + Eramana = Z edo 2 + 1 = 3.

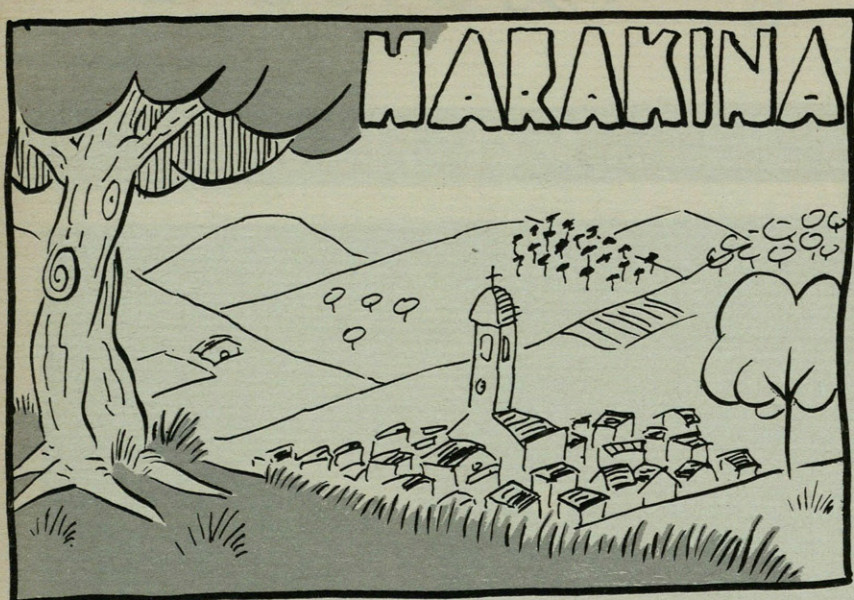
Laquntzak dionenez N, K baino txikiagoa bait da.

E = 7, D = 8 eta T = Zero.....E + D + T + Eramana = 16
edo 7 + 8 + Zero + 1 = 16. Gelditzen diren zenbakiekin ez dago
beste aukerarik.

$R = 5 \dots \dots \dots R + A + \text{Eramana} = \text{Redo } 5 + 9 + 1 = 15.$
Gelditzen diren zenbakiekin ez dago beste aukerarik.

Z	E	K	A	U	E	S
G	A	R	A	M	U	D
A	R	R	A	*	O	I
D	A	R	R	A	* A	N
L	I	* O	I	L	A	R
I	R	O	A	* D	U	A
T	I	R	A	I	S	E
A	Z	A	N	* A	* T	A
K	I	* E	Z	K	A	*
A	Z	T	E	* K	L	A
O	A	* Z	E	* N	* O	* I
* R	* O	S	I	N	* A	* L
O	K	A	R	I	N	A
						E

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
T	U	N	Z	K		I	E	D	A

TXIKITATIK ZETORKION KAKPARRI
HARAKINA IZATEKO GRINA.

JENDEZ GAINEZKA IZATEN ZEN BETI HARAKINDEGIA,
BERAK EGINDAKO HANBURGESAK OSO ESTIMATUAK
BAIT ZIREN.

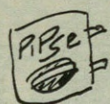

UHORE FINA ZUEN KAXPARREK. HALA
ERE HERRITARREK EZ ZUTEN BEGI O-
NEZ IKUSTEN.

GAVERDIAN
MENDIAN BAKARRIK
ZEBILELA IKUSI
DUTE

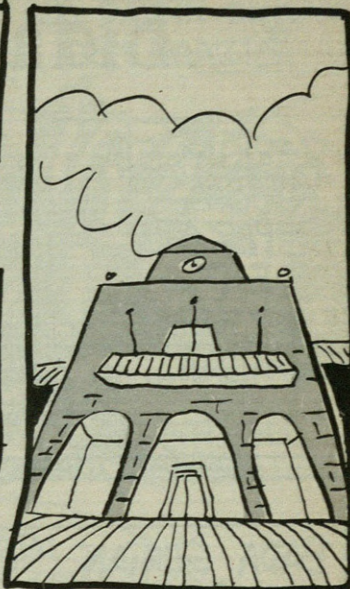
AUSKALO
ZERTAN ARI
ZEN!

ORDUAN HASI ZEN JENDEA MISTERIOTSUKI HE-
RRITIK DESAGERTZEN

PATXI AROTZA
IKUSI AL DUZUE? EZ
DA INON ERE
AGERI!

EZ
DA BAKARRA
FELIXEN SEMEA
MENDIRA IRTEN
ZEN ETA ORAINDIK
EZ DA HELDU

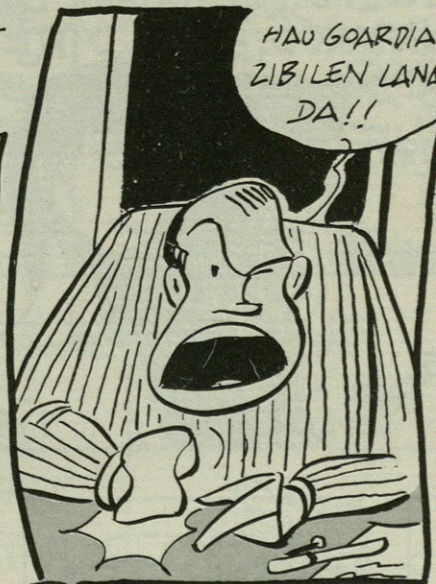

ASPALDI HONETAN JENDE-
AGARI DESAGERTZEN ARI
DA HERRITIK. NON OTE
DAUDEN EZ DAKIGU,
ALKATE JAUNA!

HORRELA EZ DA-
GO SEGITZERIK!
ZERBAIT EGIN BE-
HARRA DAGO!

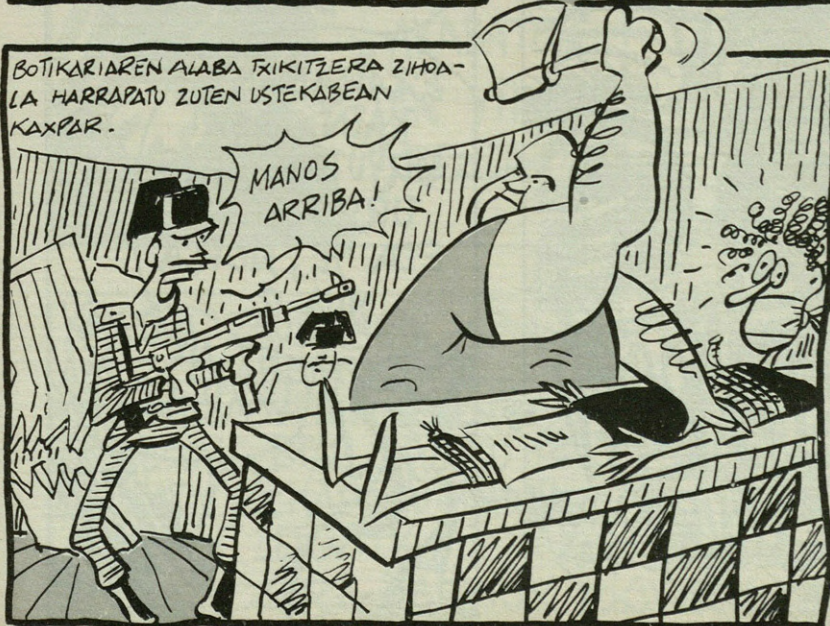

HAU GOARDIA
ZIBILEN LANA
DA!!

BOTIKARIAREN ALABA TXIKITZERA ZIHOA-
LA HARRAPATU ZUTEN USTEKABEAN
KAXPAR.

MANOS
ARRIBA!

AURRERANTZEAN ORDEA EZIN IZAN-
GO ZITOTEN BERE HANBURGESAK JAN
BERE HANBURGESA GOXO
ETA XAMURRAK.

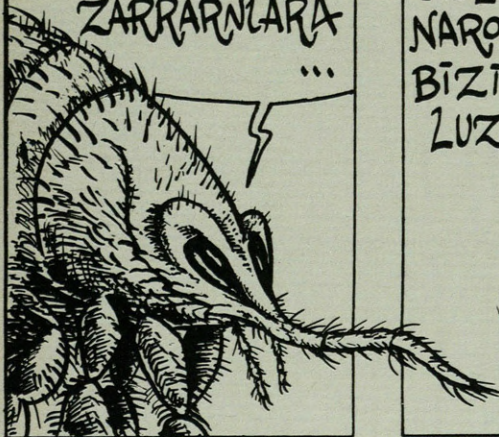
BASO-ILARRAK KONTATZEN DIZU...

« bidankotzeko katalogoa »

ZORRIA ETA
KIKASOA
TROPEZATU
ZREN
EMAZTIAREN
ESPAIDAN...

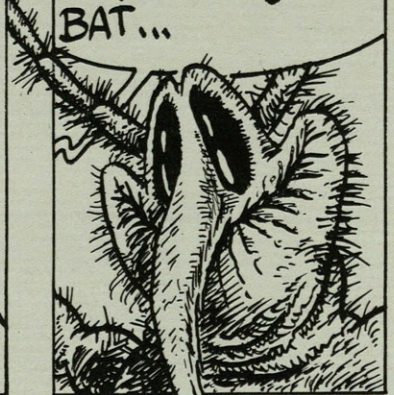
BADA GUNIAN
FAN ADI
ZARRARNIARA
...

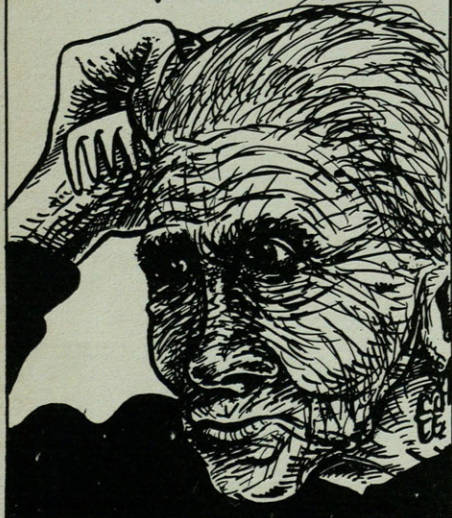
...ZEREN GAZTIARNIAN,
NOLA ORRAXTATAN BATIA
NAROAGO, EZTUK YIRE
BIZIA KAIN
LUZE;

ETA ZARRARNIAN
EKUNEN DUK
BERZE ESPRANTXA
BAT...

... ORRAXIAZ
ERKİTEN DAYANIAN,
NOLA EZBAITU KAINBAT
EKUSTEN...

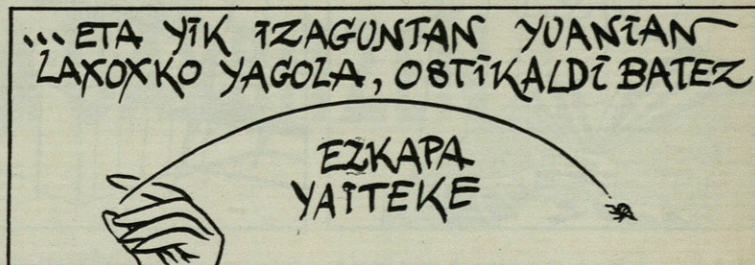
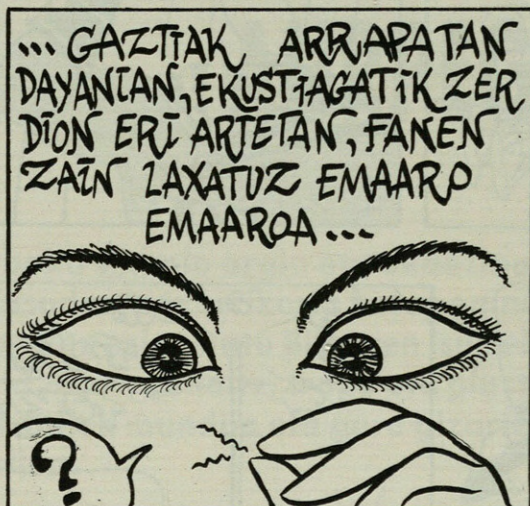
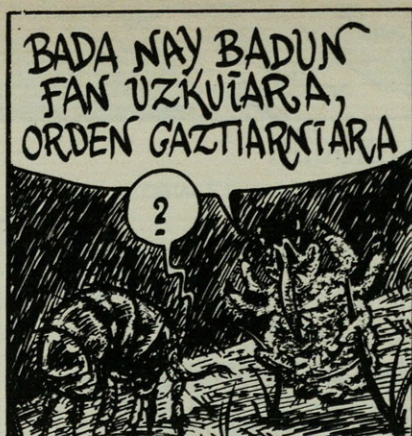
...AYAN EXKAPATAN
YAZANTAN, EZYAY
EKUSEN...

...LASTERRAKI
EMOITEN.

EZAİTADAN
KAIN GASKI
URPUTAN YIRE
URDUKALA;
ETA Yİ, NORA
YUA?

Nİ
UZKUIARA

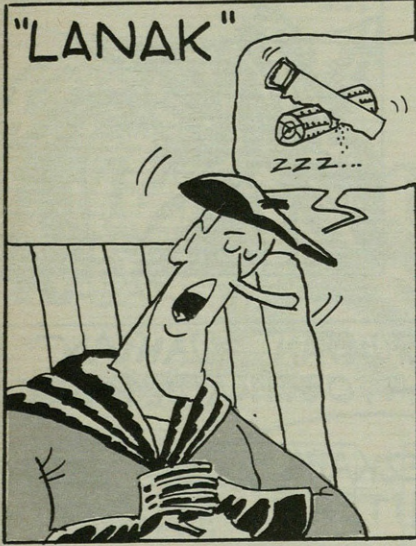

SUPERHERTZAINA

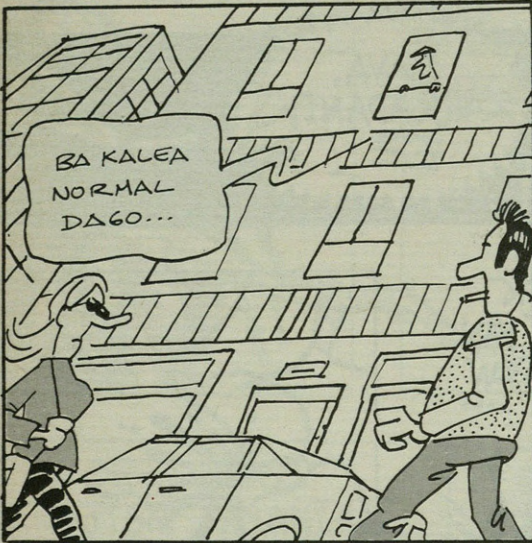
Miki + Morau. *

"LANAK"

KALEAN IZANGO DA...

Bilboko udalaren Kultura eta Turismo Sailak
bultzatu duen inizatiba dela medio

NERBIOIKO ITSASADARRARI AURPEGIA GARBITZEN

Bilboko sinbolo argia eta ukaezina den nerbioiko itsasadarra txerrikeria hutsa eginda dago, eta tamalez ezin ukatu Bilboren isurleku garrantzitsuena dela. Egur, zuhaitz, trapu eta plastikoen inperioa; arratoiaren mundua eta gure gizartearen erokeriaren ispilua.

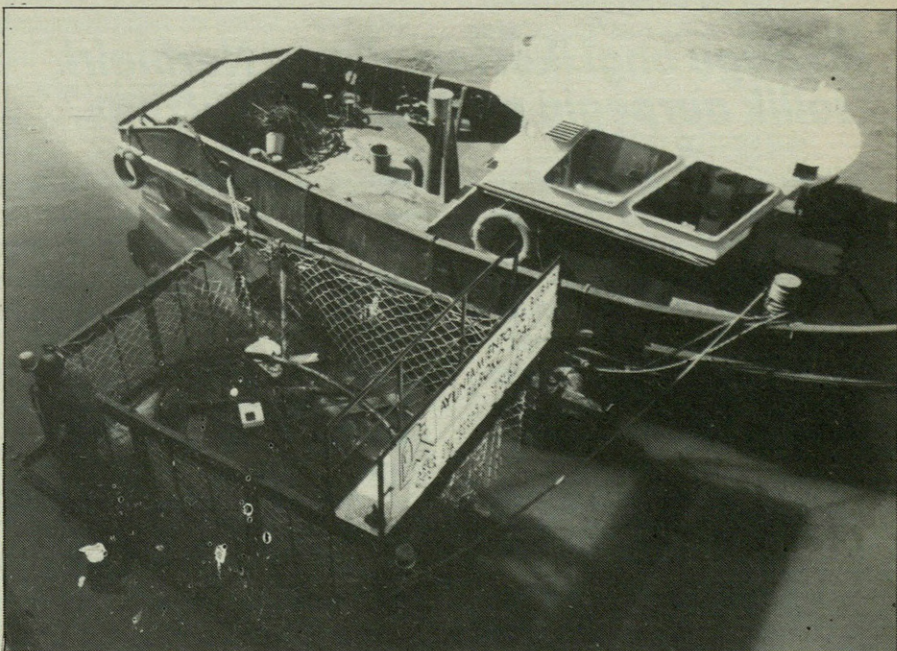
Ur-azaleko zikinkeria garbitzen hasiak dira ibaiaren itxura zantarrak kezkatuta; «Kultura eta Turismo Sailarena izan zen inizatiba; gure ustean jende gehienak itsasadarraz duen eritzi txarra, bera ikusteak sortzen duen kalte estetiko-tik dator» dio Mikel Ruiz de Arratiak, Bilboko udalean kultura zinegotzia denak. «Nerbioira begiratzen dugunean, badakigu zikina dagoela ikusi egiten dugulako zikinkeria. Beraz, bultzatu nahi duguna zera da, kalte estetiko ahalik eta txikiena izatea. Garbi dago hau ez dela garrantzitsuen baina horretan beste batzuk ari dira lanean, hain zuzen uren partzuergoa, bere saneamentu plangintza guztiekin. Baina beti garrantzitsuena egin behar bakartzat jotzen badugu, badira beste zenbait gauza utzi eta baztertu egiten direnak, eta aurrera jota aurrekontu txikiarekin itsasadarren gain garbiketa eginda, ateratzen den imagina ontzat jo daiteke».

Funtsean Udaletxeak aurrera eraman duen planaren helburua hau litzateke: itsasadar azalean eta bere bazterreko arkuetan pilatuak dauden zaborrak jaso eta eraberean bertako zutabe eta hormen garbi-

keta, zeinak sekula ez diren garbituak izan. Hasiera batean Deustuko zubitik Arenalekora garbituko da, gerora arrakasta izango balu Nerbioi ibaiaren beste lekuetara zabalduko delarik. Lan hau aurrera eramateko Segemar enpresaren zerbitzuak

kontratatu ditu Udaletxeko Kultura Sailak. Paretan garbiketan sei hilabetez jardungo dira, ibaiaren ertzetako hondakin solidoen jasoera hiru hilabetez egingo delarik. Kontratua eguneroko alokairu modura egina dago, eta berau edozer momentutan gelditu dezake Udaletxeak.

Lan honetarako dauden bitartekoen artean, kamioi motobonba dugu. Ura presioan botatzen du paretak garbitzeko. Hiru unti ere badira: bata kamioiaren mangera kontrolatuko du, besteak sare bat pasatzen du itsasadarrean; uretan dauden zikinkeriak eta ertzetako hondakinak bertako langileek eskuz jasotzen dituzte, eta hi-

Begibistakoa besterik ez dute garbituko.

rugarrenak aurrekoak jasotako hondakin guztiak deskargatzeko balio du. Honetarako dagoen aurrekontua hamabost milioi ingurukoa da eta berau Bilboko Udaletxea eta portu autonomoaren artean ordainduko da.

Arratoi ugari eta galantak

Plangintza honetatik aparte ikusten bada ere, Bilboko itsasadarrean bada beste arazo larri bat: arratoiarena hain zuzen ere. Mendeetan zehar ortzikari hauek itsasadarren ertzaldeak beraien bizileku apartean moldatu dituzte, kolonia berezi eta zikin hauetan milaka pilatzen direlarik. Ortzikarien arazoa larria da eta hauen hazkundea mugatzeko eta kontrolatzeko badiara ere zenbait ideia: «Zenbait eskaintza ditugu enpresa desberdinetatik, nolabait arratoiden hazkundea mugatzea ziurtatzen diguna. Hemen flotagailu batzuk ipiniko li-

■ zugarritzko arratoi piloa dago, zientoka daude, batzuk untxi adinakoak

EKI, EKOLOGIA TALDEA

«Honelako edozer garbiketak itxuraz soilik konponduko du arazoa»

EKI ekologia taldeko Joserra Kalongorekin mintzatu gara bere eritzia eskatuz plangintza honen inguruan: «Moeta honetako edozer garbiketak itxuraz soilik konponduko du arazoa, baina benetako bareneko arazoa ikutu gabe. Hemen kontua zera da, herri zein industri hondakinak itsasadarrera botatzen jarraitzen dutela inolako tratamenturik eta kontrolirik gabe. Bestalde uren jaurtiketan erabili nahi duten filosofia bera ilogikoa da; «kutsatzen duenak ordaindu egin behar du» planteatzeak zera dakar: dirua duenak kutsa dezakeela.

Guretzat kontaminatzen duenak deskontaminatu egin behar du denonak diren errektursoak erabiltzen dituelako. Bestetik ezinezkoa da, uren partzuergoak orain dabilen politikarekin jarraitzea, hau da industri batek lehen mailako ura Zadorra goi-goitik hartzea eta erabili ezin den ura kutsatu bezala botatzea itsasadarrera; ezta zerbitzuek erabili ezin duten ura erabiltzea orain urarekin dauden arazoak ikusita eta guztiz pozoinduta uztea itsasadarrean».

rateke, zeinetan pozoina jarriko zatekeen. Orain daramagun plangintzan ere arazo hau ikutzen da, hain zuzen itsasadar ertzetara txorroa botatzean oraingo arratoiden kabiak apurtzen dire» dio kultura zinegotziak.

Arestian esan bezala, lan hauek burutzeko hiru unti prestatu dira. Dударik gabe berauetan dabilen gizonena da lanik gogorrena. Goitik zikinkeria ugari ikusten bada, behean ikusten dena beste mundu bat

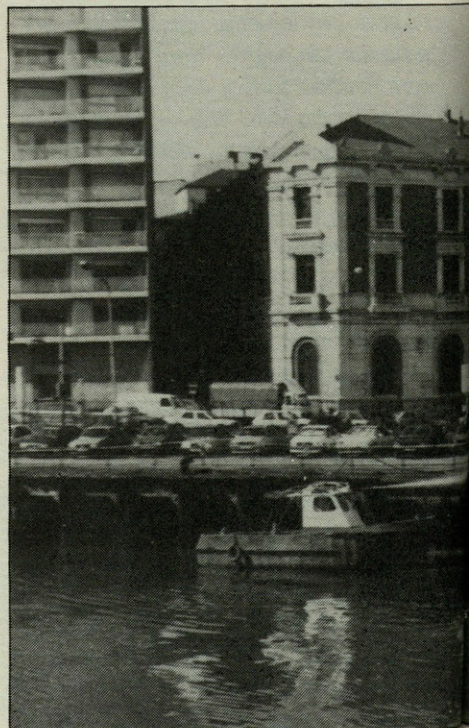
■ itsasadarra ibai bat agertu daitekeen egoera larrienen eta baxuenetan ageartzen da

EGUZKI, EKOLOGIA TALDEA

«Ez dugu ongi ikusten, dirua, Nerbioiri soilik aurpegia garbitzen xahutzea»

EGUZKItik esan digutenez, «Ez dugu ongi ikusten dirua itsasadarrari soilik aurpegia gargitzen gastatzea. Hemen benetan egin beharrekoa enpresak kontrolatzea eta beraien artean uren zirkuitu itxi bat sortzea litzateke, berauek ur edangarria beren prozesuetan erabili ez dezaten. Enpresek Zadorratik datorren ur edangarriaren %25a erabiltzen dute eta zikinduta itsasadarrera bota. Nerbioik, berak eramaten duen ur kopurua dela eta ez balitz zikinkeriarik botako berez garbitzeko gaitasuna du, beraz depuradora indartsu eta aurreratuak beharko lirateke bere jaurtiketa puntu guztietan galeratzeko. Nerbioien garbi-

keta eta egokierarako konpetentzia guztiak MOPUrenak dira, zeinak soilik Galindoko depuradoraren proiektua daukan. Ondorioz hemengo instituzioek hartu beharko lituzkete ardura horiek eta kudeaketan herriko bat egin. Hemengo instituzioek beren aldetik, diru laguntzak ematen dituzte ez kutsatzeko; esaterako, 52 milioi Petronorreri eta Labe Garaie 50 milioi inguru. Enpresek hondakinak botatzen dituzte eta isunak ordaintzen dituzte gastuak bailira, eta bestetik subentzioak jasotzen. Dirulaguntza hauetatik ateratzen duten dirua isunena baino handiagoa da»

CEGEMAR enpresako langileak zikinkeriarekin

da. Zazpi ordu egiten dituzte lan, soilik goizez. «Euria egiten duenean eta zikinkeria flotatzen dagoenean, urgainekoa jasotzen dugu sareen bidez. Baina euririk egiten ez duenean, itsadadar ertzeko arkupeetan sartzen gara eta egurrak, zuhaitzak, trapaak, plastikoak... denetarik jasotzen dugu. Bestetik behean izugarrizko arratoi piloa dago, zientoka daude; batzuk unxiak adinakoak. Orain ere zenbait badaude sareetan», kontatzen digu Segemar enpresako langile batek.

Ikusten ez duguna

Jakina itsasadarrean badela beste zikinkeriarik, begirada soilaz ikusten ez dena baina hor dagoena. Hau isurketa urbanotatik eta batez ere jaurtiketa industrialetatik dator. Nerbioik bere jaiolekutik bukarara hainbat herri iragaiten ditu eta horretaz gain bere ertzetan pilotzen den lantegien kopurua Bilbo Handian bertan 2000 industri eta enpresetakoa da.

Alor honetan hartzen ari diren neurrien artean, epe laburrera Galindoko depuragailuarena dago soilik. Honek kenduko duen materiale kopurua jaurtikitzen denaren 30%a izango da soilik, ondorioz uretako bizirik ez da egongo eta ur horren giza erabilera guztiz baztertuta geratuko da.

Galindoko depuragailua Sestao inguruan eraikitzen ari dira eta hau uren portzuer-

Mikel de Ortiz de Arratia, Bilboko Udaletxeko Kultura Zinegotzia.

goak Bilbo Handiko hondakin guztien garbiketarako izango luke. Hona herri zein industri ondakinak bidaliko lirateke, industrietakoak aurre tratamendu batez.

Ez dago benetako kontrolik

Hondakin ugari botatzen dira eta hondakin hauek ordaindu egiten dira. Hau uren tasen bitartez egiten da, ez da kontutan hartzen zenbat hondakin jaurtikitzen den ordaintzean baizik eta zenbat ur kontsumitzen den.

Euskal Gobernuak hondakinen inguruan egin dituen ikerketetan agertzen denez, industriak jaurtikitzen dituen hondakinen kopurua benetan astakeriatzat jotzekoa da. Azpimarratzekoa, batetik, egunero 60 tonelada inguru zianuro botatzen direla eta bestetik metal pisutsuena, zeinak ezeztatzeko oso zailak diren.

Galindoko proiektutik kanpo ez da inoiz ezertxo ere egin; ibaiaren dragatua ezin da neurritzat jo, hau ibaiaren erretena ez tapatzeko egin bait zen, bestela ibaia gainezkatuko zelarik. Baina hau ez da irtenbidea ibaiaren garbitasunari begira.

Kontrolen ezarpena planteatu zenean administrazioaren aldetik, 60ren bat enpresa izan ziren kontrolatuak, batez ere beren garrantziagatik. Ez zen neurgailurik jarri, eta kalkulua enpresak berak emanda-

ko datuetatik egin zen. Partzuergoak erreglamentu bat kaleratu zuen bere egunean, nahiko gogorra zirudiena zeren enpresen itxiera ere ekar zezakeen zenbait kasutan; hilabete gutxitara erreglamentu hauek malgutasuna behar zutela eta piskanaka aplikatu behar zirela esan zen. Hiru urterako industria guztiek aurre tratamendu bat behar zuten hondakinak depuragailutik pasa aurretik. Gaurdaino denbora gehiago pasatu da eta ez da egiten tratamendurik, oraindik depuradorarik martxan ez dagoen bezala. Nerbioi ibai bat agertu daiteken egoera larrienetan eta baxuenetan aurkitzen da.

Goi Nerbioaren garbiketa

Goi Nerbioaren garbiketa hiru urteren buruan, 1993rako egingo dela eta bertako urak edangarriak izango direla adierazi digu udaletxeko ordezkariak, honetarako Laudion depuragailu bat egingo delarik.

Garbiketaz gain isurtegi ez legezkoen deusestatzea eta ibaiaren ertzea berreskuratzea ere planteatzen da. Puntu hauek izango dira plangintza berriaren ardatz nagusiak, zeinak Euskal Gobernuak azken kontseiluaren babesa duen.

JON OLAIZOLA

Txirrindulari, korrikalari, futbolari... kasu ugari azken bolada honetan

BIHOTZEKO GAITZA KIROLARIEN ETSAI

Burnizko gizontzat hartu izan dira kirolariak urteetan zehar. Kirol medikuntza garatzen ari den momentu honetan ordea, gero eta kirolari gehiago dira bihotzekoak jota aktibitatea uzten dutenak. Gure artean, Jesus Aranbarri txirrindularia dugu kasurik aipagarriena.

K irol Medikuntzan adituak direnak kirola egiteko bihotzeko gaitzak egun oztopo ez dira onartu arren, azken hila-bete hauetan kirolari frango izan da bihotzekoak jota eguneroko aktibitateari muzin egin behar izan diona. Esparru honetan eginiko azterketek adierazten dutenez, kirol aktibitatea dirauen bitartean %10-20an handitzen da kirolarien bihotzaren tamaina. Kasurik aipagarriena, bost alditan Frantziako itzulia irabazi duen Eddy Merckx txirrindulari belgiarrarena da: 1200 zm kubikotako bihotza aktibitatean, pertsona normal baten gaitasuna 600ekoa denean.

Honek, kirolarien gaitasunak puntu gorena jo duenaren susmoa zabaldu du zenbait sendagilerengan.

Pistan bihotzekoak jota

Bihotzekoak jota pistan bertan hil diren kirolarien arteko kasurik adierazgarriena, behar bada telebistatik zuzenean ikusi ahal izan zelako, Hank Gathers gazte amerikarrarena izan zen.

Los Angeleseko Loyola Marymount eta Portland unibertsitateen arteko neurketan saskiratze bat lortu eta pistan bertan bizitza galdu zuen hogeitairu urteko gazte ho-

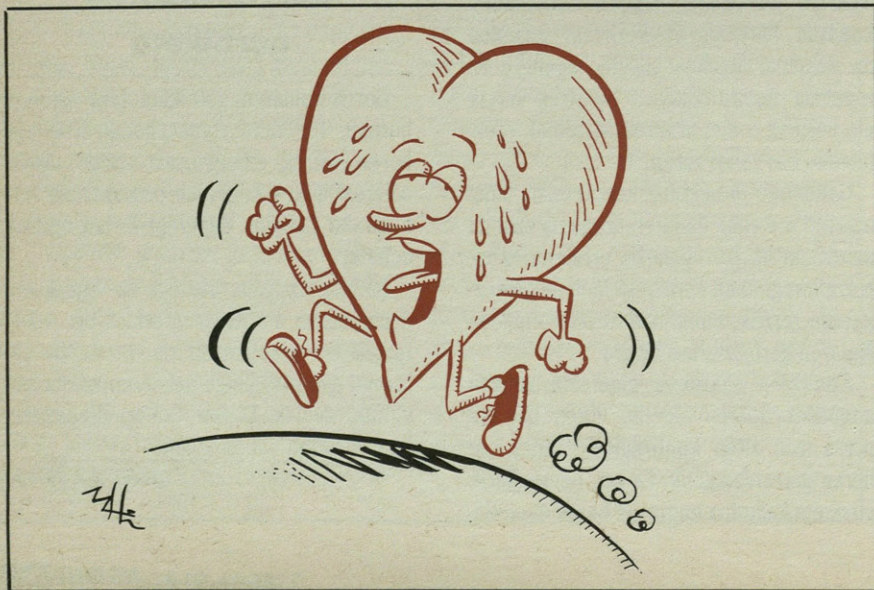
nek. Bihotza gelditu zitzaola adierazi zuten sendagileek. Aurreko urte bukaeran biohotzean «arritmia» delakoak jota kirola utzi beharra izan zuen amerikarrak, baina zenbait botika hartu eta berriro ere jolasteklo prest zegoela adierazi zuten medikuek.

Urrutira joan gabe, Euskal Herrian badugu momentu honetan honelako kasu bat, Jesus Aranbarri txirrindulariarena alegia. Orbea taldearen desagerketaren ondorioz txirrindulari bezala etorkizuna zalantzan eduki ondoren, Juan Fernandezek zuzentzen duen Clas taldearekin sinatu zuen azkenean. Lehen momentuko pozak gainditu eta bihotzeko arazoekin aurkitu da gipuzkoarra.

Badira hilabete batzu Jesusek «arritmia» txiki bat izan zuela, baina Katalunyako biran arazoa areagotu egin zen. Katalunia, Lizarra eta Euskadiko bira azkenik, ordundik ez du bizikleta hartzeko betarik izan. Bira honen lehen etapan ezinezkoa gertatzen zitzaion Clas taldeko txirrindulariari tropelaren abiada geldoa jarraitzea. Guztiz harrituta, taldeko sendagile eta zuzendariarekin hitzegin eta lasterketako medikuen eskuetan utzi zuen kasua.

Eduardo Escobar eta Antxon Gorrotxategi dira beraz kasua hasiera hasieratik jarraitu dutenak. Gaitzaren lehen neurketa egiteko asmoz Holter bat ezarri zioten Euskadiko biraren hirugarren egunean, bihotzaren bilakaera elektrikoa aztertze asmoz. Azterketaren ondorioz, bihotza 230 taupadetara jartzen zitzaiola jakin ahal izan zuen Aranbarrik, normala 190-200 taupada izaten direnean.

Ordundik hona, azterketak aurrera darrai, baina emaitzak oraindik ez dira eza-gutzen. Azterketa bukatu arte, ezin da jakin Aranbarrik berriz ere bizikletan aritze-

«Arritmiadun bihotz osasuntsua daukat»

Jesus Aranbarri azkoitiarra, lehengo urtean Orbea taldean aritu eta Clas taldean dihardu egun. Ekipo berriarekin ez du suerte handiegirik izan: arritmia batek txirrindularitzatik aldendu du.

ARGIA.— Zein da momentu honetan zure egoera?

JESUS ARANBARRI.— Madrilen proba batzu egin ostean hilabeteko tratamendua jarri didate. Proba horietan, lasterketatzen agertzen zen arazo bera nabari zitekeen: bihotzaren taupadak gehiegizkoak dira. Hilabete bukaera bitartean egon beharra dago azken erabakia jakin ahal izateko.

A.— Zein da berez arazoa?

J.A.— Bihotza berez ondo dago, ez dago inolako arazorik. Arazoak foko txiki batek sortzen ditu. Foko honek txispa moduko bat sortzen du, honela bihotza 230 taupadetara jartzen delarik. Arritmiadun bihotz osasuntsua daukat, eta hori momentu batean arriskutsua izan daiteke.

A.— Medikuek zer diote honetaz?

J.A.— Medikuek «el colmo» dira, ez dute inolako iritzirik ematen. Aipaturiko fokoa bilakaera aztertzen dute baina ez didate esaten noiz izango naizen berriro ere bizikletan aritzeko prest. Lehenik eta behin gaitzaren larritasuna aipatu zuten, eta gero zai egon beharra dagoela. Maiztaren 29an joango naiz berriro ere Ma-

drilera Palma Gomez sendagilearekin proba berriak egitera.

A.— Normala al da txirrindulari batek honelako gaitza eduki eta orain arte medikuek ez atzematea?

J.A.— Pertsona arrunt eta kirolari baten bihotzak ez dira berdinak. Kaleko pertsonaren bihotzak nolako funtzionamendua duen nahikoa aztertua dago, baina egoera extremoan oraindik ere aztertzeke dago. Nahiz eta apurka apurka kirol medikuntza aurreratzen joan, kirola egiteko orduan nere gaitza ariskutsua izan daitekeen ala ez aztertu beharra dago oraindik.

A.— Kirolariei gehiegi eskatzen zaie la diote batzuk. Zer diozu zuk horretaz?

J.A.— Medikuntzaren aurrerapenak egiten dute posible kirolariei gero eta gehiago eskatzea. Zientzia aurreratuago dagoen lurraldeetan lortzen dira kirol mailarik altuenak, Ekialdeko nazioetan.

A.— Ez al du gorputzak tope bat?

J.A.— Egia da kirolarien gorputza «ex-primitu» egiten dela, duela hamar urteko

eta oraingo markak ez dira berdinak. Topea? Egunen baten ailatuko da, bestela ezinezkoa izango da, zientziak momentu batean ezingo ditu kirolarien markak areagotu.

A.— Doping-a dago hor tartean?

J.A.— Zientzia beti izango da arazo horien aurretik, beti izango da egun doping-tzat hartzen diren produktu horiek estaltzeko aukera.

I.G.

ko aukera izango duen, bi hiru edo sei hilabete pasa daitezke ordura arte.

Zaletuek arrisku gehiago

Txirrindularien kasuan izan da lehen azterketa kasurik. Bi holandes eta belgiar bat, Demeyer, Oosterbosch eta Draaijer bihotzekoak jota hil ziren aurreko hamarkadan. Garai hartan, dopingaren eztabaida sortu zuten kasu berri hauek, azkenekoak txirrindulari gisa galdu bait zuen bizitza.

Aurretik gaitza ezagutu eta neurriak

hartzen dituzten kirolariez gain badira beste hainbat bihotzeko gaitza dutela ezagutzen ez dutenak. Gaitz hau da hain zuzen ere kirolarien artean hildako gehien sortzen dituen. Bihotzeko arazoak izanez gero, hiltzeko arriskua areagotu egiten da kirolari zaletuen artean, maila honetan egiten diren azterketak ez bait dira nahikoak izaten horrelako gaitzat atzemateko. Honela, hogeitamabost urtetik gorako kirolariak erakartzen dituzten kirolak dira arrisku gehien azaltzen dutenak. Maratoia, tenisa, squash, futbola...

Hauekin batera, gazte mailako kirola da

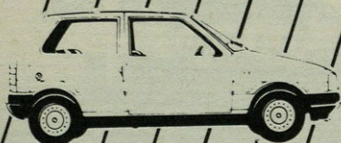
arrisku gehien azaltzen duena. Futbol, eskubaloia, arraun, rugby... federakundeetako kirol baimena lortzeko, beharrezkoa da azterketa medikua burutzea, baina azterketa hauek ez dira nahikoak izaten bihotzeko gaixotasunak atzemateko.

Honenbestez, zenbait hipotesi sortu dira arazo honen inguruan. Kirolariari gehiegi eskatzen zaio la diote batzu, botiken ondorioz gertatzen dela beste batzu, eta azkenik, egiten diren azterketak behar bezalakoa ez direla diote gehienek. Zer esan zaletu mailako kirolaren kasuan?

I.G. GOIKOETXEA

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V).....	1.038.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P.....	1.177.948
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P.....	1.228.488
FIAT UNO 60 FIRE 3 P.....	1.243.118
FIAT UNO 60 FIRE 5 P.....	1.288.328
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.....	1.418.678
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.....	1.469.218
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.707.288
FIAT UNO DIESEL 3 P.....	1.368.670
FIAT UNO DIESEL 5 P.....	1.478.527

FIAT

FIAT CROMA

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV.....	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E. 120 CV.....	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV.....	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV.....	3.113.630

FIAT

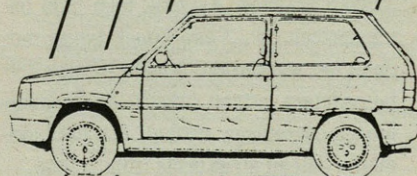

FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400.....	1.549.708
FIAT TIPO 1.400 DGT.....	1.689.358
FIAT TIPO 1.600 DGT.....	1.809.058
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL.....	2.186.778

FIAT

FIAT PANDA

FIAT PANDA

FIAT PANDA FIRE.....	930.000
FIAT PANDA SISLEY 4x4.....	1.230.000

MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía. 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

ELECTRICIDAD AYA ZARAUTZ, Vizcaya, 45. TELEF. 83 46 18.

GARAGE USURBIL-LASARTE, Zumaburu, 5. TELFF. 36 24 63

TALLERES KORTA, Viteri. TELEF. 52 71 34. ERRETERIA

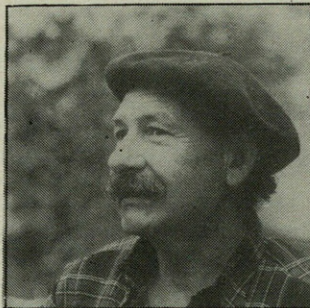
TALLERES JOSERRA Pinar, 32. IRUN. TELEF. 61 43 93.

TALLERES ACHAGA, Txirrita, 11. HERNANI. TELEF. 55 72 32

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Erranak erran

POLITIKOAK ARTEAREN
KALTE ARI

“Alderdi politikoek kalte handia egin diete euskal artistei. Bai, bategindago ginen frankoaren garaian. Izan ere, horrenbeste manipulatu dute, alderdi bakoitza horren gogoz saiatu da garrantzizko artistak erakartzen, zeren azken batean lankideak elkarren aurkako trantzetan jarri dituzten.

Agustin Ibarrola.
(«Tribuna», 90-5-28)

ZINEMA BIZITZAREN
ERAKUSLE

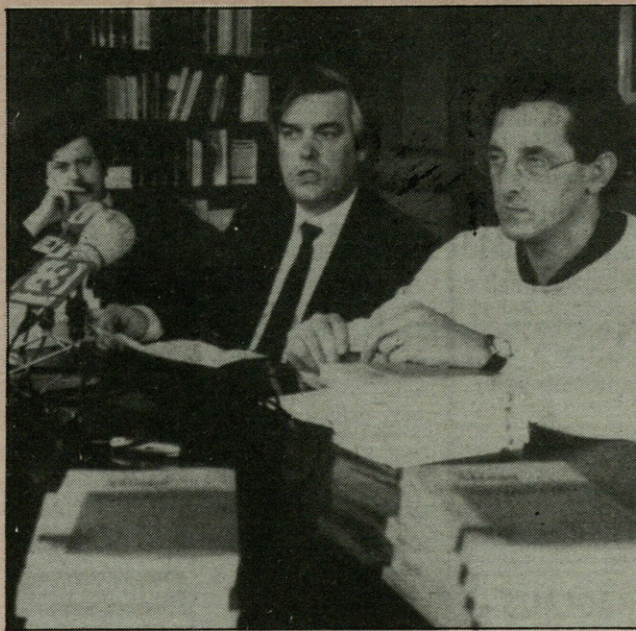
“Zinea, pertsona arruntek egunero bizi zuten mundua ezagutzeko bide bilakatu zitzaidan, apaizek izandako heziketak eta munduak ez bait zuen zer ikusirik pertsona arruntek ezagutzen eta bizitzen zuten errealitatearekin.

Koldo Larrañaga.
(«Hemen», 90-5-25)

POLITIKA ETA
ZATIKETA

“ARGIAkoek saria eman eta jasotzera joan nintzelako, kritikak jaso nituen. Neri zatiketa horien gainetik mugi naitekeela amets egitea gustatzen bazait ere, badakit gauzak nola dauden eta politikak nola banatzen gaituen. Alde bateko eta besteko gauzak irakurtzen ditut eta badaikit euskal egunkariaren auziari-ekin ere zer istilu datorkigun.

Aita Onaindia.
(«Egin», 90-5-25)

BERROGEITABOST ALE URTE HONDARRETARAKO

LITERATUR KLASIKOAK
MOLDE BERRITAN UGALDUZ

Euskal Editoreen Elkartearen eskutik sorturiko «Klasikoak» liburu bilduma mardultzen ari da piskanaka. Aurreko astean 7 titulu berri izan ziren aurkeztuak, besteak beste, Altzaga, Tx. Agirre, Mitxelena, P. Lafitte, Mogel, Izurrategi eta Lauaxetaren liburu bana plazaratuz. Argitara ematekotan dauden Daskonagerre, Hartxu eta Iztuetaarenak kontutan izanda, berrogei ale kopururaino laster ailega daiteke Eusko Jaurlaritzak bultzaturiko bilduma. Hain zuzen ere, urte hondarretarako berrogeitabost liburuki kaleratzea litzateke aurtengo apostua.

Aipatu bestalde, bereziki UBI mailako ikasleengan oihartuna jasotzeko asmotan jaioa den liburu sorta honek 1.500 aleko zabalpena izango duela.

BERTAN EGINDAKO LANAK ERAKUTSIKO DITU

MIKEL ANJEL LERTXUNDIK
EUSKAL ARTEA EE.BB.ETARA

igel Anjel Lertxundi eskultore ondarrutarra hilabete honen 3an Estatu Batuetara abiatzen da euskal artearen zabalkunde esparrua ireki asmoz. Californiako hiri nagusienetan ihardungo du, hiru hilabetez, ipar Amerikan bertan egindako eskulanez zenbait erakusketa antolatuz. Bide batez, «Lertxundi, euskaradun arte unibertsala» liburu (ingelesez eta gaztelarazko itzulpenak dakartzan liburu) plazaratzeko parada izango du, ingleserazko bertsioa dela medio.

□ **Tirri-Tarra** fanfarre pasaitarrak «Fanfarre, banda eta txarangen-tzat kaleko euskal herri-musikako I. konposizio lehiaketa» plazaratu berri du. Beraz, izenburuak ederki asko adierazten duen bezala, kaleko musika inguruko konpositoreei parte hartzeko eskaintza luzatzen zaie. Xehetasunak, 943-397425 tf. zenbakian.

Txutxumutxuka

PAKO ARISTIK
«TEMPO DI TEMPO»

□ Sanjuanetarako kaleratzea espero dute Ereinekoek Pako Aristik «Krisalida» (Tempo di tempo) azken elaberria. Testua jadanik finkatua, zuzenketak eginda eta gomendioak jasota, moldizte-girako bidean dugu dagoeneko Belandiako trilogiaren azken alea. Tremolo eta Adagioaren ostean, noski, Tempo di Tempo.

DELIRIUM-EN LP BERRIA
EKAINAREN
BUKAERARAKO

□ Azkenik Oihuka diskaetxearekin grabatuta, ekainaren bukaera inguruan plazan izango dugu «Delirium Tremens» en LP berria. «Hiru aeroplano» izenburupean, diskoak 10 kanta jasoko ditu eta besteak beste, AC-DCren «Walk all over you»ren bertsio bat («Ametsetan» egokipen honetan) eta kanta herrikoi batean oinarrituriko «Hiru aeroplano» aipatutakoa txertatuko dira bertan. Lehenago hala ere, «I haf no money» eta «batzuk» kantak kalera-tuko dituzte single moldeetan.

ERTZANTZA «FUNTZIOA»N
EZIN ARITUZ

□ Aurreko asteko «Funtzioan» ikusi ahal izan genuen Joseba Arregi kultur sailburua alhondigari buruzko ihardunean. Baita ere «albondiga bai baina tomatearekin» aldarrikatzen zuten manifestari taldea. Ikusi ez genuena ordea, builosoan kontrako Ertzantzaren sakabanatze karga. Arrazoiak: ETBko zuzendaritzak gidoi horrekiko azaldutako aurkako eritizia.

JOXAN OIZ

IRAKASKUNTZA ELEBIDUN ETA PUBLIKOAREN ALDE APOSTUA EGINEZ
KRITIKOAK DIRA SEASKA ZEIN PARISEKO HELBURU ETA MOLDEEKIKO

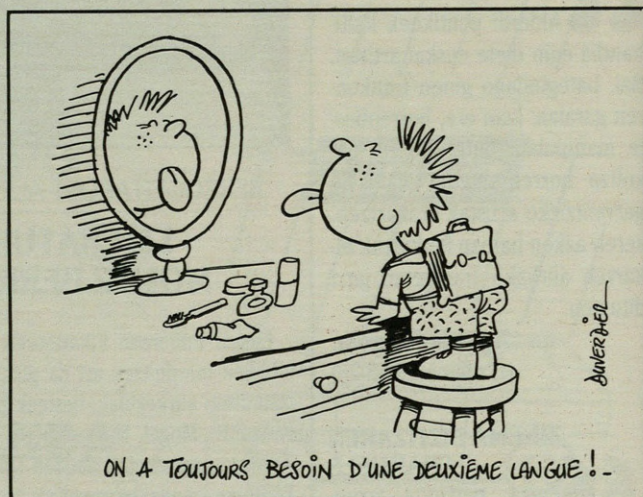
«Euskal Haziak» eta «Ikas-bi» elebitasunaren bi izenak Iparraldean

Iparraldean euskararen irakaskuntza zabaltzen ari da. Azken urteotan zenbait egitura berri atera dira euskararen hedatzearen ildotik joateko asmoz. Saiatzen gara hemen irakaskuntza elebidunak hartu dituen adar nagusiak aipatzen.

Euskara irakaskuntzan leku handiago bat hartzen ari da. Seaskak bere 20. urtemuga ospatu duela-rik, Ikas-bi eta Euskal Haziak, besteak beste, irakaskuntza klasikoaren barnean, Ipar Euskadiko eskola publikoaren eta pribatuaren euskara bultzatzen dute. Honek, elkarre horiek, gurasoak eta irakasleak biltzen dituztelako, erakusten du nolazpait ere Iparraldeko biztanleen euskararekiko atxikimendua.

Lohitzun eta Kanbo bultzatzaileak

70ko hamarkadaren hasieran euskara kontutuan hartzen zuen elkarre bakarra Seaska zen. Baina argitzen zailak diren arrazoin batzuegatik, batzuk aipatzen dute kristau kulturaren irakaskuntzaren eza Seaskaren barnean, beste egitura bat bultzatzea erabaki zuten. Iniziatiba hau eskola pribatuaren sortu zen. Erran behar da irakaskuntza pribatua, elizari

«Bigarren hizkuntz baten beharra dago beti».
Haxe Ikas-biren lemetariko bat.

lotua, eragin handikoa dela Iparraldean. Horrela Kanbon lehenik eta Donibane Lohitzunen ondotik, 1975. urtea baina

pixka bat lehenago, diru eta eskola pribatuaren lokaletan lehen ama eskolak euskaraz sortu ziren. Honen ondotik Donibane Lohitzunen 'Haurtxoa' elkarre sortu zen, klase horietarako guraso guztiak bilduz helburu bat gogoan: klase elebidunak sortzea Iparraldeko herrietan eta bereziki klase horien beharrak zaintzea, diru beharrak inportanteak zirela eta. Iniziatiba honek ez zuen inongo ofizialtasunik, onartuak ziren bai irakaskuntza pribatuaren zuzendariaren aldetik, baita ere inspektorearen bidez Hezkuntza Nazionalaren aldetik. Diru laguntza ofizialik ez zuten oraindik, irakasleen ordaintzea elkarrearen ardura-pear erortzen zen.

Hendaiaiko Lizardi eskolako haurrak kantari.

Thierry Delobel: «Euskara ez da hizkuntz nazionala baizik eta hizkuntz erregionala»

ARGIA: Zerk bultzatu zintuzten Ikas-bi elkarteak sortze-ra?

Delobel: 86an sortu ginelarik garai berezi batean, amalgama bat zegoen euskararen irakaskuntza eta helburu politikoen artean. Iduritzen zitzaigun gure postura argituz ordurarte egiten ari zen lanari buruzko erizipidea aldatzen ahal zela. Guretzat euskara ez baita hizkuntz nazionala baizik eta hizkuntz erregionala.

Gure helburua zen haur gehiagori euskara erakustea ingurumen publikoak ahalmen gehiago ematen bait ditu estatua partaide delarik. Bestalde hizkuntza gehiago ikasiz, hautu gehiago eskaini nahi diegu gure haurrei biharko gizartean. Ez dugu gizarte proiekturik, jakina; ate ireki bat badago hegoaldera. Hizkuntz proiektu bat badagu bakarrik eta posibilitate gehiago eman nahi dugu Euskal Herria ongi bizitzeko eta funtsean ados gara errateko

Ama eskola utzita euskara galtzen

Lehen esperientzien ondoren gurasoak ohartu ziren ama eskola utzita haurrek euskara galtzen zutela. Frantses irakaskuntzan sartu eta hauek euskara ahazten zuten. Orduan arazo horri erantzun bat emateko lehen mailan euskara sartzeara erabaki zuten, zegoen egitura zabalduz eta irakasle gehiago sartuz. Itzaniko gaiak euskaraz lantzea erabaki zuten, horrek erran nahi du ingurumenaren azterketa eta historia lantzea. Baina beti programa ofiziala segituz eta irakaskuntza frantsesean ari ziren irakasleak laguntzarekin. Erran behar da hastapenean asteko ordutegian ordu gutti sartzen

euskara gabe Euskal Herriak ez duela zentzurik.

A: Pedagogiaren aldetik zein da zuen berezitasuna?

D: Haur gehienek gure klaseetara heldu direlarik frantsesez hitz egiten dute. Lehentasuna frantsesari ematen diogu. Gauzak frantsesez finkatu ondotik euskaraz finkatzen ditugu. Frenet metodoa (Seaskak erabiltzen duena) baztertzen dugu, eta guretzat gure lanaren irakaskuntza konplementarioa da.

A: Zer diozu Seaskaren lanarenean?

D: Frogatua da Seaskaren lana funtsezkoa izan dela baina akuilua izan bada, Seaskak ezin izan du neurri bat gainditi. Seaskaren haur kopurua azter-

tuz, azken urteetan gelditze bat nabari da. Kontzientzia hartze bat izan da euskararen alde baina beldur bat sumatu da hizkuntza eta proiektu politikoa- ren arteko nahasketarengatik. Horrek Seaska ez zela aterabide baliagarri bakarria euskara mantendu nahi dutenentzat adierazten zuen.

A: Gurasoek nola ikusten dute Euskal Herri bati buruzko proiektua?

D: Gurasoentzat helburua ez da lpar eta Hego aldean artean herri berri baten eraikitzearen barnean sartzen. Errealitate regional bat mantentzeko proiektuan baizik. Hastapenetik helburu politikoak bazterrerara utzi ditugu. «Gure haurrek euskara

ikasiko dute» da pasio bakarra. Gainera frogatzen dugu arrazoa genuela gero eta haur gehiago sartzen direlako klase elebidunetan.

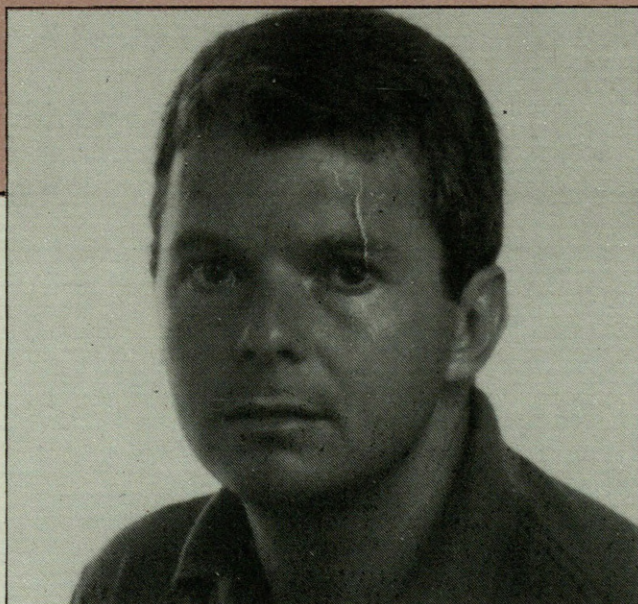
A: Zein da Pariseko Ikas-biri buruzko postura?

D: Parisetik ikuspuntu ezezko batetik hartzen du beti Euskal Herria, min guttien egiten duena, guttien mugitzen dena kontutan hartzen du. Ez dira batera pedagogiaz arduratzen.

A: Zer diozue Seaskak izenpetu duen azken akordioaz?

D: Seaska, eskola pribatuaren elebitasuna eta Ikas-bik osagarriko irakaskuntza daramatela diogu. Gero uste dut Seaskako klaseetako haur kopurua nahiko titikia dela, egoera hori baliatuko dugu podere publikoekin negoziatzeko gure klase baten irekitzea ezeztatzen badi-gute haur kopuruarengatik.

I.E.

Thierry Delobel Ikas-biko lehendakaria.

«Lehentasuna frantsesari ematen diogu. Gauzak frantsesez finkatu ondotik euskaraz finkatzen ditugu»
(Thierry Delobel)

zirela, pittakan oren kopurua igotzen joan zen.

Parisen Mitterandek gobernu hartu eta gauza batzu alda-

tzen dira eta bere hezkuntza nazionalako ministroak hizkuntz minorizatuen irakaskuntza onartzen du estatu guziko eskoletan. Hortik landa giroa aldatzen da eta inizatiba berriak sortzen dira.

Alde batetik Kanbo, Hendaia eta Donibane Lohitzuneko esperientziak lotzea pentsatzen dute eta horrela Euskal Haziak sortzen da. Helburua berdina da, klase elebiduna irekitzea eskualde guztietan. Geroztik beste herrietako klase elebiduneko gurasoak sartu dira elkarre horretan.

Oraindik irakaskuntza publikoan honelako esperientziarik ez zen eta 83an irekitzen dute lehen eskola elebiduna. Euskararen irakaskuntzaren beharra gero eta nabariagoa zen gura-

«Hizkuntza gehiago irakatsiz, hautu gehiago eskaini nahi diegu gure haurrei biharko gizartean».

soen artean. Euskara zabaltzen ari zen baina estatua ate hori irekitzea onartzen zuen ordutegi normalaren barnean, oraindik definitua ez zen koadro batean. Hasten da ordutegi ertsi batekin, 12 oren baliatzen dira, matematika, zientzia naturalak eta itzaniko gaiak euskaraz landuz. 1986a arte urtero klase berri bat irekitzen da, Donibane Lohitzunen, Garazi eta Urruñan, tokiko galderei erantzunez.

86an Urruñako guraso talde batek elebitasunari buruzko informazioa zabaltzeko asmoz, gurasoak eta irakasleak bilduz, elkarte berri bat sortzen du. Elkarte hori eskola publikoaren elebitasunaz arduratuko da eta gaur egun ezaguna dugun Ikas-bi sortuko da. Sortuko da gainera garai berezi batean: 86an Seaska estatuarekiko komenioa izenpetzekotan zegoen baina azken momentuan 'Con-

“Ikas-bi sortu zelarik 184 haur zeuden klase elebidunetan irakaskuntza publikoan. Hiru urte berantago, igaz, 820 haur dira. Gerora begira baikor —dira Ikas-bikoak”

seil Constitucional' delakoak ezeztatu zuen elkarteak eta estatutak lortutako akordioa.

Egun zertan dago irakaskuntza elebiduna

Gaxuxa Elortzak dio, 'Haurtxoa'ko lehendakaria izana, hamabi eskola pribatuak direla klase elebiduna dituztenak, horien artean Senpere, Zuraide, Ezpeleta, Sara, Arbona, Hazparne, Donapaleu, Baigorri, Lohitzune, eta Garazi. Batzuk oraindik ama eskolan egiten dute euskaraz bakarrik. Elortza

andereak, ingleseko irakaslea, 300 bat haur direla eskola pribatuan irakaskuntza mota hori segitzen dutenak. Benetan dio pixu bat daukatela hemen eta Euskal Haziak elkarte baliatzen dutela agente publikoekin harremanetan egoteko eta dituzten beharretaz negoziatzeko.

Ikas-biren aldetik nahiko optimistak daude ere, Delobel jaunak adierazi digunaren arabera. Ikas-bi sortu zelarik 184 haur zeuden klase elebidunetan, irakaskuntza publikoan. Hiru urte berantago, igaz, 820

haur ziren. Eta espero dute oraindik haur kopurua handitzea.

Ondoko urteek erranen dute nabari den euskararekiko atxikimenduak, inkonszienteki batzumentzat eta konszienteki besteentzat, Iparraldean euskararekiko den kezka ekarri dituen iniziatibak, lanak, ondoriotsuak ote diren, emaitzek lanaren arabera diren. Ez dakigu oraindik hemen aipatzen den elebitasunak benetan euskaldunak egiten dituen. Ez dakigu ingurumen frantsesa izanik, nahikoa den Iparraldeko haurrak euskaldunak izan daitezzen. SIADECoren inkesta kezkarria irakurri ondoren, egoera latza honetan, iniziatiba asko behar ditugu oraindik.

IXABEL ETXEBERRIA

MASKARADAREN AZKEN ANTZEZLANA HILAREN ZAZPIAN ESTREINATUKO DA BASAURIN

«Marx Brothers Abokatuak» umorezko antzezlan musikala

Azken muntaia honetarako Maskaradako lagunek Groucho, Harpo eta Chico, Marx Anaien umore, skech eta txisteak hartu dituzte oinarritzat. Hasera batean aukera erraza bazirudien ere, hizkuntza, umore eta dramaturgia aldetik lan gogorra suposatu die antzezlan honen muntaketak.

Jadanik ehundaberrogeitamar aldiz baino gehiagotan, «Kontrabaxua» antzeztu ondoren eta kaleko antzerkia den «Akerlarua» oraindik martxan dutelarik aurki hirugarrengoa bat estreinatuko dute maskaradakoek.

Orain hiru hilabate inguru sartu ziren Maskaradakoak buru belarri, aspalditik pentsatua zuten proiektu honetan. Mikel

Martinez, Maskarada kideak esaten digunez hasiera batetan pentsatu baino lan nekezagoa suertatu zaie. «Gogorrena dramaturgia egitea izan da; testua idatzi eta antzerkiratzea». Marx Anaien irratirako gidoi lan batetik sortu zen ideia eta gero materiala bilduz aritu dira filmeak eta beste ikusiz. «Dokumentazio guztia batu eta hortik historio bat borobiltzeak lan asko eskatzen du. Bestalde

pentasa baino lan nekezagoa da beraien umorea erabiltzea». Printzipioz aukeraketa erraza dirudi, dokumentazio ugari dagoleko, baina bestaldetik publikoak hain etxeko dituen pertsonaia hauen antzerkiratzeak esfortzu handia eskatzen du gutxieneko kalitatezko lan bat lortzeko. Mikelen ustetan airoso irtengo dira apostu honetatik, «lan on bat burutzea lortu dugula uste dut».

Zinema pantailatik taulara

Marx Anaiengandik itxura, umore mota eta hauek antzezturiko eskena bat edo beste hartu dituzte. «Baina ez genuen nahi beraiek egiten dutenaren

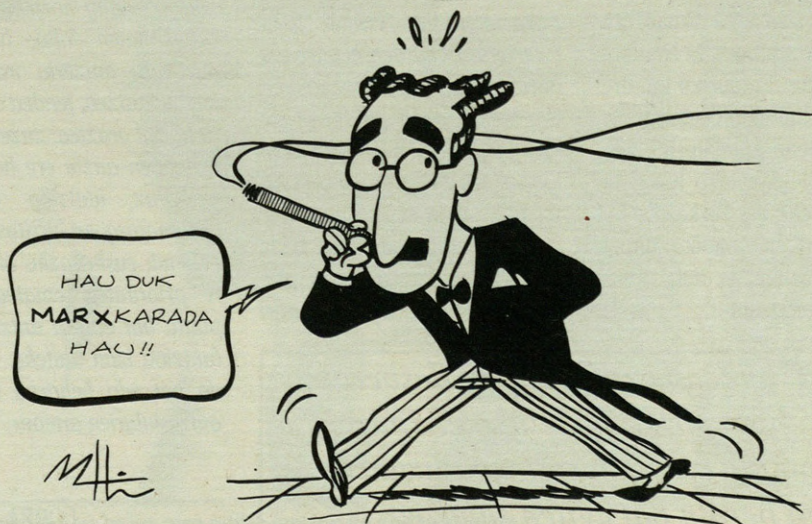
errepikapen hutsa egitea. Beraien lana erabiltzen dugu beraietaz hitzegiteko baina alden du egiten gara. Horretarako clown teknikaz baliatzen gara».

Sketchez osaturiko hiru eskenetan banatzen da antzezlan. Bertan Marx Anaien eszena famosoren bat edo beste -parte kontratantearen lehen partea... eskena kasuko- egon arren gehientsuenak asmatuak dira. Gaia bereganatzen saiatu dira, «planteamendua erabat desberdina bait da, hau antzerkia delako ez zinema pantaila bat. Alferrikakoa da gauza berdin bat egiten saiatzea».

Taulan lau jokolari daude; Groutxo Patxo Telleria da, Harpo Iñaki Tolosa eta Chico Mikel Martinez. Laugarren pertsonaia Marife Berrojalbizek betetzen du. «Sketch eta txisteak lotzeko laugarren pertsonaia hau asmatu dugu. Marx Anaiak ametsetan ikusten duten neska bat da; espektakuloa eta 'bvariétés' antzeko zerbait sinbolizatzen du. Laugarren pertsonai honekin era sinplean erreflesio ttiki bat egiten da».

Bostgarren pertsonaia

Lau pertsonaia esan dugu baina bada bostgarren bat edo hamaikagarren bat. Publikoak taularaketan zehar jokatu

LOREA

Maskaradako kideak: Patxo Telleria, Marife Berrojalbiz, Karlos Panera, Inaxio Tolosa eta Mikel Martinez kosta berrien bila.

tuen paper desberdinak. Espektakulua zirkularra da, jendea inguruan dagoelarik. «Akto-reok harreman zuzena dugu publikoarekin. Ikuslego present egiten da, jantzi eta eta antze-lanean parte hartzen du». Eszenografia mahai batez osatzen da; piano bihurtu daitekena, edo bertan arpa bat gordetzen dena. Halabeharrez umorezko antzerkia dugu baina baita musikala ere. 'Dixie' motako musika eta klakea, zuzen zuzenean. Zuzendari lanak ohizko den bezala Karlos Panerak egin ditu. Euskararen egokitze lanak berriz Joserra Utretxek egin ditu. Ez omen da erraza izan Grou-txo euskaraz mintza araztea.

Erdi mailako formatoko antzerkia da. Grada batzu medio ahal bezain leku gehienetara zabaldu nahi dute antzezlanak. «Espektakulu honekin zirkuitu berri bat ireki beharko dugu. Ez da kale antzerkia, ezta kafe antzerkia eta anztoki konben-

tzionaletan egitekoa ere ez. Suposatzen dugu frontoietan eta kultur etxeetako gela polibale-nten horietan arituko garela. Dena den intentzioa dugu antzokietarako bertsio bat egiteko. Saiatuko gara leku desberdinetara moldatzen».

Sarritan gertatu ohi den bezala, oraingo honetan ere, taldekideek beraien poltsikotik jarrri behar izan dute dirua. Dirulaguntzak oraingoz bi lekutatik jaso dituzte. Basauriko kulturetxea eta kultur bideeta ekimenaren artean antolaturiko kafe teatroko lehiaketako lehen saria jasotzeak eta Bizkaia-ko Foru aldundiak emaniko dirulaguntzak halere, ez dute presuestua betetzen.

Euskaraz esfortzu gehigarria

Euskara hutsez antzezteak izan ditzazkeen abantaila eta desabantailak zehaztean, Martinezen ustetan «batzuetan euskaraz egiten duzulako deitzen zaituzte zehazki jakin gabe zer egiten duzun, baina bestalde argi dago publiko zati bat galtzen duzula. Gure kasuan kanpoko merkaturak erabat itsita daukagu. Dena den beharbada obra honen gaztelarazko bertsio bat egingo dugu aurrerago hemendik kanpo antzezteko». Euskal antzerkiaren gaitzak aspalditik behin eta berririo aipatzea besterik egiten ez bada ere, ezin galdera zuzendu gabe Mikeli joaten utzi. «Euskarari

dagokinez argi dago, euskaraz soilik edo antzerki elebiduna egiteak esfortzu gehigarri bat eskatzen duela. Esfortzu hori euskararekiko duzun sensibilitatearen arabera izango da. Asuntua sensibilitate horrek instituzioen aldetik laguntza izatea da».

Orokorrean euskal antzerkiak dituen arazoak anitzak ei dira. «Zirkuitu normalizatu eta zabal baten falta; herri eta auzoetan antzerki irakaskuntza bultzatzea, jendea antzerkira hurbil araztea; zuzeneko subentzioen ausia ere hor dago; euskaraz idatziko luketean draamaturgoen urritasuna eta azkenik euskarazko antzerkiari prioritatea ematea; beste puntu bat euskal antzerkiaren funtzioa izan daiteke. Eztabaida bat edo beharko litzateke antzerkilarien artean».

“Planteamendua erabat desberdina da, hau antzerkia delako ez zinema pantaila bat. Alferrikakoa litzateke gauza berdin bat egiten saiatzea”

LOREA AGIRRE

JENDE GEHIEGI BILDU EZ ARREN PROMOZIO MAILAN INTERESGARRIAK

Areto txikietako kontzertuen lilura

Jendez gainezkako belodromoak eta futbol zelaiak alde batetara utzita, Euskal Herrian gora egin dute areto txikietan antolatzen diren kontzertuek. Jende gehiegi biltzen ez bada ere, kuttunagoak ohi dira, eta eskenategi xaloàren gainetik harreman estuagoa lortzen da publikoarekin.

Oraingoan aztergai ditugunak lokal komertzialak izaki, hauen helburua etekina ateratzea dela argi dago. Konplot Donostian, Gaueko Bilbon, Reverendos Gasteizen, Ya te vale Barrabas Zornotzan, Hilbehera Eibarren, hauek izan daitezke aipagarrie-

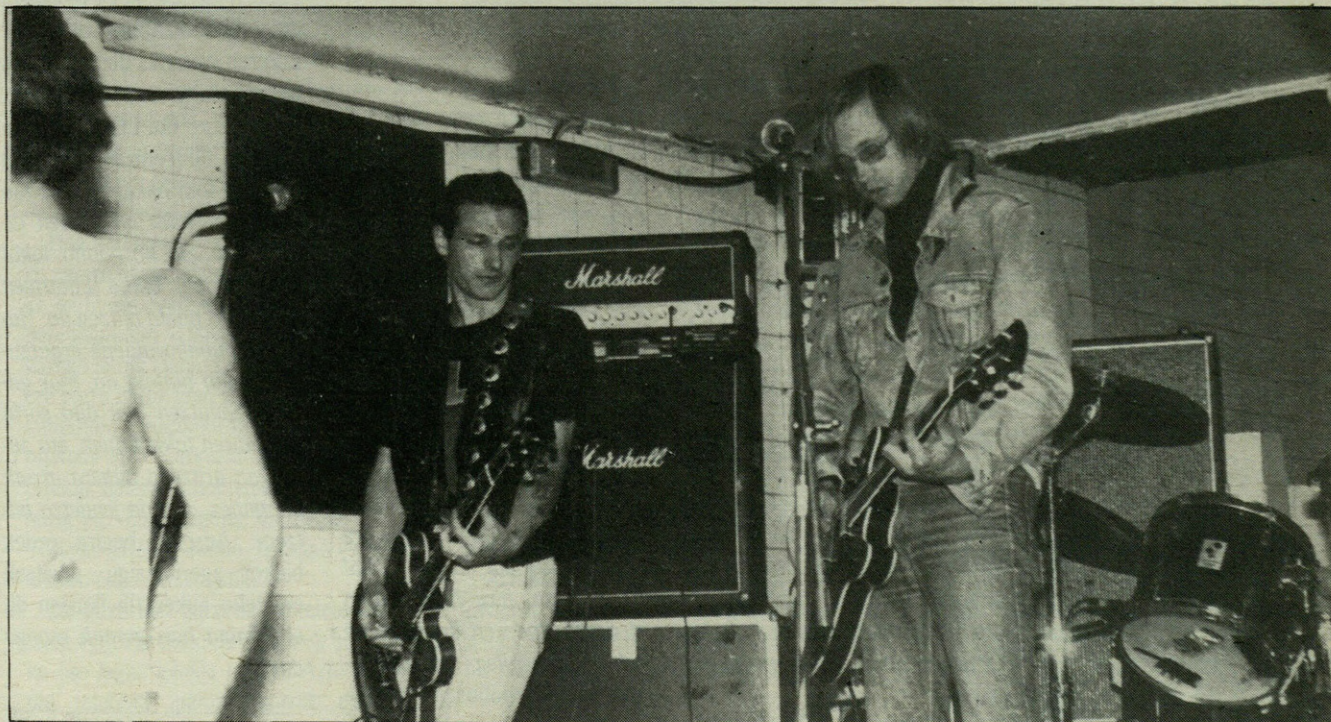
nak, kontzertuak antolatzen dituzten hainbat diskoteka ahan-tzi gabe; eta gaztetxeak, Bilbo-koa, Ordiziakoa, Elgoibarkoa, Laudiokoa, Egiakoa eta Andoaingoa kasu, aurrekoen izaera komertzialik gabekoak, non aurrekoetan normalean sar-tzen ez diren talde gogor eta

erradikalek ere jotzen duten.

Aipatu ditugun pub hauei as-kotan gaineratu zaie talde erra-dikalekiko bazterkeria. Baina Konploteko Carlos Igüinek dioskunez, «areto bakoitzak be-re publiko eta estiloa du; ezin gara guztira heldu, hau ez bait da belodromoa. Bezero jendea-ren estiloak erabakitzen du kontzertuen lerroa ere, baina esan daiteke eskaintza zabal antzekoa egiten dugula maila honetan, eta hemengo zein es-tatuko taldeak ekartzen ditugu, baita inoiz atzerritarrek ere».

Bilboko Ronda kaleko Gaue-ko pubean ostegunero egin ohi dituzte rock kontzertuak; Txe-

ma eta Ines arduratzen dira tal-deekin harremanetan jarri eta beharreko guztia zehazten. Kontzertu aurretik lotu gara, eta urduri antzera topatu ditu-gu; «zortziretarako orduerdi es-kas falta da eta taldea ez da oraindik agertu». Real Cool Ki-llers talde frantsesa iragarri zu-ten ostegun honetarako, eta arratsaldean deitu zuten hauek, kotxearen biela izorra-tu eta berandu samar iritsiko zirela. Baita berandu iritsi ere. Ohizkoa ostegunero talde be-rak bi saio egitea bada ere, oraingoan zortziretarako bertan behera utzi behar izan dute. Honek beta eman digu elka-

Jende gehiegi ez baina giro polita lortzen da kontzertuotan.

rizketa lasaiago egiteko, eta gauerdia aurrera kontzertua entzuteko ere.

Gorantza doan fenomenoa

Bilbo aldean nahiko arrakastatsuak gertatzen ari dira kontzertuak antolatzen hasi diren areto hauek, eta asteroko sarritasunaz Gauekok besterik funtzionatzen ez badu ere, ostegun gau batean sei kontzertu izatera ere iritsi da hiri hau. «Azken bi urteetatik hona gorantz egin duela ezin ukatu. Hala ere ez da handiegia kontzertuotara mugitu ohi den jendea. Bilbon ez gara ehunetik gora izango, eta ondorioz hainbeste pilatzen direnean, talde batzuk ia publikorik gabe jo behar... Baina normalean giro polita topatzen dugu».

Konploteko Carlosek Donostiako egoera Bilbokoa baino iluntxeagoa ikusten du: «Kontzertuak pital dabilta maila guztietan, bai makroak, bai lokalak. Gipuzkoa aldean ikusten da badela musika taldeen inguruko mugimendurik, jendea biltzen dela musika egiten hasteko, baina gero ez dute kontzertuekiko behar adinako interesik erakusten. Geurean jo duten taldeen % 80 ingurua gero ez da hemen izan diren beste kontzertuetara hurbildu. Jende honek konturatu behar du, beraiek ez badira ardura-tzen inor ez zaiela atzetik joango pastelarekin. Konpromisu handiagoa behar dugu».

Bezeroen estiloa

Aurrean aipatu dugun legez, Carlosek garbiki bereiztua ikusten du Donostialdean dagoen kontzertu eskaintza. «Konploten eta Txuribeltzen kokatzen da pop-rocka, Alde Zaharrean bizpahiru pubek funtzionatzen dute jazza eskainiz eta gazte-teeetan biltzen dira talde erradikalenak». Kontzertu hauekin

Bilboko areto honetan ostegunero bi kontzertu eskaintzen ditu datorren taldeak.

“Lokal bakoitzak bezero jende konkretua du, estilo batetakoa, erabakiorra gertatzen dena kontzertuak aukeratzean”

bilatzten den bakarra aretoa promozionatzea izaten da, kontzertu egunean ez bait da kajan gorakada aipagarriarik nabarmentzen; baina Bilbon Gaueko kontzertuen antolkuntza daraman Txemak aipatu legez, «ostegunean kontzertua egin eta asteburu osoan bezero jakinak ziur egongo direla badakigu, eta horrela nagusiari errentagarri egiten zaio horrelako kontuak antolatzea. Bera negoziantea da eta lortu nahi duena garbi dauka, baina askotxotan neurritz kanpo ere ibiltzen da, ze musikariek dohain har dezaketen garagardoa mugatzea ere...».

Azken urteotan Udaletxeak

izan dira kontzertu gehienak antolatu dituztenak, eta Carlos Igüinek honetan badu kexurik ere, «ze horrelako iniziatiba pribatuak lehertzera jotzen du Donostiako Udaletxeak, dena dira trabak. Bi urte izango dira geuk ostegunetan kontzertuak antolatzen ditugula, eta Antzokien Udal Patronatoak kontzertu sorta eratzeari ekin dio Antzoki Zaharrean, justu ostegunetan. Hitzegin dugu beraiekin eta egunez aldatuko dutela ere esan digute, bai, baina ke ba! Geuk orain, hiru hilabetetako etenaren ondoren kontzertuak ostiraletan egitea erabaki dugu». Jendea motibaziorik gabe ikusten zuten, eta horregaitik

hiru hilabetez kontzertuak eten eta oraintxe hasi dira indarberriturik. Maila altuagoko taldeak ekartzea dute halburu, eta Tiburón eta Zubia promotorekin akordiora heldu dira diskaetxeekin harremanetan sartu eta honantz datozen talde interesgarrienak Konplotetik pasa daitezten.

Lokal hauek izan ohi duten beste arazoa hauzokideena izaten da. Bilboko Gauekon arazo handiegirik gabe moldatzen badira ere, Iruñeko The End kontzertuak antolatzeko ezintasunean ikusi zen; zaratarekin kexu, inguruko biztanleen protestak debekua erakarri zion areto honi. Gaur egun Iruñean Elefante Blanco da erreleboa hartu diona, baina The End-ek erakutsi zuen baino maila askozaz apalagoan.

Kultur Etxeak Iparaldean

Iparaldean azken boladan pil-pilean dago musika taldeen kontua; barra-barra hasi dira euskaraz kantatzen duten taldeak sortzen, eta bertako rock taldeentzat Ipar Rock lehiaketa ere antolatu dute, hiru Kultur Etxeren eskutik. Bizkarrezurra taldeko Kittuk aipatu digunez, Kultur Etxe eta Elkarteak dira bertako taldeentzat zuzenean aritzeko toki bakarrak, «ez dugu kontzertuak antolatzen dituen pub eta horrelako lokal komertzialik, baina Elkarteen bidez giro polita biltzen da. Hala ere publiko aldetik erantzuna nahiko pattala da, inor gutxi ezagutzen bait ditu sortu berri diren talde hauek, eta zuzenean aritzeko aukera urriak ditugunez, zail da jendetza biltzea». Aurrera begira ordea baikor ageri zaigu, urratsak emateko aukerarik ikusten du eta; «baina hori geroak esango du».

XABIN MAKAZAGA

D. LYNCH, MAKINERA GUZTIA MARTXAN

Sortzaile polifazetiko baten zirriborroa

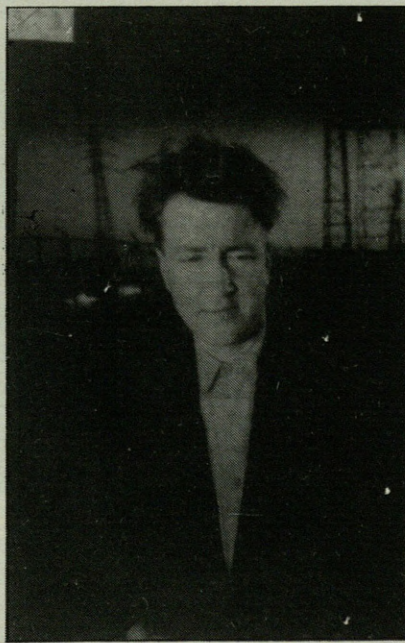
Aktore izan da, liburua idatzi du, sinfonia batetan parte hartu, Urrezko Palma eskuratu berri du Cannes-en eta EEBB-tan arrakasta handia lortzen ari den tele-saio bat egin du Mike Frost-ekin batera. Izena: David Lynch.

Egunotan media guztietan ikusi eta entzun ahal izan dugu David Lynch «*Wild at Heart*» filmearekin lortu duen saria dela eta. Baina horrez gain kultur alor askotan iharduten du zinegile amerikar honek.

Tina Rathbourne-ren *Zelly and me* filme-ko aktore nagusia izan zen. Laster kaleratuko da idazki, irudi eta argazkiez osatutako bere liburu bat. «*Floating Into the Night*» diskarako letrak idatzi eta horren produkzioan ere parte hartu zuen (Julee Cruise izan zen kantaria). Udazkenean «*Industrial Symphony n.1*» aurkeztu zuen Badalamenti-rekin batera Brooklyn-eko Academy of Music-en. Eta ezaguna da halaber, New Yorkeko arte-galeriatan, horietan egindako koadro-erakusketengatik.

Eta guzti hori gutxi balitz, telebistan ere saioa egitea erabaki du Lynch-ek horretarako oso lagun egokia bilatuz. Azken urteotan telebista iparamerikarrak esportatu

duen tele-saiorik hoberenetakoa, zalentzarik gabe, *Hill Street Blues* izan da eta, hain zuzen ere, telesaiorik horretako gidoigiletako batekin -Mike Frost- bildu da D.L. «*Twin Peaks*» burutzeko.

Telesaioa ez da oraindik Europara heldu baina, izan lezaken arrakastaren iragarki gisa Cannes-en duela egun gutxi gertatutako pasadizoa ekarriko dugu. Hilaren 17an izan zen, gaueko bederatzieta, aurkezpen ofizial guztiak bete-betean zeudela. Ipar-amerikarren «bunkerrean» hala ere gero eta jende gehiago biltzen ari zen. NBA-ko azken partidua agian? New York Jets-ekoa bestela? Ez horixe, *Twin Peak*seko 5. kapitulua ikusteko ziren bilduak.

Arrakastaren garaia ailegatu zaio David Lynch-i, Egiten dituen eremu guztietako saioek saria jasotzen dute, lehiaketetan nahiz publikoarena. Luzerako izan dadila.

J.M. HERITZ

Zipristinak

TREN GELTOKIAK MODERNITATEAREN KATEDRALEAK

□ Tren geltokiek beti izan dute xarma berezia, bidaiaren dei etengabea. Arkitektoek gainera aurreramendu teknikoaren dekoratu sinboliko gisa erabili izan dituzte maiz. Lokomotoren gordelekuak, jende presatuarentzako egon-tokia... Modernidadearen azken katedrale hauetako sekretu guztiak Manfred Hamm-en «*Gares, fer et style*» (Geltokiak, burdina eta estiloa) argazki-liburuan daude bildurik.

MATISSE MAROKON

□ Lehen aitziz Matisse-k Marokon egindako ia koadro guztiak batera ikusi ahal izango dira Washington-eko Arte Museoa-ren ekimenari esker. Euripean ailegatu zen Matisse Marokora 1912an eta Tanger-eko badia, Casbah eta Zohra, bere modelorik maitatuena isladatu zituen ehunetan. «*Matisse in Morocco*» erakusketa Washington-en egongo da ekainararte eta gero New York, Mosku eta Leningradon.

DENISE COLOMB IKUSMIRA BEREZIA

□Antonin Artaud-ena izan zen egin zuen lehen erretratoa eta horren ondoren Giacometti, Calder, Picasso, Chagall... Erretrato apartekoak izan ere, gehienetan begirada beste nonbaiten bait dute artistek, Denise Colomb-ek sortzen giro intimoan galduz. Argazkigintza berarentzat adierazibide paregabea da eta, horri esker, posiblea gainerako guztia.

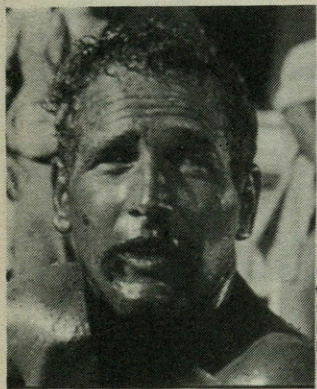

Zinema

Zur eta lur

● **Johny el guapo** edo ingeleses «Handsome». **Mickey Rourke** protagonista oso. Baina zinez defraudatzen du. Karrera oso ondo, erotiko hasi zuen. Baina azken bolada honetan huskeria zitaletan xahutzen du duen (edukitzekotan) dohaia. Honetan ere itsusi ikusten dugu. Beti ere filmea garatu ahala, edertzen dute larik. Dohaineko bortizkeria, dohaineko gidoia benetan ez du merezi ikusterik.

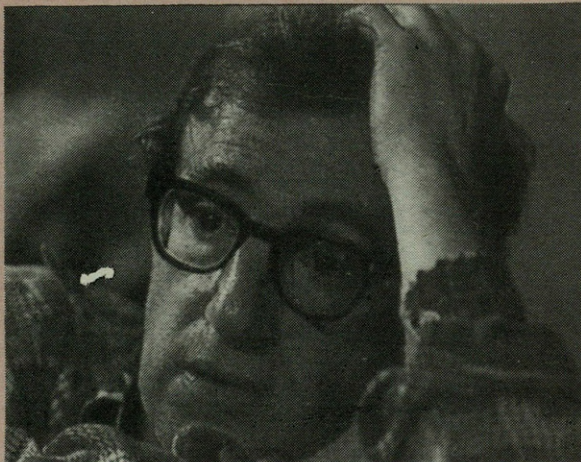
● Ezin huts egin daitekeena ordea, **Cinema paradiso**. Kon-tatu bezala zine-errealitatea zinezko-errealitatearen kontra. Nostaljikoa nonbait. Baina benetazko zineari eska dakizkiokeen osagai guztiak dauzka. Hunkigarria sanoki.

● Iragarri diguten beste bat erabat gomendagarria. **Kurosawaren ametsak**. Zinema amerikano estetiko z blaituta gabiltzan garai hauetan ez datorkigu bate-re gaizki sikieran ohartzeak **BESTE** estetika **BAT** egon ere bada-goela eta nola gainera. Batzuetan ahaztu egiten bazaigu ere badagoenik. Eskerrak halako *erraldoi* xumeei; zinea baldin badago heurei esker da.

«DELITOS Y FALTAS» ETA JUDEO-KRISTAUTASUNA

Zuzendaria: Woody Allen. **Aktoreak:** Alan Alda, Woody Allen, Mia Farrow. **Produkzioa:** Estatu Batuak. 1989. **Jatorrizko izena:** Crimes and misdemeanors.

Ez dago txarto ahalegintzea. Oraingo honetan gizarte kritikari ekin dio eta Woody-rengan ez da ohizkoa. Orain arte beti egoera pertsonalizatuak azaldu dizkigu, sexualitatea trauma edo motibugai dugula, beste zenbaitetan oso introspektibo ikusi dugu. Horregaitik ez dago txarto ahalegintzea. Bi hitzetan gizarte honek bultzatzen dituen ereduak ditu kritikagai. Nola itxurek gaintitzen duten «egia». Norberak eduki dezakeen, ditzakeen egiak. Azken finean gizarteak arrakasta (berdin dio nola lortu izan den) bultzatzen, promozionatzen eta zoriontzen du. Alleni, filmean makalaren, koitaduaren, itsusiaren, hortaz galtzaile bikainaren rola egokitu zaio. Eta intentu bat dagoen arren, arrakasta nimino bat amodio kontutan erdiesteko, azken honek ere praustki, molokot, porrot egiten du. Agur Benhur, esperantza. Horretan ere ez dago geure gizarte kakaztu honetan ezer lortzerik. Mia Farrow eder asko azaltzen zaigu. Allen-en diskurtsoak nonbait zertxobait aspergarri. Ahalegintzea ez dago txarto baina erabat lortu duenik ere ezin esan. Errepikagarri eta aspergarri iruditzen zaizkigu Allenen gizarte juduari egiten dizkion erreferentziak. Jakin badakigulako judua dena. Horrek zer suposatzen dio eta horrek ze konklusiotara bultzatzen du? Azken finean familiarengandik irentsi ditugun ereduok ezin ditugula, ezta urrik ere, ezta pittinik ere, aldatu, edo-ta gaintitu. Eztabaidagarria da. Zuek atera ondorioak, ateratzerik badago.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Zine Klubak

● Bilboko FAS zine klubean Ekainaren 4ean, astelehenez, **Angeles sin brillo** (1957). Douglas Sirk zuzendari daniarrarena, William Faulknerren *Pylon* elaberrian oinarritua.

● Donostiako Udalak antolatutrik, Ekainaren 6an, arratseko 20,15etan Cocteau-ren zikloaren barne **Le testament d'Orphée** (1960).

● Igandez, Ekainak 3, Azkoitiko Gaztetxeko zineklub taldeak antolatutrik eta Alemaniako *Expresionismo & Realismo social* zikloaren barruan, F.W. Murnau-ren **Tabu**, 1930ekoa.

● Arrasaten, **Zine dokumentala** zikloan, ekainaren 1ean, arratseko 7,30etan «Por la Lituania soviética», «Secretos de Jerusalem» eta «Mosku» pantailaratuko dituzte Amaia antzokian.

Dantza

Ikuskizunak

● Ekainaren 3an, igande, **Baztango dantzak** ikusgai izango dira Donostiako Zurrriola pasealekuan, Okendon Baztango Astea ospatzen dela eta. Zehazki, Mutil dantza eta Soka dantza erakustaldia egingo dute eguerdiko 12etan.

● Altzako pilotalekuan **Gipuzkoako Eskolarteko Euskal Dantzen Finala** jokatu da Ekainaren 10ean. 32 taldek hartuko dute parte ekitaldian, eta 10etan harrera egin eta segidan emango zaio hasiera finalari. Ordubietan bazkaldu eta 6retan **Txirri, Mirri eta Txiribiton** pailasoen emanaldia iragarri dute.

● **Zuhaitz Taldeko** Euskal Dantza taldeak erakustaldia egingo du Ekainaren 15ean Loiolako pilotalekuan, iragarri diren beste ekitaldi batzuren artean, arratseko 7ak aldera hasiko direnak.

Artea

Betaurrean izatekoak

● Bilboko **María de Haro** aretoan ekainaren 2a bitartean **Errusiar artea** ikusgai izango da, goizeko 10etatik ordubetetara eta arratsaldeko 4etatik 8etara.

● Bilboko **Aritza** aretoan Jon Barredoren konstruktibismo geometrikoa eta Pedro Goirirenaren espresionismo bidezko teknika mixtoaz eginiko margo lanak ikusgai izango dira ekainaren 9a bitartean.

● Bilboko **Arte Ederretako Museoan** *Papelean egindako orijinalak* izendatu erakusketak Ekainaren 17a bitartean zabalik jarraituko du, erosketa eta donazioez osatua dena.

Data berdinean amaituko da XIX. mendeko Espainiako gizarte eta argazkia gai dituen **Oroimenaren iturriak** erakusketa.

● Zarauzko **Sanz Enea** eta **Torre Luzea** erakus-aretoetan «Arte-zaleak 1990. Ikasleen Erakusketa» ikusgai izango da ekainaren erdialdera arte.

● Donostiako **Okendo** Kultur Etxean *Baztango margolariak* egiten ari diren erakusketa Ekainaren 3an itxiko dute.

● Ekainaren 2a bitartean Azpeitiako **Antxieta** aretoan Loli Sanchez herritarraren lehen oleo erakusketa ikusgai izango da.

● Eibarko Zeramika Udal Eskolako ikasleek egindako lanak ikusgai izango dira Udaletxeko Kultura Aretoan, Ekainaren 13a bitartean.

● Ekainaren 4ean zabaldu eta ostiralera arte Kristina Andoño eta Arantxa Munitaren keramika lanak ikusgai izango dira Altzako Kultur Etxean, arratsaldeko 5etatik 8,30ak arte.

Antzerkia

Antzezkiak

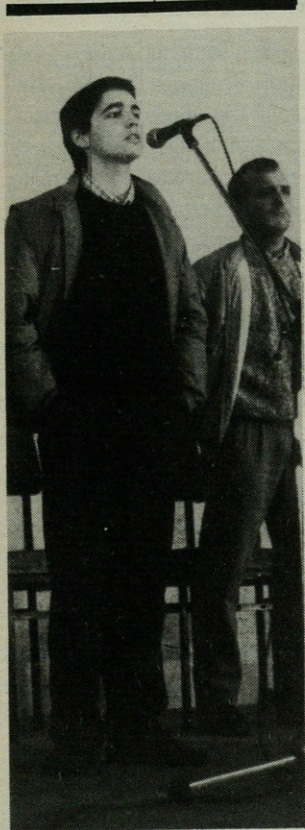
● **Taupada** antzerki taldeak Ekainaren 2an *Eta etxe-koak zer moduz?* antzezlanaren taularatuko du Getxoko Gurea zinema aretoan eguerdiko 12etan, bertako kultur etxeak antolatutik.

● Altzako Kultur Etxean **Txirri, Mirri eta Txiribiton** pailasok haurrentzako ikuskizun dibertigarria eskainiko dute Ekainaren 10ean, arratsaldeko 6retan, Gipuzkoako Eskolarteko Dantza Txaoelketaren finala amaitzean.

● Loiolako frontoian **Takolo, Pirrutx eta Porrotx** pailasok algara bizian jarriko dituzte haurrak Ekainaren 15ean, arratseko 7retan hasiko den ekitaldian.

Bertsoak

● Donostialdeko AEKk antolatutako bertso paper lehiaketaren sari banaketaren ondoren jaialdia iragarri dute Arantzazu Loidi, Jon Maia, Jon Sarasua eta Jokin Soroazabal bertsolarien eskutik, gaueko 10etatik aurrera.

● Larunbatez, Ekainak 2 eta Oihartzungo Bertso Astearen barruan Peñagarikano eta Mañukorta arituko dira gai librean arratseko 8etatik aurrera, herriko plazan.

● Ekainaren 3an, igandez, Oihartzungo Giriza Elkartean Lopez eta Arbelaiz bertsolari gazteak arituko dira eguerdiko 12etatik aurrera.

Mikel Mendizabal: «Bertsolaritza asignatura baino Euskararen barne irakatsi behar da»

ARGIA.— Nola baloratuko zenuke orain arteko Eskolarteko Bertsolarien Txapelketa?

Mikel Mendizabal.— Txapelketa hau duela bederatzi urte hasi genuen, zaletasuna eta euskal giroa zuzpertzeko ikastoletan, eta gerora eskola publiko eta pribatueta ere zabaldu ditugu ateak.

A.— Nolako metodologia erabiltzen duzue eskolatan?

M.M.— Irakasle bakoitzak bere harrera ematen dio gaiari, eta lehen materiale gutxi bagenuen ere, orain eskolaurretik hasi gara materialea egokitzen, zinta eta liburuen bidez. Falta den bakarra irakasle bakoitzak mundu honi bere lekutxia egitea da.

A.— Bertsolaritza asignatura bezala tratatu behar al da?

M.M.— Ez naiz horren aldekoa, umeei gai bezala emanik matematika bezala parekatuko bait dute. Bertsolaritza Euskara gaiaren barruan sartu beharko litzateke.

A.— Duela gutxi mahai inguru batean Bilintx eta Xenpelar ze garaitakoak ziren ez jakitea gaur egun ez dela inkultura seinale bezala hartzen aipatzen zuten; zer deritzozu?

M.M.— Hori egia da. Ume eta ume ez diren askok ez daki Bilintx, Xenpelar eta honelakoak nortzu diren. Ostera, Calderón de la Barca eta Cervantesen berri badakigu. Euskal Herrian erdal kulturaren berri jakiteari ondo deritzot, baina hemengoa baztertu gabe. Guzti hau gaur egun arte eman den irakaskuntzaren ondorioa da, eta bertsolaritzari eman zaion tratamenduarena batez ere.

A.— Beste urrats bat eman beharko litzateke?

M.M.— Pausu hori bertsolaritza gai bezala harturik, zer den jakitea gaurko umeei irakatsiz, bertsolaritzak pisu handia eduki bait du aspañidanik euskal kulturari.

A.— Zer jarrera dute gaurko umeei bertsolaritzarekin?

M.M.— Orokorrean ona, baldin eta irakasleek sentsibilitatea erakusten duten. Modu arinean kantatzen, jolasean ematen bada umeei honelako ariketak egitea atsegina zaie.

A.— Zeintzu dira irakasleagoak aurkitu dituen arazo nagusienak?

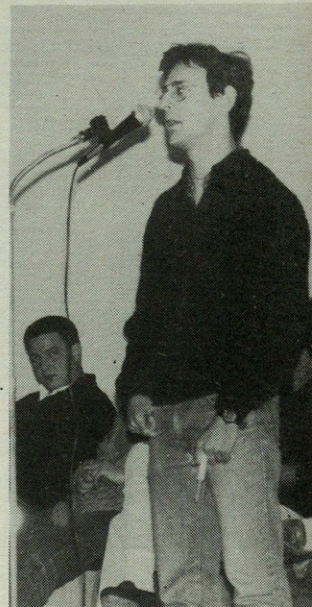
M.M.— Beno, doinuena liburuen bidez gaur egun xamurra egiten zaio ikasleagoari, eta ariketak ondo egokituta daude; orain hizkuntza izan daiteke oztipo nagusia, kalean ahozkatzen den euskara pobreagaitik batez ere.

Plaza saioak

● Ekainaren 8an, ostiralez, Elgoibarko Izarra Elkartek antolatutako bertso paper lehiaketaren sari banaketaren ondoren jaialdia iragarri dute Arantzazu Loidi, Jon Maia, Jon Sarasua eta Jokin Soroazabal bertsolarien eskutik, gaueko 10etatik aurrera.

● Oihartzungo bertso asteari amaiera emateko Ekainaren 9an, ostiralez, gaueko 10,30etatik aurrera Madalenso-ro pilotalekuan honako bertsolariak arituko dira Kaxka-ren gidaritzapean: Jon Lopategi, Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Jon Enbeita, Iñaki Murua, Euskitze, Mikel Mendizabal eta Imanol Lazkao.

● Santutxuko Bertso Eskolak Bilboko Arenaleko kioskoan antolatutako bertso saioei azken emateko, ekainaren 2an eta ohi bezala eguerdiko ordu-batetan, Amuriza eta Lopategi arituko dira gai librean.

BOTA PUNTUBA

Musika**Kontzertuak**

● Ekainaren 2an, larunbatez, maila ona erakusten ari diren hiru taldek kontzertua eskainiko dute Itziaroko Zabal-soro pilotalekuan, gaueko 10,30etatik aurrera: **Kiowak**, **Julio Kageta** eta **Su ta Gar**. Ekitaldia Andutz Biltokiak antolatu du.

● **M-ak** eta **Os Resentidos** taldeak **Gogor** eta **Jei** diskoak aurkezteko kontzertu sorta eskaintzen ari dira. Ekainaren 1ean Algortako Arrigunaga ondartzan arituko dira, gaueko 10etatik aurrera. Hilaren 2an aldiz, galiziarrek Oiartzungo Erne aretoan izango dira, gauerdia aldera.

● Ekainaren 2an **M-ak**, **Pikutura** eta **Kanka** taldeen kontzertua iragarri dute Bera-ko frontoian, gaueko 10etan.

● **Tahures Zurdos** taldea Iruñeako Reverendos aretoan arituko da hilaren 8an, ostiralez, gaueko 11etan hasita.

● **Labanak** talde osatu berria eta **M-ak** Itziaroko Txitar-ron izango dira Ekainaren 9an, larunbatez.

● Larunbatez, Ekainak 9, kontzertua izango da Bilboko Erakustazokan **Su ta Gar**, **Delirium**, **Danba**, **Siniestro Total** eta **Reincidentes** taldeen eskutik, gaueko 10etatik aurrera.

● **Delirium Tremens** taldea Italian zehar giran dabil. Ekainaren 1ean Milanon izango dira, 2an Trevison, 3an Pisan, 5ean Erroman eta 6ean Fiorrentzian.

Lehiaketak

● **II. Gernikako Piano Lehiaketa** egingo da aurten ere abendu amaiera aldera, Gernikako Musikazale Gazteak antolaturik. Hiru mailatan banaturik, ezarritako lanak eta aukerakoak egingo dituzte ezein taldetan dauden partaideek, obra guzti hauek interpretatzeko partitura erabiltzea debekaturik egongo dela. Izena emateko honako helbidea luzatu digute: Gernika-Lumoko Kultur Etxea, 138 apartatua (II. Gernikako Piano Lehiaketa izenburuaz). Informazio gehigarriak nahi izanez gero, dei Gernikako 6855060 telefonora.

● «Gazteak gazteen ikuspegitik» **argazki lehiaketa** antolatu du Arrasateko Udaleko Gazte Zerbitzuak. 14 eta 25 urte bitarteko jendearentzat zabalik, lehiaketari izenburua ematen dion esaldia izango da argazkilari gazteen aztergaia. Aurkeztutako argazki guztiak lema batez izenpeturik beharko dute joan, eta lanak aurkezteko epea Uztailaren bostean amaituko da. Aurkezten diren argazkiekin Udaletxeak erakusketa antolatuko du Uztailaren 17tik 22ra bitartean. Lanak bidaltzeko zein informazio gehiago jasotzeko, hona helbidea: Udaletxeako Gazte Zerbitzua. Udaletxea. 20500 Arrasate.

● Tolosako Nazioarteko Abesbatzen 22. Lehiaketaren iragarki kartela hautatzeko, Turismo Ekinbide Etxeak deialdia zabalitzen du Iruña kafetegiaren laguntzaz, bosgarren aldiz. Teknika librean, kartelen neurriak 75x52 zentimetrotakoak beharko dute izan, eta esaldi konkretu bat ere eduki behar dute, helbide honetan zehaztuko dena: Turismo Ekinbide Etxea. San Juan kalea z/g. 20400 Tolosa. Lanak aurkezteko epea Ekainaren 15ean amaitzen da. Sari bakar bat izango da, 100.000 pezetatakoa.

Musika**Kontzertuak**

● **Ipar Rock 90** eratu dute Iparraldean hiru kultur elkar-terren artean, eta hilaren 1ean Iribarnen Mikelats, Trolls, Xinaurri Gorri, Bizkarrezurra, Iztripot, Beltzez eta RHA taldeen eskutik kontzertua iragarri dute. Gogora lehiaketa honen finala Aiherran jokatu dela Ekainaren 29an.

● Urtero ohi bezala, Ekainarekin heldu da **AEKantuzen** garaia. Aurten Donibane Lohitzunen egingo dute, eta estrai-neko aldiz errebindikazio kutsua txertatuko, AEKren egoera larria kausa. Arratsaldeko lehen orduan *gizasugea* egingo dute, koordinakundeak administrazio ezberdinengandik jasotzen duen diskriminazioa salatzeke, eta ondoren kantaldia iragarri dute Naturaren Parkean. **Niko Etxart** bere talde berriarekin, **Pello Serbiele** eta **Guk** taldea izango dira, hirurak grabatu berri dituzten diskoak aurkezten, eta baita beste talde bat ere.

● **Anje Duhalde** kantari izango da Ekainaren 2an Goizuetako pilotalekuan, gaueko 11ak aldera.

● Azpeitian **Julian Barreneetxea-Txiki** iragarri dute Esklabaken, eguerdiko mezaren ondoren.

● Ekainaren 8an jazz kontzertua izango da Loiolako Minner tabernan **Joserra Senperena** hirukotearen eskutik, gaueko 10,30etan hasteko.

Astia

Mendi
ibilaldiak

● **Tabira** (Durango): Ekainaren 3an Gargantas de Holtzarteko inguraldia egingo dute.

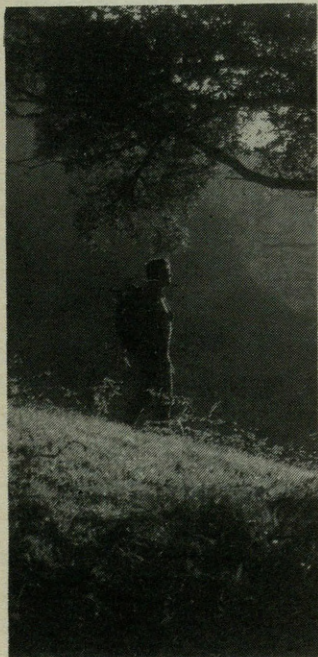
● **Anaitasuna** (Azkoitia): igandez, Ekainak 3, Urkiola-Orixol-Otxandio biltzen dituen ibilbidea iragarri dute.

● **Murrukixo** (Aretxabaleta): Ekainaren 10ean «Gau ibilaldia» egitera abiatuko dira Leniz bailarakoak.

● **Iratxo** (Irurtzun): Ekainaren 10ean Balerdira egingo dute txangoa.

● **Sakana**: Ekainaren 3an Etxarri-Aranazeko finalista ospatzen dute, Udaberri elkartearen 25. urtemuga tarteko.

● **Besaide** (Arraste): Ekainaren 4tik 10era «Mendi astea» antolatu dute, hainbat ekintza ezberdinekin.

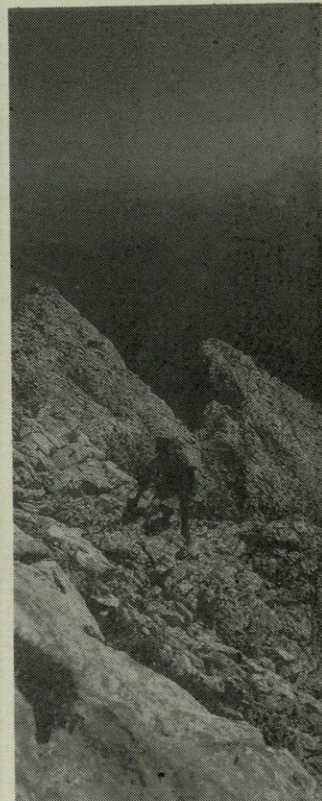
URZURIAGAKO ERLAITZA
ARMINTZAN

Ermua Mendia itsas bazterrean gheratzen diren azken mendi basatietakoa da. Bere labar ilunak, Billaroko lurmuturraren ekialdean, 200 metrotaraino iristen dira, Armintzako Mendi Handiko bertikalean batez ere. Igoera klasikoa Gorliztik egin daiteke, baina interesgarriagoa da Arminzako portutik abiatu eta erlaitz guztian gora jarraitzea, gainekaldetik Urzuriagako badia txiki eta ederra ikusteko.

Urzuriaga etxera igoteko, Plentziako bidetik Arminzara iristean bidezidorra hartu behar da ezkerretara. Kamino horrek 12 toneladaz gorako ibilgailuentzat debeku seinalea du eta zerbait urrutixeago gezi gorri batez markatua dago. Kilometro erdi batean *perpiño* izeneko harriak dituen horma garai batetik jarraitzen du eta hesi metaliko baten aurrean eteten da.

Hesi hori igaro eta eukaliptoz landatutako sakan haundi bat inguratzen duen pistari jarraitu, handik Urzuriaga etxearen aurreko zabalguneko politeria iristeko. Gezi gorri batek Gorlizera igoteko bidea erakusten digu, baina oraingoz, eskuineko bidea hartu eta behekaldeko labarra ikustera abia gaitzezke. Bidezidorretik kanpo ibiltzeko ekipo ona eramanez gero, gandorra oso-osorik igon daiteke 170 koto duen gailurrerantz; bestela, Urzuriaga Etxera itzuli eta Gorliozerako bide markatutik segi behar da leku argi eta zabalera aterate. Hona iristean bidea utzi eta iparraldetik gora jo lepo arboleztatuaren ezkerrean dagoen leporantz. Bapatean, 150 metro beherago, Saliente de Urzuriagako txokoa izkutatutako badia polita begiztatuko dugu, bertan itsas-hegazti ugari dagoelarik. Behekaldeko ondartzat txiki eta harriskutsuraino joateko, haitzen artean terraza belartsuetatik lerratuz jeisten den bidexka burzoragarriari jarraituko diogu, makila eta bota on batzurekin horniturik. Arminzako kaminotik Urzuriagako badiara iristeko ordubete inguru behar da.

KEPA MAULE

Mendi
ibilaldiak

● **Eibar**: Eibar Kirol Elkarteko mendizale taldeak Illarregitik Berrioplanorako ibilbidea burutuko du ekainaren 9an, larunbatez.

● **Aitzarte** (Donostia): igandez, hilak 3, Koartango-Oteros-Iruñea elkartuko dituen bidetari eutsiko diote.

● **Alaitz** (Tafalla): Ekainaren 2an Belaguara egingo dute bidaia, besperan irtenda, eta Anie (2.504) igoteko asmoa ere badute.

● **Goikogane** (Laudio), **Mendiko Lagunak** (Amurrio) eta **Txarlazo** (Urduña): Ekainaren 10ean Nafarroako Lapoblación izango dute aukeratutako ibilbidetaren muga.

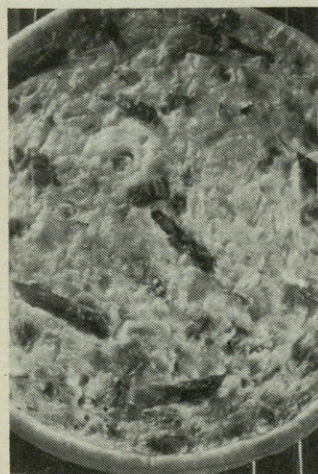
Osasuna

Elikadura

BARAZKI QUICHEA

Frantses porruen muturrak zuri-tu 10 minutuz irakindako ur gatzatuan. Urdaiarekin berdin egin 5 minutuz, eta xukatu. Gruyèrea laukitxotan zatitu eta tomateak sartagian ipini gurin apur batez, ura lurrundu arte. Kipulak 10 minutuz eduki su motelean, gurin apur batez, baina ez dezatela urre kolorerik hartu. Berdina egin porru eta azenarioekin, baina banatuta. Ondoren, irin piska batez estalitako mahaian zabaldu pasta eta azpia aske duen ontzi batetan sartu, aurretik gurinez barrena ondo igurtzita. Honen gainean gazta eta urdaia zabaldu lehenik, baita kipula, tomateak, porruak, azenarioak eta frantses porru muturrak. Arraultzak esnegaina, esnea, gazta eta piperminarekin irabiatu, eta guztia barazkien gainean ixuri. Labea sartu 180 gradutan eta ordu ta laurden inguru igarotzean atera; oso bero zerbitzatu.

Aholku gisa, metalezko ontzia erabiltzeko gomendatzen dugu, pasta ondoen bertan egosten bait da.

BITAMINAK: EZERTARAKO BALIO OTE DUTE?

Berrogei urtetik beherako ia guztiok probatuko genuen haurtzaroan *bizkorgarri*ren bat edo beste, makailu gibelesko olio goilarakada edota kaltzioa kasu. Hirurogeigarren hamarkadan botika hauen merkatuak izugarrizko gorakada ezagutu zuen, eta laborategi farmazeutikoek ohizko suspergarrien orde, zapore txar eta desatsegina zuten botika haien orde, kolore anitzeko flasko alaiak eta zapore gozodun jarabeak merkaturatu zituzten. Une horretatik aurrera bizkorgarriak eguneroko gauza bihurtu dira etxe guztietan.

Baina ba al dago benetan zer bizkorturik umeetan? Zein da kolorezko pilula hauen edukia? eta baliagarriak al dira egiazki?

Botika hauek normalean haurraren ahulaldi eta moteltasun unetan eskatzen dira, baina gaur egun ez dago botika hauen benetako eraginkortasuna defendatuko duen espezialistarik. Botika hauek arriskurik gabekoak dira, ez dute toxikotasunik batere, baina eragin dezaketen ondorioa psikologikoa da batipat.

Botika guzti hauen konposaketa kimikoa oso antzerakoa da: aminoazidoak, B-12 bitamina, glutamina eta honen eratorriak, fosforoa eta zenbait kasutan hormonak. Substantzia hauek gehienak fisiologikoak dira, gorputzak behar dituenak, baina ematen diren dosietan ez dirudi eragin handiegirik dutenik.

Bestalde, kontutan izan behar genuke oroimena, garapena, osasuna, jateko gogo, altuera eta pisua zentzu positiboan aldaraziko lituzkeen botika topatzea, gaur egun zoritxarrez oraindik ez daukagun mahuka litzatekeela.

E.MINTEGI

Osasunaren ardura

ELEKTROKARDIOGRAMA ETXEAN BERTAN

Azken hogeitau urteotan Peter MacFarlane doktorea lanean ari-tu da Glasgow-eko Unibertsitatean, Kardiologia Mediko Sai-lean, eta etxean egindako elektrokardiogramak (EKG) ordenagailuan aztertu eta gordetzea posible egiten dituzten diagnosti-ko-programak jarri ditu martxan. Siemens-Elema etxeak akordio bat sinatua zuen Unibertsitatea-rekin, zenbait urtetan luzatuko dena, teknika horien hobekuntza komertzialerako. Eta enpresa horren azken sistemak, EKG analisi osoa burutzeko gai dena etxeko aparatu txiki batean, akordio horren arabera landutako diagnostiko-programak dauzka.

Aparatu eramangarri berri honek aukera ematen du etxean egindako EKG bat, erregistroa egin eta segundu gutxi batzuren buruan eritetxe edo ospitalean interpretatzeko. Aparatuak zenbait EKG gorde eta pilotzeko ahalmena du, ondoren zentralera bidaliak izango direnak, aurretiazko beste erregistro batzurekin alderatzeko. Beharrezkoa denean ordenagailu zentral betekin konekta daiteke, gaisoaren ohe buruan grafikoak egin ahala interpretatu eta gonparatzeko.

JABIER AGIRRE

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

SEGURA

**EKAINAREN 1etik 10era
UDALETXEAN**

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

HONA GURE

ANtZA
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

INPRIMATEGIA

*Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721*

Telebista-Irratia

Ikusitakoak ikusita

Forma horiak

Kea darie ETBko albistegien forma arduradunen buruei. Espektakulu bihurtutako informazioaren garaian, produktu salgarriagoa lortzeak lasterbide errazak ditu: edukiaren horikeria, eta forma ikusgarrien zurrumbilo etengabea. Erakunde politiko eta instituzionalei buruzko albistez gainezka ageri dira informatiboak, eta horrela nekez horitu daitezke emaitza. Bitxikeriak eta hildakoak ez dira egunero informazioa beilegi bilakatzeko adinon.

Eta orduan formak berritzeari, beste telebisten itxura harteari alegia, ekiten diote. TVEko *telediarrio*ak ipar amerikarren *news*-en itxura hartu ondoren, ETBko eguerdiko albistegiak ere aldatu du bere hasiera. Arestian irudiz eta soinuaz aurkezten ziren eguneko titularrak. Orain erreztu egin digute lana, eta hiru hitz baino ez dugu ikasi behar. *Telediarrio*ko plano berbera, baita irudien tokian, aurkezlea pantailatik irten dadin saiatzen diren hizkiak, -Hertzaintza, -aurrekontuak, -Israel: albiste bakarra osotzen duten elementuak izan litezke, baina ez dira. Mundua, errealtatearen laburdura soilik. Zeharretara begiratu, belarria mintzatuz, kontatzen zaizkigu titularrak; adi-adi begiratu, gero albiste guztiak.

R.M.MARTIN SABARIS

Botoia sakatu aurretik

American Hot Wax

● Ekainaren 4ean, astelehena, gaueko 21,10etan **Alfred Hitchcocken Ordua** saioan 27. kapituloa eskainiko digute. Luis Aguilar, ardo bodega garrantzitsu batzuen ugazaba da. Bere ametsa semea beste ardo entresari baten alabarekin ezkontzea da. Amodioak, apostuak, festak eta erahilketa bat ere istorio honen barne ageri zaizkigu.

● Asteazkenez, Ekainak 6, gaueko 21,10etan **American Hot Wax (1978)**. 1959. urtea. Rock and rolla modan dago eta Freed, rockaren erregea, ospe handia jasotzen hasia da. Atzetik lagunak, konposatzailerak, rock taldeak... ditu. Bestalde, bere irati saioa debekatzen dute, bina hala ere Free-dek bere musika egiten jarraitzen du, bere idazkari eta txoferraren laguntzaz.

Zuzendaria: Floyd Mutrux. Antzezleak: Tim Mc Intire, Lorraine Newman eta Jay Lena.

● Ostirala, Ekainak 8, gaueko 21,00etan **Eskorpion**. Emiliok, guda garaian herritik alde eginga, berriro itzultzeko asmoa du, baina muga ondoan dagoen lkaza herrian geratuko da. Honen etorrerarekin herriko bizitza aldatzen da.

Zuzendaria: Ernesto Telleria. Antzezleak: Francois Beackelaess, Agnes Chateau eta Antonio Resines.

Ikusi baietz...

● Igandaeen, Ekainak 3, arratseko 17,00etan **Estropadak: Euskadiko txapelketa**.

● Igandean baita gaueko 23,40etan **Kontzertua: Talk Talk**.

● Datorren Ekainaren 4ean hasi eta egunero bideosorkuntza saio eskainiko da. **Musika eta Irudiak** saioa **New Age** musikaz hornitutako arte eta naturako irudien konposaketa eskeiniko du.

esan digu...

● ...Aspalditik ETBko barne produziok saio ugari Urriaz geroztik jarraituko ez dutenaren zurrumurruek zabaltu dira, sail honetan aspalditxotik luzatu izan ditugunak. Egun pantailan ageri direnetatik «Ikusmira» eta «Hitzetik Hortzera» jarraitzekotan direla dirudi, «Kalejira» zalantzan dago, eta desagertzen direnak «Katu Kale» eta «Fahrenheit» omen dira. Azken hauen ordeztu magazine bat egiteko asmoa dago, oraindik ze eratakioa izango den zehaztu gabe egon arren.

● Umeentzako saioetan ere beste aldaketa badago Urrian hasten den parrila berrian. Badirudi orain dauden saioak desagertzen direla (Ikus eta IKas, Teletxip eta Pausoka), eta hauen ordeztu **Omnibus** izeneko saio-magazine hasiko da. Antzerkilaritzan ezaguna den Toti izango da arduradun nagusia eta gidoiegilea. Hala ere desagertzen diren hiru programen funtzioak mantenduko dira saio honetan. Informatika landuko da, badirudi «Teletxip»-en aritzen den arduradun baten esku. Gazteriari buruzko gai informatiboak ere sartuko dira eta badirudi honen ardura orain «Ikus eta IKas»-eko zuzendariak hartuko duela. Jolasak eta lehiaketak ere izango ditu saio berri honek. Hauetaz gain, mimoa eta antzerkia izango da istorio dramatiko-infantilen bidez.

● Seguras-ki Urrian beste bi plato txiki zabalduko dituzte Miramonen. Baina dirudien espazio txikiko platoak izango dira, egun dauden saioak bertan egiteko posibilitaterik eskeintzen ez dutenak.

J.M. EGANA

Liburuak

IZENBURUA: HAUR KANTARIEN BIRLORAK.
EGILEA: IMANOL URBIETA.
ARGITARATZAILEA: ELKAR - G.I.E.

1960-70 hamarkada hartan musika arloan euskarak bultzada haundia izan zuen: Mikel Laboa, Benito Lertxundi, «Ez dok hamairu» osoa, laukoteak, hainbat abesbatza... Garai hartan bertan, 1978.ean hain zuzen, kaleratu ziren lehen aldiz Zarauzko Haur Kantariak. «Euskera oi euskera!», «Atzo tun tun», «Errekatxo kantaria», «Binbili bonbolo», «Iruten ari nuzu»... kanta ugari orduan ume ginenontzat, oraindik ere gogoan eta ahotan darabiltzagunak. Zer kanta ugari izan zute haurrok «Oleskariak» eta «Naya» orkestraren telonero gisa, herriz herri, entzulez entzule. Jose Antonio Urbietak, Margarita Azpitarte, Izaskun Etxabe eta Manu Urbietak zen ume haien izena. Hauekin batera, hainbat arazotan partaide izan ziren Jose Antonio Azpeitia, Izas-

kun Subiñas, Pepita Olaskoaga, Basilio Bergara, Koxme Zubizarreta, Txanton Irazabal, Karlos Barandika eta Juan Mari Torrealda. Aurrerago etorriko ziren «Haur kantarien birloarak», «Xirula Mirula», «Xixupika», «Lau katu eta danbor bat»...

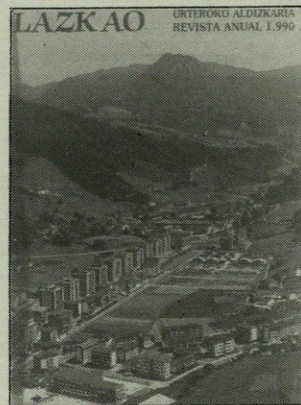
Bada, «Haur kantarien birlokak» datorkigu oraingoan, «Haur kantarien birloarak» kanta bilduma haren ondo merezitako loraketa izanik. Orotara 111 kanta biltzen dira bilduma berri honetan, sei atalez osaturik eta bakoitzak diska-kaseta duela lagungarri: Amets, Etapin etapun, Behin joan nintzen, Kanpaldian, Sustrai bila eta Koralez koral, azken hau «kanon» egituraren oinarritua.

Bilduma hau erdi zikloko haurrei egokitua dago, umeen kantarako joera zuzpertz nahian. Baina ez edo-

zelango kantuz; herriaren kultur defentsan erabat sustatua dago: euskara, euskal doinuak, euskal erritmoak eta herri musika dira bildumaren jomuga. Ohi duten legez, lan bikaina eskeini digute oraingo honetan ere Imanol Urbietak eta Zarauzko neska-mutilek. Haur guztien gozamenarako eta oroimenaren onerako.

ALDIZKARIAREN IZENBURUA: LAZKAO.
EZAUGARRIAK: URTEROKO ALDIZKARIA. 1990 URTEA.

Herrietako urtekarien tradizioa aspaldiko kontua da, baina leku gutxitan mantenduko da estilo zaharrari Goierri bezain loturik. Estilo horretako urtekarriak festa garaian argitaratzen dira, eta bertan herri-

ko elkarte eta talde guztien errepaso edo balantzea emateaz gain, historiako lan batzu ere tartekatzen dira. Goierri herri askotan segitzen dute urtero argitaratzen (Beasain, Ordizia, Zumarraga...), eta Lazkaori dagokiona da eskuartera iritsi zaiguna.

Beste herrietakoek berrikuntza haundi eta nabarmenak izan badituzte ere, Lazkaoko urteroko aldizkaria oso da molde zaharrekoa. Konposaketan bertan antze-man daiteke zahar usai hori, tipografia aldeko nahasketak izugarriarekin. Herrietan hainbeste garrantzia duten egunkari-korrespontsalak eta gainerako pertsonaien firmak aldizkariaren zutabe nagusietakoa da, eta aukeratutako gaiak ikerketa eta kronikaren alorrera mugatzen dira: testamenduak, antzinako pertsonaiak, elkarte zaharrak, xelebrekeriak...

Bigarren osagaia gaur egungo gaiak buruzko ikerketek osatuko lukete: hauteskundeak, euskal eskola eta ikastolaren historia, dro-

Puntako argitalpenak

(Bilboko «Kirikiño» liburudendak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Ifarraldeko orduak», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 2.— «Satorrak», Andoni Tolosa. Susa.
- 3.— «Babilonia», Joan Mari Irigoien. Elkar.
- 4.— «Maite itzazute etsaiak», Ataño. Auspua-Etor.
- 5.— «Gogoz kontrako pausuak», Joxe Azpiroz. Auspua-Etor.

OROTARIKOAK

- 1.— «Joko bilduma». AEK.
- 2.— «Euskararen ikaskuntzarako perpausen erabilera», Benja Aurrekoetxea eta Josu Armaolea. Mensajero.
- 3.— «Leioako euskararen gramatika», Iñaki Gaminde. Leioako Udaletxea.
- 4.— «Euskal Herriko intsektuak», askoren artean. Kriseilu.
- 5.— «Axularren teologia», J.M. Balenziaga. Gero.

ga, ikasketak, ur-arazoa... Atal honen barruan ere sar daitezke, herriko elkarteek aurkeztutako urteko laburpena: gazte-taldeak, kirolariak, musikariak, lehiaketak, etabar.

Azkenik, ikastolako haurrek egindako lana aipatzeko da, beraiek burututako elkar hizketa eta gainerako lanei esker jasotzen duelako urtekariak darion freskotasun apurra.

Atzeneko oharra ulergaitz zaigun euskararen tratamenduari buruz. Euskarazko artikulua guztiak erderazko laburpenaz lagunduta dotoz. Horrelako aldizkarietan (eta are gutxiago Goierriko batean) hain zentzu gutxi daukan erizpidea zertara datorren ulertzea ez da

erraza. Beharbada, hau ere tradizioaren harira datorren gauza izango da.

ALDIZKARIAREN IZENA:
AMILAMIA.
EZAUGARRIAK:
1990-EKO APIRILA. 7.
ZENBAKIA. 225 PZTA.

Vitoria-Gasteizen eta gainerako hiriburuen arteko desberdintasunek begibista-koak izaten segitzen dute. Adibidez, «Amilamia» bezalako aldizkaria Iruñean edo Donostian ez da erraza imajinatzeko. Beharbada, «Zurgai»rekin nolabait parekatzea egon liteke, baina Gasteizko honena apur bat desberdina izango litzateke, beste garai batzuetan «Es-

presio Aldizkaria» deituko litzaiokeenarekin lotuagoa. Izen desberdintasun horren azpian, halere, poesiaren nagusitasuna eta hobe esanda, erdal poesiarena. Honez gero, zazpigarren zenbakira heldu da «Amilamia», eta iraupenaren arrazoiak Udalaren babes erabatekoan bilatu beharko da apika.

Erderaz dago ia aldizkari guztia. Lau orrialde eta beste hainbeste poema besterik ez dago euskaraz, eta zorionez ez dira lotsatzen, paper bereziz nabarmentzen bait dituzte orrialde horietan, eskasia mozorroztu nahi izan gabe. Bide batez, esan dezadan koadernilotxoan dauden Vixent-en poemak izan direla aldizkari osoko

gustokoenak.

Deitura jenerikoa literatur aldizkariarena izan arren, poesia aldizkaria dela esan daiteke, dagoen narrazio pare bakarra guztiz poetikoak bait dira. Lehenengo poesiak argitaratu nahi dituztenen espontaneentzat badago sail berezi bat, «ventana abiarta» izenekoa, eta zenbaki honetako sail horretantxe argitaratutakoak ez dira bestelako gehienak baino kalitate kaskarragoak. Nahi duenak badaki nora bidal ditzakeen bere lanak (Gasteizko 286 posta kutxara), beraiek aitortzen dutenez, lanak ez argitaratzea askoz gehiago zor izango bait zaio espazio faltari, kalitate faltari baino.

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

JOSU LANDA

Argi urratua lurpeko eremuetan

IZENBURUA: SATORRAK.
EGILEA: ANDONI TOLOSA.
ARGITARATZAILEA: SUSA.
POESIA SAILA.

Maiz pentsatu izan duzu lehenengo liburua izatea gauza askotarako barkabidea izan daitekeela. Idazlea aurreneko liburuan delibildadeak galeraztea zilegi balitz bezala. Geroko emaitzen esperoan beti ere. Eta halaxe izango da seguru aski. Andoni Tolosaren liburua irakurrita, aldiz, justu kontrako eritzikoa bihurtzen zara bapatean. Lehenbiziko liburua izateak ez duela zama berezirik eragiten positiboaren aldera. Zorroztasuna literaturgintza osoaren testuinguruaren arauera aldatzen da, eta honez gero asko dira estrainekoz kalitate harrigarria erakutsiz kaleratu ohi diren idazle nobelak. «Satorrak» poema bilduma, adibide horietarikoa.

Gauzez bizitzea, azkar bizitzea, galdera transzendentalak egiteko aukera ematen ez duen zorabioa... Gaua maite duenak, beharrezkoa duenak hobe esanda, gogotik maiteko du liburua hau. Itzultzea ihes egitea bait da, aurrera jotzea da bide bakarra.

Tolosaren poesian bada garra kraskatu bat, paisajearen deskripzioa egiteko garaian, beltza, iluna, zikina, eta berak ere badaki gauzak beste modu batera agertuz gero, errazagoa litzaiokeela poesia egitea. Tradizio eskasiari beldurrik izan gabe barneratzen da eremu lurpeko baina aldi berean erreala horietan. Eta bere ahotza Tom Waitsena antzera entzuten dugu, bihotzetik bihotzera, bihotz urratutik bihotz urratuta.

Zuloak dira hiriko panoramak eskaintzen dituen esze-

nak. Aterpeak dira komiki mundutik eskuratzen dituen baliapideak, berrirakurketa indargarria eginez. *Argi itsuak* ditu gu ikusten gaituzten begi ikustezinak, eta baita berak sentitzeko erabiltzen dituen begi gris kolorekoak. *Larruarenak* ez dira soilik amodioarenak, etsipenarenak ere badira, fluoreszenteak amodioa gauaren parean argitzen duen bezala. *Laberintoak* itzultze eta ezkutatzeen kontrakoak dira, hiritik karreterara eta karreteratik hirira.

Ezinean ikusten den zorionarekin dantza egitea aski da sobran ere. Filosofia ez da beharrezkoa bizitzeko, eta beraz ezta poesia egiteko ere. Sirenetako distirak, autoetako abiadak eta neoeizko argi motelak dira gure bizitzetan itzala sortzen dutenak. Poesiak beste adierazpideek bezala, hortik edan be-

har du. Kultura berri bat sortu da, bizimodu eta ikuspegi berri batzuren adierazlea, eta horren baitan poesiak ere badu zeresana. Euskal poesia berriaz hitz egin badaiteke, planteamendu hori bereganatzen duen poesia motari egotzi beharko zaio etiketa. Ildo horren barruan, Andoni Tolosa ez da bakarra, ezta lehena ere. Baina «Satorrak» liburua honen bidez, derrigorrezko aipagarria bilakatu da.

Hau ez da gezurra

Ipar Rock

Aurten lehen aldiz antolatu den Ipar Rock dela eta, Iparraldetik datorren haize berriak txapela lurrera bota digu, berriro altxatzeko astirik eman gabe.

Duela bost urte Lapurdiko Ezpeletan Barricada taldearekin batera burutu genuen gure lehenbiziko kontzertua, ongi gogoratzen dut; oroitzen guztiak ez dira onak, afaldu eta gero Galdeano kazetariaren hilketaren berri eman bait ziguten. Bezperan izandako atentatu baten kontrako protestatik zetorrenean, ea kontzertura joatekoa zen galdetu zion antolatzaile batek, eta honek, berarentzat gehiegizko martxa zela baina alabak joango zirela erantzun zion. Geroxeago, lau tiro jaso zituen. Premiazko bilera egin ondoren, kontzertuari ekitea erabaki zuten, muga gainditzeko edozein ekitaldi antolatzen zen bakoitzean, besteak beti abortatzeko prest agertzen zirela, argudiatuz.

Hegoaldeko taldeok bost urtez eskualde horiek zeharkatu ondoren, beraien txanda da oraingoan, Ezpeletan bertan eman bait zaio hasiera Ipar Rock 90 ekintza honi. Hogeitalek hartuko dute parte, gehienek euskararekiko konpromezua bete-betean hartuz. Iparraldean 200.000 biztanle direla, eta Hegoaldean hiru milioi, kontuan harturik, han entzulego berdina edo haundia goa dagoela esan genezake.

Freskotasunez beteriko mobida da, 85ean hemen sortutakoa gogorazten diguna.

Gure gainean horrenbeste kritika latz eta maltzur adituta, rockzaleok sasimuga alua apurtuko ote dugu?

FERMIN MUGURUZA

Esateko asko daukagu

EKAINAREN azkena arte iraungo duen *Euskaldunon Egunkariaren* aldeko kanpaina joan den ostira-lean abiatu zen Donibane Lohitzunen ospatutako festarekin. Etorkizuneko euskal egunkariaren *totem* tankerakoa bilakatuko den egunkari erraldoia izkiriartzen dihardute euskaltzaleek herriz herri eta orriz orri, udazkenean kaleratuko den benetakoa sortzen laguntzeko xedez. Euskal Herrian barrena 140 herri batzordetik gora antolatu dira Egunkaria Sortzen Talde Eragileak bultzatutako kanpaina kudeatu eta *Euskaldunon Egunkaria* kalean jartzeko premiazkoa den 150 milioi pezeta / 2 milioi térdi liberako oinarritzko kapitala biltzen hasteko.

Euskal aldizkarigintza, irratigintza eta telebista komunikabide esparruak egunetik egunera normalizatzen ari baldin badira ere, oraindik ere hutsune nabarmena daukagu eguneroko prentsa idatziaren alo-

rean. Antza denez, horrexegatik hautatu du Egunkaria Sortzen taldeak «(oraindik) esateko asko daukagu» lema euskal egunkariaren aldeko kanpaina honetarako.

Badirudi, euskal kultur munduari dago-kionean behintzat, 1990. urtea Egunkariaren Urtea bihurtzeko bidean dagoela, eta hala izan dadin euskaldunok egiteko eta esateko asko daukagu.

ESATEKORIK eduki zuten iragan astean EE eta EA alderdi politikoei egunkariaren gaia dela eta. EEk argitara emandako agiri baten bitartez Egunkaria Sortzen Talde Eragileari bere proiektua bertan behera utz dezan eskatu zion, Gasteizko Gobernua diseinatzen ari omen denarekin bat egiten ez badu instituzioen laguntzarik jasoko ez duela azpimarratuz.

EEren adierazpenak nahiko nahaspilatsuak izan dira, jakina bait da Gasteizko Gobernuak Jose Ramon Beloki kazetariaren gidaritzapean osatutako ekipoari ez diola euskal egunkari baten proiektua egin dezan eskatu, egunkariari buruzko azterketa bat baizik —komenigarria ote den orain kaleratzea, kaleratzekotan bakar bat edo gehiago posible izango liratekeen, nolakoa izan beharko lukeen etorkizuneko euskal egunkariak...—. Egunkaria Sortzen taldeak sorpresaz hartu ditu EEren hitzak, gaur arte publikoki aurkeztutako euskal egunkari proiektu bakar bat baino ez bait dago eta, horrela izanik, bestelako edozein proiekturekin bat egiteko jarrera erakutsi beharra ez bait dator harira.

EA alderdiko Karlos Garaikoetxeak, besalde, bere alderdiko jende espezializatua Egunkaria Sortzen taldean lanean ari dela adierazi du, eta bere eritziz «*Gobernua lasterketa eta lehia dinamikan murgildu da, oso jarrera kaltegarria dena euskal egunkaria bezalako kultur eta komunikabide proiektua aurrera eramateko. Gobernuak martxan jarritako azterketa ezagutzera ematen ez den bitartean, ez zaigu bidezkoa iruditzen biren arteko lasterketa dinamika hau bultzatzen saiatzea*».

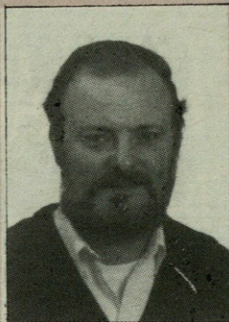
Azkenik, bai Egunkaria Sortzen taldeko bai Jose Ramon Belokiren ekipoko partaide den Pello Zubiria kazetariak zera eskatu zuen, Egunkaria Sortzen-ek aurkeztutako proiektuaz gainera besterik baldin badago ager erazia izan dadila, eta «*orain arte euskal gizarteari aurkeztutako proiektu bakarra ez dezatela alderdi politikoei alderdikeriaren parametroz begiratu eta neurtu*».

ETORKIZUNeko euskal egunkariari begira Gasteizko Gobernuak subentzionatu dituen «Eguna» eta «Hemen» astekariaren esperientziak porrot egin duela adierazi zuen orain hilabete batzu Joseba Arregi

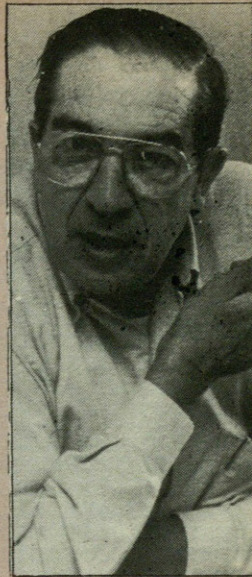
J.M. Zalakainek puntua jarrita

J.A. Arana Martijari

(Euskaltzaindiako liburutegi arduraduna)

— Eusko Bibliographiako zuzendariak duela gutxi esan du ez dela lojiko gaur egun Euskal Biblioteka Nazionala antolatzea. Euskaltzaindiako bibliotekaria zarenez gero zer erizten diozu honi, zeren ikertzaileek behintzat oso begi onez hartuko bait lukete ilojikotasun hori gauzatzea.

Arrazoiak dauka Luis Morenok nazional hitzari zentzu osoa eman nahi badio, Euskal Herri luze zabal guztirako ez bada Biblioteka bat sortzen ez baita nazionala izango. Gure herria zatituta dagoen bitartean, Komunitate Autonomoan sor daitekeen biblioteka ez da nazionala izango, noski. Duela 10 urte edo, Gasteizen bibliotekariaren bilera batetan galdetu nuenean noiz hasiko ginen Biblioteka Nazionala planifikatzen, nazional hitza ez zuten batzuren batzu onartu, eta adibide gisa Catalunyako «Biblioteca General» aipatu zuten eredugarri. Orain biblioteka horrek nazional hitza darama. Baina ez da hau, ene ustez, zalantzan jartzen dena, edozein izen emanda ere, Eusko Jaurlaritzak, bere esparruan, Biblioteka ofizial bat sortu beharko zukeen baizik. Eta horretan ez nator ados Moreno jaun eta adiskidearekin. Nahiz eta Foru Diputazioen Bibliotekak hor izan, edo eta beste zenbait biblioteka bereziak (unibertsitatekoak eta abar) Lege Gordailua dela eta Jaurlaritzak eskura ditzakeen liburuak, aldizkariak, egunkariak eta beste moietako dokumentoak beranduago izan orduko tajutu beharko litzuke. Gaur bihar baino hobe. Zoritxarrez denbora larregi alferrik galtzen ari gara eta gero damutzeak ez du balio. Nik dakidanetik Kultur Ondarea arautuko duen legeak ez du biblioteka honen beharrianik ikusten. Ez dakit zeintzu izan daitezkeen arrazoiak, baina ene ustez, axolagabekeria horrek ez du izenik.

Kultur Sailburuak. Gisa honetan, urte hasieran zabaldu zen bi astekarioi aurtien dirulaguntzak deuseztatuko zitzaizkieneko zurrumurrua, nahiz eta gaurdainoko argitalpenengatik laguntza hori jasotzen jarraitu duten.

Apirilaren bigarren astean, «Eguna» plazaratzen duen «Deia» egunkariaren entrepresak «Hemen» kaleratzen duen «Egin» egunkariarenari zera proposatu zion, biek elkarrekin batera utz ziezaiotela astekariaren argitalpenari.

Uztailaren 31tik aurrera bi astekarioi dirulaguntzak deuseztatuko zaizkiela iragarri zuen «Eguna» astekariak: «*Kultura Sailak erabakiak zehatz-mehatz hartu ditu jadanik. Esate baterako, 'Eguna' eta 'Hemen' astekariei orain arte jaso zuten dirula-*

gunta uztailaren 31an amaituko da, eta abuztutik abendura bitarteko aurrekontua egunkari publikoaren lehen gastuak oradaintzeko erabiliko dira». «Eguna» astekariak adierazitakoa egia bada, egunkari publiko baten proiektua dagoeneko egina dauka Gasteizko Gobernuak.

Jose Ramon Belokiren ekipoa egiten ari den azterketa egunkari publiko baten proiektu bihurtuko ote da? Uztailetik aurrera diru publikoa baliatuko omen duelarik, Kultura sailak aurkeztuko ote du balizko proiektu hori? Izkutuko proiekturik benetan ba al dago?

Euskaldunon Egunkariaren aldeko herri kanpainak aurrera darraien bitartean, argitzeko asko dago.

GORKA ARRESE

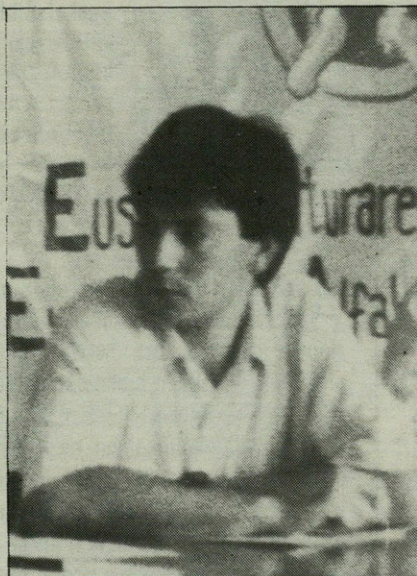
Euskalduntze-Alfabetagintzaren

I. Ihardunaldiak elkarlanaren bidetik

AZPIMARRATZEKOA da han izan ginenok, euskararen egoera larriaz kezkatutik, gure artean orain arte eman diren hika-mikak gainditu eta aurrerantz begira hainbat zereginetan elkarlanari ekiteko agertu genuen borondatea. Izan ere, egoera honi buelta eman-go badiogu, derrigorrezkoa baita, egungo zatiak eta sakabanaketa gaindituz, euskal gizartearen arlo eta ahalegin guztiak ekimen bateratu batera zuzentzea. Matrikulazioaren bilakaera. Bi ikuspuntuetatik aztertu zen, edo, hobeto esan, aztertu nahiz izan zen, matrikulazioari berari dagokionez ez baitzen aztertzetik izan, HABEk, eskatu zitzaizkion datuak txosten egileei eskuratu ez zizkielako. Leioan bildu ginenok datu horiek publikoak izan daitezela eskatzen dugu. Esku artean datu fidagarriak ez bagenuen ere, matrikula kopuruak, orohar, behera egin duelakoan gaude.

Bigarren ikuspuntua motibapenarena izan zen, zeinek matrikulaketan, hizkuntz irakaskuntzan zein erabilpenean eragin zuzena baitu. Euskara ikasteko motibapena urteetan zehar aldatuz joan dela ikusi zen; eta hasiera batean gizarte euskaldun baten inegratzea edo euskaltzaletasun hutsa bazen, gaur egun instrumentalagoa da, titulo bat edo lanpostu bat lortzeak garrantzi handiagoa duelarik. Euskara ikasteko motibapen guztiak onetsi baziren ere, behin titulua, edo bestelako ikas helbururen bat, lortuz gero askok jasaten duten hizkuntz gaitasun urritzea dela eta, erabilerak bultzatzen dutenak izango lirateke garrantzitsuenak. Motibapenean eragin kaltegarria eta elkarrekin zerikusia duten beste bi faktore, euskararen prestijio sozialik eza eta bere ondorio nabariaren presio sozialaren ahultzea dira. Izan ere, horretan eredu izan behar luketenek, gure gizarteko buruek alegia, arinki jokatzeko bait dute.

EUSKARARI dagokionean, helburua, hitzun soilak sortzea baino gizarte bat bere euskalduntzea izanik, ezin dugu euskararekin hizkuntz

J.M. ASURABARRENA
(Durangoko Udal Euskaltegiko
Zuzendari-ordea)

normalizatu bailitzan jokatu. Beraz, plangintza orokor baten premia larrian gaude, bere ardatz nagusia herri ekimen guztien koordinazioadalarik, ez alfabetatze-euskalduntze sailari dagozkienena soilik, baiziketa euskararen gizarteratzean diharduen talde ororena. Halaber, aipatutako herri ekimen guzti hauen eta administrazioaren arteko koordinazioa ere bai, behar beste baliabide, dirua zein azpiegitura, izan dadin. Plangintza orokor horretatik atera beharko litzateke berori gauzatzeko eredu metodologikorik egokiena eta irakasleak prestatzeko egitarau bat, kontutan izanik gizatalde guztietara iritsi beharko lukeela egun ematen den diskriminazioa gaindituz. Bistakoa da gaur egun arautua dagoen irakaskuntz eredu funtzionario eta instituto, lanbide heziketa eta unibertsitateko ikasleei zuzendua dela, hau da, ikaskuntza esperientzia handia dutenei. Honela, diskriminazio metodologikoa, bestelako diskriminazioez gain, diskriminazio sozial bilakatzen da. Ikaskuntz esperientzia urria dutenekin, oraingo urratsen bidezko mailaketan oinarritzen direnez gaindik eredu funtzionalagoak erabili beharko genituzke.

Irakaskuntza arautzen duten ebazpenetara jotzen badugu, kasu askotan, Autonomi Estatutuaren 6. artikulok zein Nafarroako «Vas-cuence»aren legeak euskaldun zonetarako aldarrikatzen duten hizkuntz eskubide orokorra, murriztu egiten da. Euskaltegien mapa dela, ikas zentrua homologatzeko gutxiengo ikasle kopurua e.a. dela, zentru homologatuak iristen ez diren hainbat lurraldetako herritarrek diskriminatu egiten dira. Funtzionarigoa euskalduntzeko zuzentzen diren aurrekontuak ikusirik, bai hauen ikaskuntza nahiz liberazioak subentzionatzeko, bestelako langilegoa eta ikaslegoa diskriminatuta daude. Herritar hauek, ordainetan zerbitzu gutxiago jasotzen dutenez, zerga gutxiago ordaindu beharko lukete. Orohar, esan genezake, administrazioa, normalizaziorantzko hizkuntz politika orokor eta egitaratu baten bultzatzailerak baino, subentzio banatzeko eta kontrolerako organu bat dela.

LABURBILDUZ, esan genezake, derrigorrezkoa zaigula euskararen aldeko presio soziala indartzeko euskaldungoaren hizkuntz eskubideak esijituz eta, hala gertatu ez dadinean salatuz. Bestalde, euskarari egun ez duen prestijio soziala eman behar zaio, ikaskuntza ezezik, erabilpena gizarteko arlo guztietan bultzatuz.

Aurrekoarekin loturik, euskaldun zaharrei alfabetatu beharra ikustarazi behar zaie euskararen normalizatzeko prozesuan jokatu behar luketen paper garrantzitsuagatik.

Irakaslegoari orain arte eskaini zaizkion baino aukera zabalagoak eskaini behar zaizkio bere prestaketarako.

Azkenik, guzti hori gauzatzeko, goragoan aipatu den erako plangintza orokor baten premia dago. Lan horretan denok hartu behar dugu parte, administrazioak, euskalduntze-alfabetagintza sailak zein euskararen gizarteratzean diharduten talde guztiek, gure arteko mesfidantzak alboratuz. Izan ere, euskarak guztiok eta batera behar gaitu, ez zaituta.

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

GK:

GIPUZKOAKO KUTXA
CAJA DE GUIPUZCOA

CADUCA FINAL ►

GK TXARTELA

Aldean eraman aldiro

Gipuzkoako Kutzaren
GK Txartela eraman behar
da aldean, eguneraturik
egoteko.

Gipuzkoako Kutzaren
Kutxazain Automatikoetan
erabateko erosotasunez
iharduteko.

Edozein dendatan aldean

eskudirurik eraman gabe
ordaintzeko.

AZ Bulegoetako zerbitzuez
baliatzeko.

Era automatizatuan eta
ordutegi zabalagoan.

Eta diru-arazorik gabe
bidaiatzeko.

GK Txartela.

Aldean eraman aldiro.

GK:

GIPUZKOAKO KUTXA
CAJA DE GUIPUZCOA